

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ**

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

**Збірник матеріалів
круглого столу
(Київ, 17 жовтня 2014 року)**

*в рамках відзначення Дня юриста України
та до 25-ї річниці створення ГПО
«Народний Рух України»*

Київ 2014

Редакційна колегія:

Колб О.Г. - директор навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, д.ю.н., професор;

Кваша С.С. - заступник директора з навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, к.пед.н., доцент;

Мозоль Н.І. - завідувач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, к.ю.н., доцент;

Пустовіт Ж.М. – професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, к.ю.н., доцент;

Лов'як С.С. – старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ;

Кулик Т.О. – викладач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ.

Рекомендовано до опублікування Вченою радою навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ від 8 жовтня 2014 року (протокол № 2).

Організатори круглого столу не несуть відповідальності за поданий матеріал. Матеріали повідомлень та доповідей подано в авторській редакції.

П
781 **Проблеми** становлення України як демократичної та правової держави : матеріали круглого столу (17 жовтня 2014 р.) [Текст]. – К. : Нац. акад. внутр. справ. – 2014. – 95 с.

**ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ОСОБИ
У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Мозоль Н.І., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Сучасна політична ситуація в Україні пов'язана, насамперед, з доцільністю народних сподівань на кардинальні перетворення у житті українського суспільства за допомогою політичних рішень, правової самоорганізації.

Ця самоорганізація відбувається у вигляді процесу формування громадянського суспільства, у якому держава повинна бути гарантом рівних можливостей для всіх, а право повинно визначати і громадянський статус людини, і державний устрій.

У науковій літературі існує широкий діапазон думок з приводу сутності громадянського суспільства. Одні дослідники розглядають його як сукупність неполітичних відносин [1, с. 226]. Другі визначають назване суспільство як відносини, неопосередковані державою. Треті – державу як визначальний інститут громадянського суспільства. У філософській політологічній та правовій літературі пропонується чимало визначень «громадянське суспільство», які наголошують на тих чи інших його аспектах. На перший план можуть виступати такі його окремі сутнісні риси, як «сукупність індивідів», «права і свободи людини», «не одержавлені суспільні відносини». Зокрема, в енциклопедичному словнику по соціології громадянське суспільство визначається як асоціація вільних громадян, що взаємодіють між собою виключно на ґрунті власних інтересів, правових норм та спільно погоджених чи вироблених регуляторів (компроміс тощо).

Сучасні дослідники сходяться на думці про те, що громадянське суспільство – це як економічні, духовно-моральні, сімейні, культурні, національні, так і соціально-економічні відносини. Виходячи з цього, вони визначають громадянське суспільство як сферу спонтанного самовиявлення вільних громадян і добровільно сформованих ними організацій та об'єднань у всіх сферах життя суспільства і відносин між ними, які захищені необхідними законами від прямого втручання і свавілля органів державної влади.

Особа, суспільство, держава – це елементи, від характеру взаємодії між якими залежить можливість самого існування громадянського суспільства [2, с. 12].

Незаперечним є факт, що в центрі відносин громадянського суспільства знаходиться особа, яка є його первинною і головною клітинкою і основною діючою особою. Це говорить про те, що громадянське суспільство не за назвою, а за суттю повинно бути людським суспільством.

У вільному, відкритому суспільстві людина вільна і розкріпачена, вільна у свідомому виборі своїх дій і вчинків, але щоб досягти такого стану треба мати певні якості і можливості. Насамперед, людина повинна мати певну автономію, яка має на увазі не абсолютну ізоляцію, тоді ніяке суспільство не буде можливим, а таку, що всі її суспільні зв'язки мають такий характер, завдяки якому вони не суперечать, а навпаки, забезпечують його свободу, його дії, які є формою практичної реалізації цієї свободи. Зрозуміло, що така свобода повинна бути забезпечена певними економічними і політичними умовами, які б утримувались як громадянським суспільством так і державою [3, с. 75-76].

Особистість, що здійснює своє право на самореалізацію, виступає головною умовою існування як громадянського суспільства, так і правової держави. Як суб'єкт правового суспільства «вона одягнена в мундир громадянина». У свою чергу громадянин, «на відміну від простого підданого, має можливість і здібність вільного виразу своєї волі. Він наділений громадянською відповідальністю, і його правосвідомість принципово відрізняється від простої законослухняної свідомості члена не правового суспільства».

Таким чином, від особи в громадянському суспільстві потребується певні якості, головними з яких є автономність, індивідуальність, моральність.

Як держава немислима без відповідного їй суспільства, так і суспільство не мислиме без відповідної йому держави. Громадянське суспільство – це соціальний фундамент

держави і водночас соціальне середовище, в якому вона функціонує. Зв'язки між ними зворотні, але визначальним є зворотний зв'язок від суспільства. Саме воно формує державу, її інститути спрямовує і контролює її діяльність.

Взаємозв'язок громадянського суспільства і держави може бути різноплановий, плановий, різноаспектний з погляду його форми, співвідношення держави і суспільних інститутів. З одного боку, держава - це форма, яка організує суспільство, є його зовнішньою політико-правовою оболонкою. Суспільство, в свою чергу, є соціальним середовищем у якому функціонує держава, тобто оболонкою, але вже соціальною стосовно держави виступає вже саме суспільство.

Якщо класова теорія прирікає суспільство і державу на одвічне взаємопротистояння, то природно-історичний процес передбачає їх гармонійне співіснування і розвиток як органічних частин одного цілого. Не випадково давні мислителі, які започаткували теорію громадянського суспільства, фактично ототожнювали державу з громадянським суспільством або принаймні не проводили між ними межі. У державі вони вбачали виконавця не насильницьких, а, насамперед, загально соціальних функцій. Зокрема, Дж. Лок використовував поняття громадянського суспільства і держави як взаємозмінювальні.

Держава протистоїть суспільству тоді, коли вона, як це було в недавні часи нашої історії, стає над людиною і суспільством, узурпує й монополізує невласливі їй функції; коли її апарат задля власних інтересів експлуатує народ, чинить свавілля й безправ'я [4, с. 83-84].

Отже: громадянському суспільству відповідає не просто держава, а держава демократична, соціальна, правова; громадянське суспільство і держава являють собою дві невід'ємні складові сучасного соціуму, які не можуть в реальності існувати одна без одної.

Таким чином, громадянське суспільство дає можливість задовольнити потреби кожної людини, щодо свободи, незалежності, утвердити природній суверенітет. Люди мають змогу самостійно організовуватись в асоціації – чи то громадські, чи то виробничі, тим самим формуючи і розвиваючи відповідні суспільні відносини. Життєдіяльність у громадянському суспільстві потребує від особи наявності певних якостей, головними з яких є: автономність, індивідуалізм, моральність. Громадянському суспільству повинна відповідати і держава нового типу – правова, формування якої повинно йти одночасно з установленням громадянського суспільства. Головною умовою існування громадянського суспільства є наявність і гарантованість додержання основних прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Левенець Ю.А. Держава у просторі громадянського суспільства / Ю.А. Левенець - К., 2006. – 226 с.
2. Ладиченко В. Методичні аспекти взаємодії держави і громадянського суспільства / В. Ладиченко // Право України. - 2004. - № 10. – С. 9-12.
3. Цимбалюк М.М. Громадянське суспільство як чинник формування особистості / М. Цимбалюк // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України., - К., 2004. - № 2. – С. 75-84.
4. Цимбалюк М.М. Особистість як головна умова існування громадянського суспільства / М. Цимбалюк // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 2. – С. 82-85.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ФУНКЦІЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Пустовіт Ж.М., к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Актуальність даного дослідження обумовлена, по-перше, тим, що процес становлення і розвитку функцій Верховної Ради Української РСР пройшов складний шлях - від функціонування віча в ранньофеодальний період до створення Верховної Ради Української РСР та конституційного визначення її єдиним законодавчим органом радянської України; по-друге, вивчення генезису становлення і розвитку функцій Верховної Ради Української РСР є вельми важливим для становлення та розвитку функцій сучасної Верховної Ради України, яка в своїй діяльності керується досягненнями вітчизняної і світової наукової думки та практики функціонування парламентських установ.

Дана проблематика вивчалася в наукових працях С.Головатого, В.Копейчикова, О.Копиленка, Л.Кривенко, О.Мироненка, В.Погорілка, В.Шаповала, Ю.Шемшученка, Л.Юзькова та інших відомих вчених.

Аналізу функцій Верховної Ради Української РСР об'єктивно має передувати аналіз

основних історичних передумов, що відіграли значну роль у становленні і розвитку її функцій. Досягнення вітчизняної і світової наукової думки та практики функціонування парламентських установ, які функціонували до зародження інституту Верховної Ради відіграли певну роль у становленні функцій як Верховної Ради УРСР так і Верховної Ради України та зберігають свою актуальність і в умовах сьогодення.

Для кожного етапу розвитку української держави є властивим процес формування представницьких установ, які в різні періоди еволюційного розвитку виконували визначені законодавством функції і повноваження, аналіз яких допоможе визначити етапи становлення і розвитку функцій сучасного українського парламенту.

В підсумку необхідно констатувати, що ХХ століття є періодом розбудови Української держави, в якому надто яскравою є діяльність Центральної Ради України та доба Директорії УНР. І в цьому контексті не можна залишити поза увагою вироблені в згаданий період підходи щодо меж, форм і способів функціонування представницьких установ.

В 1919 році Директорія потерпіла крах і в Україні розпочався новий етап розвитку конституційного процесу, що відіграв важливе значення у становленні і розвитку функцій сучасного українського парламенту. Цей період в історичній науковій літературі прийнято називати «радянський», оскільки в радянській юридичній науці конституцією було прийнято вважати основний закон держави, що виражає, як і будь-який закон, соціально-політичну природу держави і волю пануючого класу. При цьому, радянські правознавці виділяли особливу юридичну категорію – «Радянська Конституція» – як принципово нову для конституційного права.

В цей час було створено перший радянський уряд і відповідно було прийнято Радянську Конституцію України ВУЦВК у березні 1919 року. В 1922 році було утворено Союз радянських соціалістичних республік, а вже в 1924 році було прийнято Конституцію СРСР, що стало причиною внесення змін в раніше прийняту Конституцію Української Соціалістичної Радянської Республіки 1919 року, а відповідно в травні 1929 року було прийнято новий текст Конституції УСРР.

В Конституції 1919 та 1929 років визначалося, що органом верховної державної влади і найвищим представницьким органом в Україні був Усеукраїнський з'їзд Рад (ст. 10 Конституції 1919 р., ст. 22 Конституції 1929 р.).

У грудні 1936 році, в епоху сталінізму було прийнято нову Конституцію СРСР, а вже в січні 1937 року було прийнято Конституцію Української Радянської Соціалістичної Республіки, в якій Верховна Рада Української РСР визначалася як найвищий орган державної влади УРСР та єдиний орган законодавчої влади УРСР.

Отже, основними історичними віхами, що передували зародженню Верховної Ради УРСР, а в подальшому і сучасної Верховної Ради України, стала діяльність віча, козацьких рад, сеймів, Центральної Ради України, Директорії УНР тощо, що певним чином вплинуло на формування першого Українського радянського парламенту - Верховної Ради УРСР. Але, на жаль не всі здобутки даного періоду щодо організації і діяльності парламенту та його ролі в системі органів державної влади в подальшому було відтворено в Конституціях радянського періоду. Більшою мірою, досягнення в сфері функціонування парламентських установ, що здійснювали свою діяльність до утворення Верховної Ради УРСР було враховано при прийнятті Конституції України 1996 року, яка врахувала досягнення вітчизняної науки і практики в зазначеній сфері.

В результаті проведеного дослідження варто визначити, що для кожного періоду розвитку української державності був характерним процес формування і функціонування органів представницької влади.

Перший період – це ранньофеодальний період нашої державності з характерним функціонуванням народних зборів - віче; другий період державного будівництва – це литовсько-польська доба, що знаменується діяльністю сеймів; третій період відомий заснуванням Запорозької Січі, в якій функціонували козацькі ради; четвертий період – це період розбудови Української держави (період діяльності Центральної Ради України та доба Директорії УНР); четвертий період державності, характеризується тим, що Україна ввійшла до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік (в цей період вперше було створено Верховну Раду УРСР, конституційно-правовий статус якої було визначено Конституцією УРСР 1937 року).

СУЧАСНА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Колб О.Г., д.ю.н., професор, директор навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

В науковій літературі під політикою (від грец. *politike (techne)* – мистецтво керувати державою) розуміють діяльність органів державної влади, партій, громадських об'єднань (груп) у галузі внутрішньодержавного управління та міжнародних відносин, що відповідає їх інтересам та цілям [1, с. 455]. Як у зв'язку з цим зауважив В.І. Борисов, політика виражає функції держави щодо керівництва зовнішніми та внутрішніми сферами й напрямками суспільного життя [2, с. 305].

Важливим складником внутрішньої політики будь-якої держави є боротьба зі злочинністю, покликана знизити її рівень і забезпечити соціальний стан, що відповідає потребам безпеки суспільства від злочинності. Проте, варто з цього приводу погодитись з Г.Ю. Лєсніковим та М.А. Лопашенко, які вважають, що у даному випадку мова ведеться про різні за вагомістю напрямки діяльності держави у цій сфері, визначення форм, завдань, змісту такої діяльності, встановлення державних органів, які ведуть боротьбу зі злочинністю й тісно пов'язаними з нею іншими виданнями анти суспільної поведінки [3, с. 8-9]. Більш того, слід при цьому враховувати й особливі риси сучасної правової системи України, пріоритетним у якій є євро інтеграційний вектор розвитку [4, с. 348], зокрема з урахуванням підписання Україною у червні 2014 р. економічної угоди про вступ до Європейського Союзу [5].

Як встановили А. Селіванов та О. Рябенко, залежно від засобів досягнення результатів боротьби із злочинністю державна політика поділяється на соціальний і правовий складники, основним суб'єктом якого є державна влада [6, с. 5].

У свою чергу, правова політика боротьби зі злочинністю складається зі стратегічних напрямків, характерні риси яких обумовлені предметом, завданнями й методами досягнення корисних для суспільства результатів [2, с. 305]. Такими напрямками («підсистемами»), на переконання П.Л. Фріса, є кримінально-правова, кримінально-процесуальна, кримінально-виконавча та кримінологічна політика [7, с. 11]. При цьому, як вірно зробив висновок В.І. Борисов, кримінологічний, кримінально-процесуальний і кримінально-виконавчий напрямки правової політики не рівнозначні за своїм впливом і місцем у боротьбі зі злочинністю, порівняно з напрямком кримінально-правовим [2, с. 306]. Останній, як один зі складників правової політики у цій сфері суспільних відносин, водночас є її системоутворюючим елементом, а тому посідає домінуюче місце серед інших її напрямків. Зокрема, кримінально-правова політика є змістом кримінально-процесуальної політики і зумовлює підстави обрання відповідних форм її реалізації заходами останньої, а актуалізація певних видів покарань, визначених кримінальним законом, обумовлює зміст кримінально-виконавчої політики щодо їх виконання. Саме тому кримінально-процесуальний, кримінально-виконавчий і кримінологічний напрямки знаходяться під подвійним впливом загально соціальних завдань політики держави в розгляді мій сфері і кримінально-правової політики [2, с. 306].

Поряд з цим, як зауважив П.Л. Фріс, необхідно визнати, що виділення вказаних напрямків є дещо умовним, оскільки ця державна політика реально становить собою, як правило, комплексне вирішення і соціальних, і правових завдань боротьби зі злочинністю, всі складники якої знаходяться (повинні знаходитись) між собою у функціональній залежності і взаємодії [7, с. 13].

При такому підході, на думку А.Ф. Крижановського, підтримання та зміцнення правового порядку в суспільстві в сучасних умовах як необхідної передумови ефективного функціонування розгалуженого правоохоронного і правозахисного механізму за участю інституцій держави і громадянського суспільства потребують ґрунтового доктринального супроводження, планування і прогнозування, визначення стратегічної мети, головних завдань, форм і методів діяльності у цій сфері [8, с. 692]. При цьому, враховуючи, що зміст правової політики, що обумовлений волею народу (громадянського суспільства), фактично опосередковується, як справедливо підкреслюють М.Панов та Л. Герасіна, його повноваженим інституційним представником – державою, переважна її частина регулюється за допомогою права, законотворчого процесу, винесенням політико-

правових рішень та втілюється у нормативні форми і спирається на міжнародно-правові принципи [9, с. 36]. Більш того, як вірно зробив висновок П.Л. Фріс, зазначений вид політики, реалізується на основі норм деяких галузей права, кожна з яких має свою специфіку та накладає певний відбиток на форми й методи реалізації. Зокрема, в теоретичному аспекті це дає підстави для виділення в політиці у сфері боротьби зі злочинністю, як цілісної соціально регулятивної системи, окремих її підсистем (елементів) – кримінально-правової, кримінально-процесуальної, кримінально-виконавчої та профілактичної (кримінологічної) політики [10, с. 8-9].

Список використаних джерел:

1. Булыко А.Н. Большой словарь иностранных слов 35 тысяч слов. – Изд. 3-е, испр., перераб. – М.: Мартин, 2010. – 704 с.
2. Борисов В. І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю та її напрями / В. І. Борисов // Проблеми законності: Респ. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : НЮАУ, 2009. – Вип.100.–С.305-312.
3. Лесников Г.Ю., Лопашенко Н.А. Понятие уголовной политики, ее содержание и принципы // Энциклопедия уголовного права. – Т. 1: Понятие уголовного права. – СПб.: Изд. проф. Малинина, 2005.–С.4-144.
4. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін.; за ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2014. – 368 с.
5. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 27.06.2014 // http://uk.wikipedia.org/wiki/Угода_про_асоціацію_між_Україною_та_ЄС
6. Селіванов А., Рябченко О. Правова політика – важлива складова внутрішньої політики Української держави // Голос України. – 2007. - № 43. – 13 бер. – С. 4-5.
7. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. – К.: Атіка, 2005. – 332 с.
8. Крижановський А.Ф. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи // Правова доктрина України: у 5 т. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загально-теоретична та історична юриспруденція / В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін. / за заг. ред. О.В. Петришина. – 976 с.
9. Панов М., Герасіна Л. Правова політика як універсальний феномен соціального буття // Право України. – 2001. - № 8. – С. 35-41.
10. Фріс П. Л. Нарис історії кримінально-правової політики України : [моногр.] / за заг. ред. М. В. Костицького. – К. : Атіка, 2005. – 124 с.

**РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ
СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Нескороджена Л.Л., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін навчально-наукового інституту права і психології Національної академії внутрішніх справ

05.12.2007 року в газеті «Українська правда» Ніко Ланге, керівник Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні, опублікував статтю «Україна не є правовою державою». Автор статті стверджує, що Україна – не правова держава, тому що вона не надає правового захисту громадянам. Українська держава не хоче обмежуватися лише тим, щоб гарантувати громадянам політичну свободу та безперешкодну підприємницьку діяльність. Діяльність представників держави в багатьох випадках не є ані прозорою, ані обґрунтованою[1]. Не дивлячись на те, що пройшло вже майже 7 років з дня виходу зазначеної статті, слова Ніко Ланге, є актуальними. Розвиток будь-якої держави як правової передбачає функціонування режиму конституційного правління, існування розвинутої і несуперечливої правової системи й ефективної судової влади, забезпечення реального розподілу влади з їхньою ефективною взаємодією та взаємоконтролем, з розвинутим контролем з боку суспільства державної влади. Разом з тим, Україна лише декларує себе як правова держава, однак не гарантує суб'єктам господарювання повного захисту прав та законних інтересів. Так, основними проблемами провадження регуляторної політики держави в сфері підприємництва є те, що центральні, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування ще не співвідносять свої дії по виданню нових актів з принципами, закладеними в ідеологію державної регуляторної політики (скорочення витрат підприємців на виконання регуляторних актів, спрощення та прозорість змісту актів законодавства, адекватність відповідальності за розміри заподіяної шкоди підприємцям). Іноді лобіювання органами виконавчої влади галузевих інтересів відбувається в обхід ідеології та процедур регуляторної політики[2].

Крім того, прийняття певних нормативно-правових актів можуть спричинити

припинення зайняття підприємницькою діяльністю. Так, 23.09.2014р. була прийнята Постанова Кабінету міністрів України «Про внесення змін до Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану», якою запровадженні вимоги щодо залучення фізичних осіб-підприємців до суспільно корисних робіт. Разом з тим, відхід підприємця від свого виду діяльності хоча б на певний період, створює загрозу втрати для підприємця свого сектору бізнесу. Звичайно, держава задекларувала, що фізичні особи будуть мати винагороду за виконання суспільно корисних робіт. Однак, зрозуміло, що з державного бюджету такі кошти можуть бути виплачені лише в разі передбачення їх в Законі України «Про державний бюджет».

Однак, є й позитивні моменти щодо реформування господарського законодавства та створення правової держави. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» скасовується необхідність погодження з державними органами здійснення господарської діяльності, на яку раніше потрібно було отримувати дозволи[3]. В цілому фактично скасовано 93 дозвільних документів.

Крім того, ст. 1 Закону України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» доповнено ч. 8, яка передбачає, що необхідність одержання документів дозвільного характеру, встановлена законами, виникає виключно після внесення таких документів до Переліку. Тобто, зазначеним Законом забороняється вимагати від суб'єктів господарювання отримання документів дозвільного характеру, не внесених до переліку документів дозвільного характеру, за винятком випадків, визначених у сферах державного експортного контролю, державного регулювання ринків фінансових послуг, охорони державної таємниці, захисту економічної конкуренції, використання ядерної енергії[4].

Крім того, відповідно до п.11. ст.4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» встановлена вимога, за якою дозвільний орган, що оформляє документ дозвільного характеру, здійснює всі необхідні дії щодо одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру, без залучення суб'єкта господарювання[5].

В цілому Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» значно зменшує адміністративний тиск на суб'єктів господарювання, упорядковує кількість дозвільних документів та створює сприятливі умови для надходження інвестицій до країни.

Список використаних джерел:

1. Ніко Ланге. Україна не є правовою державою// Українська правда. - 05 грудня 2007/ <http://www.pravda.com.ua/articles/2007/12/5/3331870/>.
2. Про рекомендації парламентських слухань «Проблемні питання розвитку підприємництва в Україні: регуляторна політика держави та заходи щодо підтримки малого та середнього бізнесу»: Рекомендації від 19.06.2003 № 990-IV// Відомості Верховної Ради. – 2004.- №1.- Ст. 2.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру: Закон України від 09.04.2014 № 1193-VII// Відомості Верховної Ради. – 2014.- № 23.- Ст.873
4. Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19.05.2011 № 3392-VI// Відомості Верховної Ради України. -2011.- № 47.- Ст.532.
5. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV // Відомості Верховної Ради України. -2005.- № 48.- Ст.483.

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ У ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ ПРОГРЕСИВНОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ТА ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Конопельський В.Я., к.політ.н., доцент, начальник кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ

Загальновідомим у науці є висновок про те, що при характеристиці будь-якого принципу звертається увага на те, що він, по-перше, являє собою ідею, положення, вимогу, і, по-друге, він є не простим положенням (ідеєю, вимогою), а основним, засадничим, фундаментальним, вихідним, загальним, керівним, відправним, провідним, чільним [1, с.396]. При цьому, як вірно зауважив П. Кунцман, термін «ідея» відображає

генетичний аспект принципу, допомагає продемонструвати, що принципи є інтелектуальнодуховними засадами права [2, с. 39].

Саме тому в основі кожного принципу права лежить певна ідея: спочатку вона виникає лише спорадично як мрії окремих розумів чи як легкий відтінок інших форм духовності; поволі вона втілюється в соціальних практиках, поступово набуваючи визнання і вимагаючи реформ існуючого порядку [1, с.396].

Зазначений доктринальний підхід у повній мірі стосується й змісту досліджуємої у цій роботі проблематики та склав методологічне підґрунтя для її вирішення, враховуючи, крім цього, і те, що і принцип диференціації та індивідуалізації виконання покарань, і прогресивна система виконання та відбування покарання, у виді позбавлення волі переслідують по своїй суті одну й ту ж ідею: індивідуально змінюючи умови відбування покарання для окремо взятого засудженого, виправити та створити належні умови для його ресоціалізації.

Виходячи з цього, важливо з'ясувати сутність та соціально-правовий зв'язок цих категорій, а також взаємний вплив один на одного у контексті вирішення завдань щодо удосконалення в цілому порядку виконання та умов відбування покарання засудженими у виправних і виховних колоніях України.

Як показало вивчення історико-правових джерел, виникнення та розвиток інституту зміни умов тримання осіб, засуджених до покарання у виді позбавлення волі, нерозривно пов'язані зі становленням та подальшою трансформацією англійської поступової (або так званої висхідної) системи відбування даного покарання, яка у свій час дістала назву «прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі» та знайшла своє втілення у законодавстві багатьох розвинутих держав, у тому числі й у вітчизняному кримінально-виконавчому законодавстві.

Як з цього приводу зробив висновок А.П. Гель, не буде перебільшенням сказати, що прогресивна система утворює фундамент для організації всього процесу відбування (виконання) покарання у виді позбавлення волі, оскільки саме її інститути є тією рушійною силою, яка створює мотивацію для законослухняної поведінки засуджених під час відбування покарання та стимулює його прагнення до виправлення [3, с. 821].

Родоначалником цієї системи по праву вважається відомий діяч у сфері (на той час) тюремної справи – англійський капітан Меконочі (1787-1860 р.р.), якого у 1840 р. було призначено начальником каторжної колонії на острові Норфолк [4, с. 163].

В очолювану ним виправну установу для відбування покарання направлялись найбільш небезпечні засуджені. Меконочі для їх виправлення розробив та застосовував на практиці поступову (висхідну) систему відбування покарання у виді позбавлення волі, в основу якої він поклав два головних елементи: а) працю засуджених; б) зацікавленість засуджених у праці.

Таким чином, за запропонованою Меконочі системою доля засудженого була в його руках, а саме: сумлінною працею та належною поведінкою він міг покращити своє становище в колонії (тюрмі) і суттєво зменшити строк позбавлення волі, який йому було необхідно відбутися.

За сумлінну працю та зразкову поведінку засудженому нараховувалися бали або марки. Протягом певного терміну засудженні повинні були набрати певну кількість марок. Особи, які протягом певного терміну набирали певну суму марок, вважалися такими, що виконали свої обов'язки, і їм надавалися певні пільги у виді пом'якшення режиму їх тримання. При цьому, якщо завдяки сумлінній праці засуджені заробляли марки понад встановлену норму – строк відбування покарання зменшувався.

Список використаних джерел:

1. Погребняк С.П. Принципи права і доктринальні питання // Правова доктрина України: У 5-ти т. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загально-теоретична та історична юриспруденція / В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. – С. 396-415.
2. Кунцман П. Філософія: dtv-Atlas [Текст]: пер. з 10 –го нім. вид / П. Кунцман, П. Буркард, Ф. Відман. – К.: Знання – Прес, 2002. – 464 с.
3. Гель А.П. Інститут зміни умов тримання засуджених до позбавлення волі в кримінально-виконавчому праві України // Правова доктрина України: у 5 т. – Х.: Право, 2013. – Т. 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. – С. 821-839.
4. Гель А.П. Становлення та розвиток зарубіжних пенітенціарних систем / Гель А.П., Сімаков Г.С., Яковець І.С. Кримінально-виконавче право України: Навч. посібник / За ред. проф. А.Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 161-169.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ І ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

Камінська Н.В., д.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Євроінтеграційний курс України вимагає оптимізації територіальної організації влади, децентралізації владних повноважень, зміцнення місцевого самоврядування, перерозподілу владних повноважень між центром та регіонами на користь останніх, наближення регіональних і місцевих органів влади до населення. Тому останнім часом зростає увага дослідників до проблем реформування системи органів публічної влади, розвитку демократичних інститутів.

Децентралізація – це спосіб територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень з визначених питань або у визначеній сфері структурам локального чи регіонального рівня, що не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї. Під децентралізацією часто розуміється перерозподіл владних повноважень та обсягів компетенції між центральним та місцевими рівнями організації публічної влади із зміщенням акценту на місцевий рівень в частині здійснення задалегідь окреслених і гарантованих державою функцій. Загалом це є комплексне і багатоаспектне поняття, тому існують різні його тлумачення.

Як відомо, децентралізацію визначають як один з ключових принципів розвитку демократії в державах Європейського Союзу і Ради Європи, основою їх регіональної політики, поряд з принципами субсидіарності, концентрації, компліментарності, партнерства, програмного підходу. Даний принцип закріплено у Європейській хартії місцевого самоврядування, Проекті Європейської хартії регіональної демократії і т.д., де йдеться про перерозподіл повноважень регіонам з метою ефективного використання внутрішнього потенціалу, заохочення регіональних ініціатив та розмежування функцій і повноважень між різними рівнями влади. Децентралізація є основною умовою для держав-кандидатів на вступ до ЄС, на ній базуються всі галузеві політики, які розробляються і впроваджуються у межах ЄС.

У Конституції України 1996 р. децентралізація пов'язується не з державною виконавчою владою, а з державною владою взагалі, територіальним аспектом її здійснення (ст.ст. 1, 2, 5, 7, 132). Однак на практиці, при здійсненні децентралізації проблемними є її рівні – центральний і місцевий, проміжний регіональний. Для кожного характерні сфера виключних повноважень та компетенції, система гарантій від несанкціонованого втручання інших рівнів у законну реалізацію цієї сфери.

Інша проблема стосується суб'єктів децентралізації влади, з-поміж яких виділяють народ, державні органи, органи влади місцевого і регіонального рівня, територіальні громади міст, селищ, сіл та інші. Практика зарубіжних країн свідчить, що модель їх взаємовідносин повинна базуватись на засадах децентралізації, партнерства та узгоджених дій незалежно від форми державного устрою. Розгляд суб'єктів децентралізації повинен бути пов'язаний з її об'єктами – встановленими законом обсягами владних повноважень та компетенції відповідних органів державної влади. Водночас в реальному житті тут не завжди існує баланс цих складових процесу децентралізації, що зумовлює приділення належної уваги відповідальності органів публічної влади, гармонізації дій суб'єктів владних відносин, формуванню місцевих бюджетів, системи оптимального оподаткування та міжбюджетних відносин, організації ефективного контролю за діяльністю органів публічної влади, наявності відповідних гарантій їх діяльності тощо.

Досвід трансформації суспільних відносин постсоціалістичних країн дозволяє виокремити адміністративну, політичну, фінансову чи бюджетну децентралізацію. У Польщі, Великобританії, Канаді потреба в децентралізації виникла через масштабні процеси лібералізації, приватизації і реалізації ринкових реформ, зміни політичного режиму тощо. Спочатку децентралізація сприймалася як роздержавлення власності та усунення надмірного втручання владних інституцій у поточні справи підприємців, згодом отримала належне законодавче забезпечення. У результаті реформ запроваджено нові повноваження місцевих органів влади, інститути і процедури щодо їх здійснення, посилено роль місцевих органів влади, держава делегувала частину повноважень у сфері економічного розвитку, урбанізації, соціальної політики. Збалансований та інтегрований розвиток територіальних громад, регіонів неможливий без досягнення консенсусу усіх учасників даного процесу –

центральної влади, регіональної і місцевої влади, підприємців, громадських організацій, безпосередньо населення.

Важливо розробити концептуальні засади і прийняти необхідну нормативно-правову базу децентралізації публічної влади, підтримувати контроль за економічним і політичним розвитком країни, здійснювати політику вирівнювання соціально-економічного розвитку територій, розвитку прикордонного і транскордонного співробітництва. У свою чергу, потребують створення виконавчі органи регіонального самоврядування, спеціальні органи в системі місцевого самоврядування, здатні забезпечити надання громадянам якісних і доступних послуг (місцеві і регіональні омбудсмени, муніципальна поліція і т.д.). Слід при цьому не забувати про поєднання адміністративно-територіальної реформи із забезпеченням цілісності держави, врахування загальнонаціональних та місцевих інтересів.

Грунтовне вивчення організаційно-правових засад децентралізації публічної влади у різних країнах сприятиме виділенню інноваційних систем надання послуг населенню відповідно до місцевих потреб, зниженню державних видатків, підвищенню ефективності і стимулюванню місцевого та регіонального розвитку, зміні взаємовідносин між органами державної влади та місцевого самоврядування, удосконаленню механізмів прийняття рішень, відповідальності влади в Україні.

ПОНЯТТЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Олійник А.Ю., к.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Закони України є основним видом нормативно-правових актів, що закріплюють та регулюють конституційні свободи людини і громадянина. Конституція України закріплює, що свободи людини і громадянина та їх гарантії визначаються виключно законами України (ст. 92) [1]. Для дослідження законодавчого регулювання основних свобод людини і громадянина в Україні потрібно вирішити такі задачі: а) сформулювати ознаки законодавчого процесу в Україні; б) охарактеризувати порядок розгляду законів України; в) дослідити введення законів в дію; г) визначити законодавче регулювання основних свобод; ґ) сформулювати висновки і рекомендації.

1. Закони в Україні приймаються народом України і парламентом (ВР України). Порядок прийняття законів народом України на всеукраїнському референдумі регулюється Законом України від 6 листопада 2012 р. «Про всеукраїнський референдум» (ст. 3) [2]. Законодавча процедура прийняття законів включає в себе: а) розробку проектів законів; б) внесення і відкликання законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок; в) розгляд законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок у комітетах ВР України; г) розгляд законопроектів у ВР України у першому, другому та третьому читаннях; ґ) прийняття законів та внесення до них змін і доповнень чи їх скасування; д) тлумачення законів; е) опублікування і введення в дію законів. Право законодавчої ініціативи в Україні належить народним депутатам України, Президенту України, КМ України (ст. 93) [3]. На нашу думку, слід надати таке право народіві України, Уповноваженому з прав людини, ВС України, Генеральному прокурору України, доповнивши ст. 93 Конституції України. Відповідно до статті 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є ВР України (парламент). Ніякий інший орган законів України не приймає і не може приймати. Загальнообов'язкові акти всеукраїнського референдуму, декрети КМ України (які приймалися у період реалізації делегованих йому повноважень), декларації ВР України та деякі інші акти ВР України і Президента України при певних умовах мають силу закону але не є законами і на них не розповсюджується законодавча процедура їх прийняття.

2. Попередній розгляд проекту закону, внесеного до ВР України і підтриманого нею, здійснюється в комітетах ВР України. Голосування за прийняття закону має декілька читань. За кількістю голосів, які необхідні для прийняття законів їх поділяють на закони, що прийняті простою більшістю (226 голосів) і конституційною більшістю (300 голосів). Конституційні закони, які вносять зміни та доповнення до Конституції України, поділяють на ті, що вносять зміни і доповнення до розділів 1, 3, 13 Конституції України і, після прийняття яких ВР України, потребують затвердження всеукраїнським референдумом та ті, що вносять зміни до інших розділів Конституції України і не потребують затвердження

референдумом. Поточні закони поділяють на кодифіковані і поточні [4, с. 139-140]. Приймаються всі закони ВР України шляхом голосування. Після набрання необхідної кількості голосів народних депутатів України закон вважається прийнятим і за підписом Голови ВР України направляється Президенту України.

3. Вводяться в дію закони Президентом України. Після отримання закону Президент України протягом п'ятнадцяти днів підписує його, беручи до виконання, та офіційно його оприлюднює або повертає закон зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями до ВР України, застосувавши право відкладного вето. У разі якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений. Якщо під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий ВР України не менш як двома третинами голосів від її конституційного складу, Президент України зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити протягом десяти днів [5]. В разі не виконання Президентом України названої конституційної вимоги закон оприлюднюється за підписом Голови ВР України і набуває чинності (ст. 94).

4. Основні свободи, що закріплені в розділі другому Конституції України, деталізуються законами України. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають свободи людини і громадянина, мають бути доведені до відома населення. В разі не доведення їх до відома населення у встановленому порядку, вони визнаються нечинними (ст. 57) [6]. Як правило, закони (включаючи і ті, що закріплюють основні свободи) не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення щодо основних свобод (ст. 58 Конституції України). Основний Закон, конституційні та поточні закони в процесі забезпечення конституційних свобод здійснюють їх нормативно-правове регулювання: а) установлюючи закон (нормативно-правових актів); б) підкреслюючи владну юридичну дію конституційних норм; в) визнаючи закони, що деталізують конституційні норми джерелами конституційного права; г) підтверджуючи виникнення, зміну чи припинення правових відносин у сфері реалізації конституційних свобод [7, с. 76]. Законодавче регулювання конституційних свобод – це установлення їх законами за визначеною процедурою (законодавчою пропозицією, прийняттям і введенням їх в дію) з метою забезпечення їх реалізації. Процедура прийняття законів та введення їх в дію (включаючи і закони про основні свободи людини і громадянина) має особливий порядок, передбачений нормативно-правовими актами ВР України і Президента України. У країнах розвинутої демократії регулюються питання законодавчого процесу та прийняття і введення в дію інших нормативно-правових актів спеціальними законами «Про нормативно-правові акти». Настав час і нагальна необхідність прийняття такого закону і в Україні. [8, с. 100].

Удосконалення законодавчого (взагалі всього нормотворчого) процесу в Україні сприятиме ефективному забезпеченню конституційних свобод людини і громадянина. Закони займають провідне місце і відіграють головну роль в утвердженні конституційних свобод, створенні умов для їх реалізації, охороні і захисту їх від правопорушень та поновленні порушеної свободи і відшкодуванні спричиненої шкоди носію відповідної свободи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. Поточна редакція від 02.03.2014 р.
2. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6 листопада 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 44-45. – Ст. 634. Поточна редакція від 06.11.2012 р.
3. Олійник А.Ю. Закони України в нормативно-правовому забезпеченні основних свобод людини і громадянина // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2004. – № 4. – С. 131-140.
4. Олійник А.Ю. Закони України в нормативно-правовому забезпеченні основних свобод людини і громадянина // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2004. – № 4. – С. 131-140.
5. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10 червня 1997 р. – № 503/97. Поточна редакція від 23 листопада 2007 р.
6. Воробйова Г.В. Поняття конституційного права особи знати свої права та обов'язки / Г.В. Воробйова // Науковий вісник НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ. – 2013. – № 3(88). – С. 32-38.
7. Олійник А.Ю. Поняття нормативно-правового регулювання конституційної свободи та недоторканості людини / А.Ю. Олійник // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ України: Збірник наукових праць. – 2002. – № 2 (8). – С. 75-82.
8. Колодій А.М. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. / А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.

МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО – ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ В УКРАЇНІ

Панібудьласка А.В., к.і.н., доцент, професор кафедри загально правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Розбудова незалежної, суверенної, демократичної Української держави – складний процес розвитку, який значною мірою має спиратись на утвердження в суспільній свідомості розуміння безперервного розвитку історичної традиції, використання здобутків політичної думки минулого.

Сьогодні, коли Україна впевнено крокує до Євросоюзу, коли особливої актуальності набула проблема відмови від централізованого управління радянського зразка, на користь сучасної демократичної моделі, що передбачає перерозподіл керівних повноважень на користь місцевих адміністрацій, доцільно згадати історичний досвід середньовіччя – Магдебурзьке право. Актуальність цього історичного досвіду зумовлена тим, що ті українські міста на які воно поширювалось фактично увійшли в єдиний цивілізаційний простір з провідними європейськими містами.

Магдебурзьке право, яке впродовж тривалого часу було відоме в Центральній та Західній Європі з XIV століття поширюється в українських землях і протягом кількох століть стає соверідним «європейським вибором» України. Універсальне за своєю природою, магдебурзьке право являло собою найвідомішу систему середньовічного феодального міського права і регулювало різноманітні політичні, соціально-економічні та правові відносини того часу.

З'явившись на українських землях в XIV столітті, воно досягло апогею поширення в XVI ст. і проіснувало в різних формах до XIX ст. Юридичною підставою реалізації Магдебурзького права в українських землях були т. зв. Магдебурзькі привілейні грамоти та інші правові акти, що надавались державною владою та окремими феодалами – власниками міст і сіл. Практика застосування Магдебурзького права характеризувалась широким різноманіттям конкретного втілення, але слід відзначити універсальні інститути, що воно приносило. У першу чергу це стосувалося можливості організації місцевого самоврядування та права на власний суд. Самоврядування та суд у містах Ммагдебурзького права здійснював спеціальний орган влади – магістрат, який складався з ради, що виконувала переважно адміністративні функції та судової лави. Очолював магістрат війт, формально виборний, а часто призначений. Відмінність правового статусу села від міста за магдебурзьким правом полягало в тому, що в селі не було ради, а лише судова лава.

Магдебурзька практика в українських містах розвивалась в контексті європейського розвитку. Часом вони, як європейські міста, переживали періоди олігархічного правління, узурпацію влади в радах групами міського патриціату і, як наслідок, появу опозиції та опозиційних рухів. Що стосується магдебурзької практики в українських землях, то в ній, переважало виборне начало. Хоча, на Лівобережжі в др. пол. XVII ст. воно дещо звужується внаслідок втручання в роботу магістратів козацької старшини.

Магдебурзьке право дало позитивний імпульс активізації виробничої і ділової активності населення, яка регулювалась постановами місцевих магістратів. Разом з тим, очолювана магістратами міщанська спільнота довела свою здатність досить ефективно вирішувати основні проблеми громадського життя: архітектурної забудови міст, запобігання пожежам, формування бюджету міста, дотримання громадського порядку, організації міського ополчення, дотримання санітарного режиму та запобігання епідеміям. На ефективність міського самоврядування українських міст негативно впливала практика обмеження прав певних категорій міського населення, чого не було в зразкових німецьких статутах.

Розвиток місцевого самоврядування в на Лівобережжі, а згодом на Правобережжі був перерваний входженням цих українських земель до складу Російської імперії. Абсолютистський устрій Російської імперії принципово не співвідносився з ідеєю місцевої автономії. На початок XIX ст. від Магдебурзького права на підросійській Україні залишилось небагато. Це сталося внаслідок поступового обмеження прав органів місцевого самоврядування з боку імперського уряду; втручання місцевої адміністрації в справи міст із правом на самоврядування; невизначеність компетенції та меж дії між війтом, радою та лавою; відсутнім дієвим контролем діяльності місцевих адміністрацій; корупції та хабарництва серед посадових осіб магістратів та державних органів. Магдебурзьке право на

Наддніпрянщині було ліквідовано указом імператора Миколи I в 1831 році (в Києві – в 1834 році).

В Українських землях, що опинились в складі Австрійської імперії Магдебурзьке право ще певний час зберігалось, проте стало об'єктом зазіхань з боку державної влади та місцевої адміністрації і поступово було зведено нанівець.

Хоча Магдебурзьке право в українських землях не відіграло тієї ж ролі, що в Західній та Центральній Європі, воно стало досить дієвим інструментом забезпечення демократичного самоуправління, стимулом розвитку правової культури, гарантом втілення економічних та соціальних можливостей. Магдебурзьке право в українських землях створило потужні передумови зародженню та розвитку демократичних інститутів громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Карліна О. Магдебурзьке право в містах України XV-XVII ст. // Розбудова держави.-2002.- № 1-4.
2. Попович М.В. Нарис історії культури України. - Київ, 2001.
3. Усенко І.Б. Магдебурзьке право // Юридична енциклопедія: В 6 т./Редкол.: С.Шемшученко та ін..- К.,2001. т.3.- с.543-544.

УПОВНОВАЖЕНИЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Джуваго Ю.Ю., начальник юридичного відділу ТОВ «ГРАЛІТ»

Актуальність цієї теми полягає в тому, що забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина в Україні є одним з основних чинників у процесі становлення України як демократичної, правової, соціальної держави.

До останнього часу інститут омбудсмена, як і сам термін «омбудсман», в Україні були відомі лише порівняно вузькому колу фахівців-правників. Пов'язано це з тим, що ця інституція виникла й розвивалася на основі західноєвропейських демократичних цінностей, що ґрунтуються на засадах поділу влади та верховенства права, і тому до кінця 80-х років не викликала особливої зацікавленості офіційної радянської правової доктрини.

Можна виділити окремі загальні риси, які об'єднують інституції під однією родовою назвою - омбудсман, хоча в Україні це Уповноважений Верховної Ради з прав людини, в Іспанії, у ПАР - захисник народу, у Польщі - речник громадянських прав, у Франції - посередник Французької Республіки, в Литві - контролер сейму, в Греції - захисник громадян, у Молдові - парламентський адвокат, у Швеції, Фінляндії, Данії – омбудсмана.

Цей інститут «виростає» із держави і громадянського суспільства на певній стадії їхнього розвитку й виступає протиवाгою громадянського суспільства на розширення й зміцнення сфери державного втручання та впливу.

Так підставою для введення посади омбудсмена у Великобританії стало незадоволення населення зростанням тиску бюрократії, браком належних засобів правового захисту прав і свобод [3. с.138]. В Іспанії введення інституту Народного захисника прискорила свого часу спроба здійснення профранкістського заколоту [4]. У Польщі інститут Уповноваженого діє з 1 січня 1988 року і розпочав він свою діяльність, коли країна перебувала у важкому економічному становищі, в умовах повного порушення суспільної стабілізації. Необхідність запровадження такого інституту в Україні назріла давно. Економічна та соціальна криза в нашому суспільстві створювала умови для масового порушення прав і основних свобод людини.

Щодо Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, то, згідно з ст.2 Закону, сферою його компетенції є відносини, що виникають при реалізації прав і свобод людини та громадянина лише між громадянином України, незалежно від місця його знаходження, іноземцем чи особою без громадянства, які перебувають на території України, та органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами.

Уповноважений є посадовою особою, статус якої визначається Конституцією України, Законом України «Про Уповноваженого Верховною Радою з прав людини», Законом України «Про державну службу».

Діяльність Уповноваженого з прав людини спрямована на: захист прав і свобод людини та громадянина, проголошених Конституцією України, законами України і міжнародними договорами України; додержання та повагу до прав і свобод людини та громадянина суб'єктами, зазначеними Законом; запобігання порушенням прав і свобод людини та громадянина або сприяння їх поновленню; сприяння приведенню законодавства

України про права і свободи людини та громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі; поліпшення й подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини та громадянина; запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод; сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу.

Отже, інститут омбудсмана є додатковим (субсидіарним) засобом захисту прав і свобод людини щодо інших правозахисних механізмів, заповнює прогалини і компенсує недоліки судових засобів захисту прав людини, парламентського контролю та відомчого контролю за адміністративними органами. Діяльність Уповноваженого доповнює існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина, не скасовує їх і не передбачає перегляду компетенції державних органів, які забезпечують захист і поновлення порушених прав і свобод. (ч. 2 ст.4 Закону)[2].

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. в редакції Закону від 15 травня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України;
2. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»– [електронний ресурс] режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>;
3. Хаманева Н.Ю. Роль омбудсмана в охороні прав громадян в сфері державного управління. – Советское государство и право. – 1990. – №9;
4. Макаренко С. Чтобы чиновник не путал закон и дышло. – Голос Украины. – 1997. – 12 марта;
5. Бойцова В.В. Правовой институт омбудсмана в системе взаимодействия государства и гражданского общества: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – Москва, 1995;

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІДЕЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Костенко Н.В., вчитель вищої категорії, заступник директора з виховної роботи Вишньківської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області, вчитель української мови і літератури та світової літератури

Життя людини, її честь та гідність ігнорувалися і порушувалися на протязі всієї історії. Ця картина принципово не змінилася і сьогодні. Проте, ідея застосування норм, єдиних для всіх людей, без будь-якої дискримінації народилася багато століть назад. Принцип рівності давно прийнятий, як еталон для здійснення політичних прав. І все ж таки, до сьогоднішнього дня знаходиться виправдання тому, що називається дискримінацією, зокрема жінок (сексизм), людей з іншим кольором шкіри (расизм). Принцип рівності всіх членів людської спільноти, так само, як і багато інших основних принципів, які складають те, що сьогодні називається правами людини, притаманний кожній культурі і цивілізації, релігії і філософській традиції.

У грецькій філософії та в різних релігіях світу можна знайти принципи, на яких базується ідея прав людини. В епоху Просвітництва (18 століття) поняття прав людини оформлюється, як окрема категорія, окремий правовий інститут. Саме у цей час починає побутувати думка, що природа наділяє людину певними невід'ємними фундаментальними правами, які можуть бути протиставлені державі, державній владі, але мають нею охоронятися. З цього часу і надалі права людини стали розглядати, як елементарні передумови гідного людського існування. Але ще задовго до цього в Європі було прийнято ряд правових документів, що кодифікували свободи. Це були своєрідні кроки до ідеї прав людини. Першою була Magna Charta Libertatum (Велика Хартія Вольностей) 1215 року. Цей та інші документи визначали права, які можна було відстоювати за певних обставин (наприклад, загроза свободі релігії), але вони ще не містили всеосяжну філософську концепцію особистої свободи. Свобода часто розглядалася, як права, які надають окремим особам чи групам людей їхнє звання чи статус.

В наступні століття поняття свободи поступово відокремлювалося від статусу і почало розглядатися не як пільга, а як право всіх людей. У цьому процесі велику роль відіграли іспанські теологи і правники. До перших належать Франціско де Віторія (1486-1546) та Бартоломе де Лас Касас (1474-1566). Вони заклали доктринальний фундамент визнання свободи і гідності всіх людей, шляхом захисту особистих прав населення територій, відкритих і колонізованих іспанською короною. Серед правників необхідно назвати Франціско Суареса (1548-1617) та Габрієла Васькеса (1549-1604). Саме вони сприяли утвердженню ідеї *jus naturalism* (природне право) та еволюції прав людини.

Наступним етапом у розвитку ідеї прав людини є творчість Гуго Гроція (1583-1645) — батька сучасного міжнародного права, Самуїла фон Пуфендорфа (1632-1694) і Джона Локка (1632-1704), який власне розробив всеосяжну концепцію прав людини. Ці ідеї набули широкого поширення в 18 столітті. Наступним етапом у розвитку ідеї прав людини є творчість Жана-Жака Руссо (1712-1778), який розробив концепцію, за якою суверен отримав свою владу від «суспільного договору» зі своїми підданими. Сам термін «права людини» вперше з'явився у французькій Декларації прав людини і громадянина (1789 р.). Дещо раніше французьким мислителем Шарлем-Луї Монтеск'є була розроблена концепція розподілу влади.

Ці теорії були сприйняті жителями британських колоній у Північній Америці. Американська Декларація про незалежність від 4 липня 1776 року базувалася на принципі, що всі люди є рівними, в ній також були зазначені певні невід'ємні права, такі як право на життя, свободу та пошуки щастя. Ці ідеї були закріплені і в Біллі про права, проголошеному у штаті Вірджинія у тому ж році. Положення Декларації про незалежність були прийняті іншими американськими штатами та знайшли закріплення у Біллі про права американської Конституції. Власне французька Декларація прав людини і громадянина, до певної міри, ознаменувала появу міжнародної теорії загальних прав людини. І французька, і американська декларації були задумані, як систематичний перелік прав людини.

Права людини у 18 та 19 століттях були пов'язані з особистими свободами людини. Але навіть у той час деякі люди вважали, що громадяни мали «право» чекати від держави зусиль, спрямованих також на покращення їхніх умов життя. Беручи до уваги принцип рівності таким, як він був викладений у французькій Декларації 1789 року, близько 1800 року в Європі з'являється кілька проектів конституцій, які містили класичні права, а також включали у себе статті, що зобов'язували державу до виконання певних функцій у сфері зайнятості, благоустрою, громадського здоров'я, освіти тощо. Соціальні права були повністю вперше включені до мексиканської Конституції 1917 року, Конституції Радянської Росії 1918 року та німецької Конституції 1919 року.

Потреба в міжнародних стандартах прав людини вперше далася визнаки наприкінці 19 століття, коли індустріальні країни почали приймати трудове законодавство. Законодавство, яке підняло вартість праці, мало наслідком погіршення конкуруючої спроможності цих країн стосовно тих, які не мали трудового законодавства. Економічна необхідність примусила їх радитися між собою, що спричинило появу перших конвенцій, у яких держави давали зобов'язання іншим державам стосовно прав своїх власних громадян. Бернська Конвенція 1906 року проти праці жінок у нічну зміну може розглядатися, як перша багатостороння конвенція, яка має на меті захист соціальних прав. В 1919 році було засновано Міжнародну Організацію Праці (МОП), яка прийняла багато конвенцій, які регулюють права людини в галузі праці. Отже, у той час як класичні права людини були визнані набагато раніше за соціальні права, саме останні першими знайшли своє закріплення в міжнародних правових нормах.

Жахливі злочини другої світової війни поклали край традиційній точці зору, що держави самі вирішують, яким чином їм ставитися до своїх громадян. Підписання Статуту Організації Об'єднаних Націй 26 червня 1945 року спричинилося до того, що права людини були віднесені до сфери міжнародного права. Всі члени ООН домовилися вживати заходів щодо захисту прав людини. На початку 1946 року була утворена Комісія ООН з прав людини. А 10 грудня 1948 року у Парижі Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Загальну, або Всесвітню декларацію прав людини. Пізніше цей день було проголошено Днем прав людини.

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Букач В.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

На сучасному етапі розвитку України питання реалізації прав і свобод людини і громадянина є найважливішою проблемою.

Серед органів державної влади щодо гарантування прав і свобод людини чільне місце належить Верховній Раді України. Це пов'язано з тим, що згідно з Конституцією України (ст. 75) Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні [1].

На Парламент України покладаються завдання законодавчого закріплення всієї сукупності прав і свобод, якими наділяється людина, а також визначення всієї системи гарантій щодо їх забезпечення й захисту, що реалізується у певних напрямках.

У конституційному праві виділяють такі найважливіші функції Парламенту: законодавча (приймає закони, постанови і інші акти, винятково якими повинні врегульовуватись питання щодо прав і свобод людини і громадянина, гарантій цих прав, основних обов'язків громадян. Прикладом можуть бути закони «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про об'єднання громадян», «Про звернення» та ін.); установча (формування органів виконавчої, судової влади, нормативне регулювання діяльності державних органів, призначення та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та ін.); та парламентського контролю.

Виходячи з аналізу нормативних джерел національного законодавства можна дійти висновку, що забезпечення конституційних політичних прав та свобод людини і громадянина є завданням контрольної діяльності Парламенту України, а саме: а) контроль за діяльністю КМУ; б) бюджетно-фінансовий контроль; в) прийняття Верховною Радою України рішення про направлення депутатського запиту до Президента України; г) парламентський контроль за діяльністю органів прокуратури щодо забезпечення політичних прав; д) здійснення парламентського контролю з окремих політичних питань через тимчасові спеціальні та тимчасові слідчі комісії [2; с.136]

Органом Верховної Ради України, що здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні є конституційно-правовий інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (омбудсмена). Зазначена посадова особа виступає важливою гарантією забезпечення прав і свобод, виступає додатковим засобом захисту прав і свобод людини щодо інших правозахисних механізмів, усуває прогалини і компенсує недоліки судових засобів захисту прав людини.

Діяльність Уповноваженого доповнює існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод, не скасовує їх і не тягне перегляду компетенції державних органів, які забезпечують захист і поновлення порушених прав і свобод. Заслуховування його щорічних доповідей про стан дотримання і захисту прав і свобод людини в Україні здійснюється парламентський контроль у цій галузі. [3; с.226]

На сьогодні майже в 100 країнах світу існує 150 різних органів та структур, що виконують функції омбудсмена.

Таким чином, інститут Уповноваженого - ефективний правозахисний орган, який відіграє суттєву роль у забезпеченні прав людини. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини» метою діяльності Уповноваженого є:

- захист прав і свобод людини й громадянина, проголошених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України;
- додержання та повагу до прав і свобод людини й громадянина суб'єктами, зазначеними в Законі України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»;
- запобігання порушенням прав і свобод людини й громадянина або сприяння їхньому поновленню та ін.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р.- К.: Преса України, 1997.- 80с.
2. Букач В.В., Олійник А.Ю. Конституційні політичні права та свободи людини і громадянина в Україні: Монограф. – Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 172с.
3. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. Посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.

УКРАЇНА ЯК СУВЕРЕННА, ДЕМОКРАТИЧНА, ПРАВОВА ДЕРЖАВА

Лазаренко Л.А., к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

У нині діючій Конституції України, прийнятій 28 червня 1996 р., говориться про Україну як про суверенну, демократичну, правову, соціальну державу (ст. 1).

16 липня 1990 р., у період розпаду СРСР, Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України, проголосивши державний суверенітет України як

верховенство, самостійність, повноту й неподільність влади Республіки в межах її території, незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах. Із прийняттям цього політико-правового документа українська нація здійснила своє невід'ємне право на самовизначення: утворена національна держава, і які-небудь насильницькі дії проти неї з боку окремих особистостей або їхніх об'єднань переслідуються за законом. У Декларації відзначалося, що народ України є єдиним джерелом державної влади в Республіці. Таким чином, вказувалося, що джерелом державного суверенітету є народний суверенітет. Про це ж говориться й у діючій Конституції України (ст. 5).

Принцип народного суверенітету, принцип виборності органів державної влади, принцип поділу влади лежать в основі організації механізму демократичної держави, під яким розуміється держава, організація якої дає громадянам і їхнім об'єднанням можливість впливати на прийняття державних рішень, пов'язана з їхньою рівноправною участю у формуванні й наступному контролі органів держави. Принцип народного суверенітету, принцип виборності органів державної влади, принцип поділу влади закріплені діючою Конституцією України (ст. 5,6).

Діюча Конституція України проголошує Українську державу як правову. Практика правової життєдіяльності українського суспільства й держави багато в чому доводить декларативність цього конституційного положення, однак не можна й заперечувати наявність передумов і початку процесу формування Української держави як держави правової, під якою розуміється держава, влада органів, посадових осіб якої обмежена правом. Іншими словами, ця держава, у якій організація й діяльність державної влади в її взаєминах із громадянами і їхніми об'єднаннями заснована на праві і йому відповідає. При цьому конституції сучасних правових держав, говорячи про зв'язаність державної влади правом і законом, не ототожнюють ці поняття. На це вказує й ст. 8 Конституції України, що закріплює дію в Україні принципу верховенства права.

Початок процесу формування української правової держави, зокрема, пов'язане з установою Конституційного Суду України, поступовим приведенням українського законодавства у відповідність із нормами міжнародного права, що закріплюють стандарти в області прав людини, проголошенням непорушності прав людини й установленням основ юридичного механізму, що гарантує їхню реалізацію, захист.

Конституція України визначає Україну як правову державу. Проголосивши принцип верховенства закону, Конституція України надає йому значення фундаментальної правової норми (ст. 8). Правосуддя – це соціальна цінність демократичного суспільства. Без законного і справедливого правосуддя не можна реалізувати інші соціальні цінності і інститути демократії.

У Конституції України закріплені наступні ознаки правової держави:

- верховенство права (суб'єктивного) відповідно до ч. 1 ст. 8. Цей принцип передбачає пріоритет прав і свобод людини та громадянина (ч. 1 ст. 19). Правова державна визнає і гарантує права і свободи людини та громадянина, які закріплені Конституцією, загальновизнаними нормами міжнародного права, законами та іншими нормативними актами. Один із принципів правової держави «все, що не заборонено, те дозволено» сформульований у Конституції України таким чином: «ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством».

- здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову (ч. 1 ст. 6). Три гілки влади діють відносно самостійно одна від одної таким чином, щоб не допустити можливості домінування однієї з них та узурпації внаслідок цього всієї повноти влади в одних руках.

- незалежність суду (ч. 1 ст. 126). У правовій державі суд відіграє роль головного елементу механізму гарантій прав і свобод людини. Унаслідок цього має бути забезпечена незалежність суду від будь-яких владних чи громадських структур. Тільки незалежний суд може ефективно захистити людину від свавілля органів виконавчої влади та їх посадових осіб.

- законність управління (ч. 2 ст. 19). Згідно з Конституцією України органи державної влади та органи місцевого самоврядування (які здійснюють управління на різних територіальних рівнях), їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

- правовий захист людини від порушення її прав державною владою (ст. ст. 55, 56). Згідно з Конституцією України захист прав і свобод людини може здійснюватися: судом;

Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини; міжнародними судовими установами та органами міжнародних організацій, членом яких є Україна; кожною людиною за допомогою заходів, не заборонених законом. Характеризуючи Україну як конституційну державу, Конституція України не обмежується закріпленням її рис як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної і правової держави.

Зважаючи на сучасні реалії, більшість фахівців у галузі теорії держави і права та конституційного права звертає увагу на те, що норма, закріплена ст. 1 чинної Конституції України, що проголошує Україну суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою належить до категорії норм-цілей. Ці норми лише визначають мету, ідеал, досягнення якого повною мірою є нездійсненим чи, принаймні, надзвичайно віддаленим у часі.

ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ НА ОСОБИСТУ БЕЗПЕКУ

Колб І.О., к.ю.н., старший прокурор відділу прокуратури

Як свідчить аналіз кримінально-виконавчого законодавства України та практики його застосування, забезпечення особистої безпеки засуджених відбувається у трьох напрямках, а саме шляхом: 1) закріплення зазначеного права в законодавстві; 2) визначення на правовому рівні порядку його реалізації [1, с. 47–48]; 3) реалізації цього права засудженими на практиці [2, с. 293–295].

При цьому кожен з визначених вище напрямів реалізується через певні правові форми (у наукових джерелах під формою розуміють зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний з його сутністю, змістом) [3].

Відповідно до буквального змісту ст. 10 КВК України, можна виділити такі форми забезпечення права засуджених на особисту безпеку: а) переведення засуджених у безпечне місце; б) здійснення інших заходів щодо усунення небезпеки; в) вирішення питання про місце подальшого відбування засудженими покарання; г) забезпечення безпеки засуджених у зв'язку з їх участю в кримінальному провадженні.

При цьому, як слушно зауважили науковці (А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець), остання форма є особливою формою реалізації засудженими зазначеного права, оскільки не пов'язана з процесом відбування покарання, а отже, з результатами впливу на особу основними засобами виправлення і ресоціалізації, а є наслідками участі її у кримінальному провадженні в тій чи іншій ролі [4, с. 115].

Щодо змісту першої форми – переведення засуджених у безпечне місце, то, як показали результати дослідження, при її реалізації на практиці виникає низка проблем через неврегульованість нормативно-правовими актами України багатьох суттєвих моментів. Зокрема, у ч. 2 ст. 10 КВК зазначено, що адміністрація УВП уживає заходів для переведення засудженого в безпечне місце, проте ні на законодавчому, ні на відомчому рівнях поняття «безпечне місце» не сформульовано. А це, у свою чергу, знижує рівень ефективності діяльності персоналу УВП з виконання цього завдання та зменшує можливість забезпечення безпечних умов життєдіяльності засуджених у місцях позбавлення волі. Водночас, відповідно до буквального змісту п. 89 Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, то до безпечних місць в УВП слід віднести: окрему камеру ПКТ, СІЗО та карцеру.

У свою чергу, науковці дають так зване розширене тлумачення [5, с. 411] поняття «безпечне місце», відносячи до нього (О. В. Лисодєд) будь-яке вільне приміщення УВП, доступ до якого сторін конфлікту, інших засуджених чи персоналу установи є обмеженим або забороненим (житлові приміщення іншого відділення чи іншої дільниці, кімнати чергової частини, вільні камери ПКТ, ДІЗО тощо) [6, с. 49]. На нашу думку, такий підхід є більш обґрунтованим, а тому варто було б його закріпити в п. 89 зазначених Правил та у примітці до ст. 10 КВК України. Крім цього, у науці кримінально-виконавчого права виведено саме поняття «безпечне місце», під яким в УВП необхідно розуміти спеціально обладнані для цих цілей приміщення, камери ДІЗО, карцерів тощо [7, с. 215].

Становить інтерес у цьому контексті підхід, що закріплений у п. 173 Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань Російської Федерації, у якому

зазначено, що, крім інших приміщень, із цією метою можуть бути використані камери ДІЗО, ПКТ чи карцеру [8, с. 74]. Крім цього, на відміну від аналогічних Правил України, у цих Правилах виключено спеціальний розділ XXI «Перевід засудженого в безпечне місце», у якому передбачена процедура вирішення питання, пов'язаного із забезпеченням особистої безпеки засуджених [8, с. 74], яку, безсумнівно, варто врахувати й у чинному законодавстві та підзаконних актах України.

Отже, узагальнивши викладене, можна сформулювати таке визначення поняття «безпечне місце в УВП»: це будь-яке вільне або спеціально обладнане приміщення, включаючи окрему камеру ДІЗО, ПКТ чи карцеру, доступ до якого сторін конфлікту, інших засуджених чи персоналу колонії без спеціального дозволу є обмеженим чи забороненим, та яке повною мірою забезпечує особисту безпеку засудженого, який, згідно із законом, звернувся за допомогою.

При цьому вільним приміщенням слід розуміти будь-яке службове приміщення, ізольоване від засуджених (кімната карантину в медсанчастині; кімната для затриманих осіб у черговій частині; службові кабінети персоналу УВП тощо), доступ до якого є забороненим для засуджених (а в окремих випадках – і персоналу колонії). Обладнання таких приміщень здійснюється відповідно до вимог розділу II зазначених Правил. На відміну від попереднього, спеціальне приміщення обладнується таким чином, щоб забезпечити безпечні умови проживання в ньому засуджених, а також безпечні умови роботи (служби) для персоналу УВП. До таких, зокрема, й відносяться окремі камери ДІЗО, ПКТ та карцеру, про які йдеться у п. 89 Правил.

Про актуальність означеної проблематики та необхідність вирішення на нормативно-правовому рівні свідчать і результати проведеного анонімного опитування як засуджених до позбавлення волі, так і персоналу УВП. Так, на запитання: «Які найбільш небезпечні місця перебування для засуджених в УВП?», 34,47 % засуджених назвали ДІЗО; 28,8 % – ПКТ; 16,27 % – робоча зона; 9,8 % – житлова зона; 1,27 % – санчастина; 7,67 % – слідчий ізолятор; 1,73 % – інші місця. У свою чергу, персонал УВП на запитання: «Чи відносите Ви сучасні умови утримання засуджених в колоніях до джерел посягання на їх особисту безпеку?», «так» відповіли 17 % респондентів, «частково» – 47,93 % та «ні» – 47,93 %.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України : наук.-практ. комент. / А. Х. Степанюк, І. С. Яковець ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х. : Юрінком Інтер, 2005. – 560 с.
2. Кошинець В. В. Підсумки роботи Державної кримінально-виконавчої служби України / Кошинець В. В. // Практика виконання альтернативних покарань : Інформ. бюл. / за заг. ред. Н. Г. Калашник. – К. : ДДУПВП, 2008. – № 2. – С. 3–7.
3. Тлумачний словник української мови : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uktdic.appspot.com/?q=форма.
4. Гель А. П. Кримінально-виконавче право України : [навч. посіб.] / [Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С.] ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 624 с.
5. Скаун О. Ф. Теорія держави і права : [підруч.] / Скаун О. Ф. ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / [А. П. Гель, О. Г. Колб, В. О. Корчинський та ін.] ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
7. Кримінально-виконавче право України : підруч. / [О. М. Джужа, І. Г. Богатирьов, О. Г. Колб та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2010. – 752 с.
8. Правила внутреннего распорядка изоляторов временного содержания, следственных изоляторов, исправительных учреждений и воспитательных колоний. – Новосибирск : Сиб. унив. изд-во, 2011. – 111 с.

СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПРАВОВИЙ ХАРАКТЕР ОСОБЛИВОСТЕЙ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ

Лов'як С.С., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Верховний суд України в узагальненні практики розгляду судами справ, пов'язаних із позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням, установленням опіки та піклування над дітьми виділяє загальні проблеми, що виникають при розгляді справ про позбавлення батьківських прав. А саме:

- неправильне визначення підсудності;
- прийняття позовних заяв у осіб, які не мають відповідного права;

- відсутність контролю за участю у розгляді справи органу опіки та піклування;
- не вирішення питання про право дитини на житло;
- не вирішення питання про стягнення аліментів;
- неповне з'ясування обставин справи. [1]

За загальним правилом, позов про позбавлення батьківських прав пред'являється за місцем проживання відповідача (ч.1 ст.125 ЦПК), а якщо воно невідоме, то за місцем знаходження його майна, або за місцем його тимчасового перебування, або за останнім місцем постійного проживання чи постійного заняття відповідача (ч.7 ст.126 ЦПК). Оскільки визначення місця проживання відповідача інколи ускладнено, вихід із ситуації полягає в одночасному пред'явленні позову про позбавлення батьківських прав і стягнення аліментів. В цьому випадку можна скористатися ч.1 ст.126 ЦПК, яка дозволяє розглядати цей позов за місцем проживання позивача. Якщо знайти відповідача не вдасться, може бути оголошено його розшук із-за ухилення від сплати аліментів. Якщо батько, якого хочуть позбавити батьківських прав, проживає на території СНД діє законодавство держави, на території якого постійно проживає дитина (ч.1 ст.32 Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 року, ратифікована Законом України від 10 листопада 1994 року). Крім того, в даній ситуації позов буде розглядатися за місцем проживання позивача (ч.1 ст.126 ЦПК).

Логвінова М.В. пропонує те, що з огляду на інтереси дитини, позов про позбавлення батьківських прав має пред'являтися за місцем проживання дитини або особи, яка в інтересах дитини заявляє вимоги про позбавлення її батьків батьківських прав. Закріплення такого положення в ЦПК буде свідчити про доступність судового захисту у відповідності з нормами ст.6 ЦПК. [2]

Вкрай важливим для повного та всебічного розгляду даної категорії справ є з'ясування процесуального становища обох батьків дитини, щодо якої виник спір про право батьків на збереження чи позбавлення батьківських прав.

Процесуальне становище батька/матері, відносно якого/якої не виникає питання про позбавлення батьківських прав, залежить від його/її ставлення до подальшого виховання дитини. Якщо він/вона бажає виховувати дитину і сам /сама порушить справу в суді, то він/вона виступають у справі позивачами, оскільки заявляє вимоги не тільки про позбавлення другого з батьків батьківських прав, але й про відібрання та передачу дитини на виховання позивачу. В такому процесі обов'язкова участь двох осіб: батько/матір – позивач і батько/матір – відповідач. [3, с.101]

В ході розгляду справи суд повинен з'ясувати: 1) чи є підстави, передбачені ст.164 СК, для позбавлення батьків батьківських прав; 2) чи є підстави для порушення кримінальної справи щодо батьків; 3) участь у вихованні та розвитку дитини другого з батьків; 4) думку дитини щодо позбавлення батьків батьківських прав; 5) чи стягувалися раніше на користь дитини аліменти; 6) чи є вина батьків, в чому вона проявляється; 7) чи не виявлено у батьків психічного захворювання; 8) чи можлива зміна поведінки батьків, покращення батьками свого відношення до дитини. Так, в судовому процесі за позовом про позбавлення батьківських прав відповідач, бажаючи зберегти дитину, може запевнити суд, що він, наприклад, готовий негайно почати лікування від алкоголізму, наркоманії. В таких випадках є сенс відкласти слухання справи або навіть призупинити її на час необхідний для лікування; 8) питання про можливість передачі дитини другому з батьків. При цьому суд повинен вивчити особу того з батьків, кому передається дитина, її ставлення до дитини, матеріально-побутові та сімейні умови (якщо матір/батько, якій/якому передається дитина має іншу сім'ю, необхідно з'ясувати моральне обличчя другого подружжя). [2]

Справи про позбавлення батьківських прав являють собою окрему складну категорію справ, оскільки носять гострий суспільний характер та впливають не лише на батьків, що втрачають свої права та обов'язки по відношенню до дитини, а і на дітей, які отримують зовсім інший статус. Важливим завданням держави в особі суду та органів опіки та піклування є захист таких дітей та забезпечення їх достойним рівнем життя, та можливістю реалізації своїх прав та інтересів. Рівень піклування державою про незахищені верстви населення відображає і її соціальний та правовий характер.

Список використаних джерел:

1. Лист Верховного суду України від 11.12.2008 «Практика розгляду судами справ, пов'язаних із

позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням, установленням опіки та піклування над дітьми» // Вісник Верховного Суду України, 2009, 00, № 9

2. Логвінова М.В. Особливості процедури позбавлення батьківських прав // Проблеми вдосконалення правового регулювання щодо забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина в Україні: Матеріали VI Регіональної міжвузівської наукової конференції молодих вчених та аспірантів (22 квітня 2005 р.). – Івано-Франківськ: Плай, 2005. – С. 202–207

3. Червяков К.К. Установление и прекращение родительских прав и обязанностей. – М.: «Юридическая литература», 1975. 7, с.101

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ, ПОВ'ЯЗАНОГО З НЕЗАКОННИМ ЗАВОЛОДІННЯМ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ЗЛОЧИННИМИ УГРУПУВАННЯМИ

Колб С.О., старший державний ревізор-інспектор Луцької ОДПІ ГУ Міністерства доходів і зборів України у Волинській області

Сучасна протидія злочинності, як свідчить вивчення наукових джерел і практики, характеризується зростаючою роллю, тих видів діяльності, що надають у розпорядження правозастосовців дані, відомості та засновані на їх аналізі науково-обґрунтовані рекомендації відповідного порядку [1, с. 67]. При цьому, як зауважив Д.Й.Никифорчук, варто пам'ятати, що аналіз, як сфера наукової практики – це складна система розумових операцій щодо вивчення систем (суб'єктів, об'єктів, процесів або явищ), які потім представляються у формалізованому вигляді [2, с.6].

Виходячи з означених методологічних засад та враховуючи, як обґрунтовано зробив висновок А.П.Закалюк, що питання соціальної зумовленості кримінально-правової норми, безперечно, становить інтерес для науки кримінального права, все таки слід мати на увазі, що відповідь на нього вона має знаходити не через включення його до свого предмету або пояснення соціологічною змістовністю останнього, а в кримінології, до предмету якої належить переважно природа та сутність злочинності, виду злочинів і окремого злочину та суспільних заходів реагування на них, включаючи кримінально-правові [3, с. 14].

В науці, в широкому аспекті, під кримінологічною характеристикою злочинів розуміють відомості про рівень, коефіцієнти, структуру та динаміку злочинів, описання особи тих, хто їх вчиняє, мотиви та цілі їх поведінки [4, с. 8-9].

У більш вузькому змісті цю характеристику вчені тлумачать як стійкі відомості про рівень, структуру, динаміку та географію злочинних дій, а також про осіб, що їх вчиняють, тобто нові відомості про справжній стан явища, повні та точні знання про нього для ефективної й науково обґрунтованої боротьби з конкретними злочинами [5, с. 83]. При цьому, як слушно з цього приводу зауважив А.П.Закалюк, вона містить здебільшого видову кількісну кримінологічну інформацію, особливості якої можуть потребувати формування особливих (якісних) для цього виду злочинів кримінологічних знань, а, інколи, й додаткового (більш детального) теоретичного узагальнення у вигляді наукового вчення, теоретичної новели, умовно кажучи, міні-теорії [3, с. 5].

Саме зазначені підходи і були застосовані у цьому підрозділі дисертації, що, без сумніву, ні в якому разі не зменшило рівня впливу на її результати й інших методів і засобів пізнання [6, с. 125-151] такого суспільно небезпечного явища, як незаконне заволодіння транспортними засобами організованими злочинними формуваннями.

Крім цього, беручи до уваги суспільну (змістовну) кримінологічну значущість та кримінологічний інтерес [3, с. 8], до характеристики даного виду сукупних злочинів, а саме – злочинів, що вчиняються організованими злочинними угрупованнями, та злочинів, що пов'язані з незаконним заволодінням транспортними засобами (ст. 289 КК України), у цій роботі віднесені кількісно-якісні показники їх стану (за усіма його складовими показниками) та осіб, що вчинили злочини даного виду.

Як показало вивчення статистичних даних, у структурі злочинів, що вчиняються організованими злочинними угрупованнями, питома вага незаконного заволодіння транспортними засобами щорічно коливається у межах 2-3% [7, с.126]. Зокрема, у 2003 році (часу офіційної статистичної звітності даного виду злочину) у загальній структурі організованої злочинності цей злочин складав 3,7%; у 2004 – 2,2%; у 2005 р. – 1,3%; у 2006 р. – 4%; у 2007 р. – 1,3%; у 2008 р. – 2,1%; у 2009 р. – 1,4%; у 2010-2013 рр. – менше 1% [8,

с. 69]. При цьому, не дивлячись на зменшення в останні роки питомої ваги у структурі вчинених організованими злочинними угрупованнями злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами, їх суспільна небезпека в цілому не зменшилась, враховуючи високий рівень латентності цих злочинів саме в діяльності зазначених організованих формувань [9, с. 78-93].

Список використаних джерел:

1. Противодействие преступности: учебное пособие / Литвин А.Н., Давыденко Л.М., Давыденко М.Л. и др. – К.: «Хай-Тек Пресс», 2011. – 200 с.
2. Аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності: навчально-практичний посібник / Никифорчук Д.Й., Бусол О.Ю., Бірюков Г.М. – К.: Нац. ун-т ДПС України, 2012. – 152 с.
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3-х кн. / Закалюк А. П. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре», 2007. – Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів / Закалюк А. П. – 712 с.
4. Кримінологія: Особлива частина: Навч. посіб. / за ред. І.М. Даньшина. – Х.: Право, 1999. – 232 с.
5. Василевич В.В. Поняття кримінологічної характеристики насильницьких злочинів / Василевич В.В. // Право України. – 1997. – № 12. – С. 82-84.
6. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: Монографія. – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 446 с.
7. Кулик О.Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 288 с.
8. Кулик О.Г. Злочинність в Україні на початку ХХІ століття: монографія / О.Г. Кулик. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 272 с.
9. Алексеева М.А. Мотивы необращения в милицию: результаты опроса / / М.А. Алексеева, Н.Я. Заблочкин // Латентная преступность. Познание, политика, стратегия [Сб. матер. междунар. семин.] – М.: ВНИИ МВД России, 1993. – 340 с.

***ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ЕТНІЧНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ:
МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ***

Севрук В.Г., к.ю.н., науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Суспільна небезпека етнічної злочинності вища в порівнянні з індивідуальними злочинами і являє сьогодні загрозу національній безпеці багатьом державам в світі. Подолання негативної ситуації, що склалась у світі та в окремих країнах з організованою злочинністю, що сформувалась на етнічній основі, потребує спільних скоординованих дій світового співтовариства, у тому числі усунення суперечностей між законодавством різних країн. Варто визнати, що напрями протидії етнічній злочинності в ХХІ ст. вже не можуть бути такими, якими вони були минулого століття.

Етнічна злочинність існує в усіх країнах і регіонах та має свій напрям й різниться лише мірою згуртованості, що залежить від історичних, етнічних, економічних, соціальних шляхів розвитку того чи іншого суспільства. Злочинні угруповання, утворені за національною ознакою, згуртовані, конспіративні, у них більш жорсткі закони всередині групи, вони не пускають до себе людей інших національностей.

Нині організована злочинність має інтернаціональний характер. У різних країнах поширені свої угруповання, рідко перетинаються з угрупованнями з інших країн. На даний час найвідомішими є такі злочинні етнічні угруповання: Китай, Гонконг і Тайвань з шістьма групами Тріад; Колумбія: Медельїнський картель і картель Калі; Мексика: картель в містах Хуаресі, Тіхуані та картель Гулф; Італія: Сицилійська мафія, Дрангета в Калабрії, Каморра у Кампанії, «Сакра корона уніта» в Апулії; Японія: Боріокудан (Силова група), відома як Якудза; Туреччина: 12 турецько-курдських кланів; американська мафія - «коза ностра» у США та Канаді, деякі виділяють ще й російську мафію. На території колишньої держави СРСР виділяють кавказькі угруповання (до яких відносять чеченські, вірменські, азербайджанські, грузинські і т. д.), слов'янські та китайські етнічні угруповання. Ряд науковців ще виділяють угруповання, засновані на емігрантів із зон бойових дій та держав, які знаходяться на стадії економічної кризи.

Сама по собі етнічна структура ОЗГ може виступати як критерій для розмежування окремих їх видів. Наприклад, Б. В. Лизогуб на основі вивчення світового досвіду боротьби з організованою злочинністю пропонує такий розподіл ОЗГ за цією ознакою:

- 1) східноєвропейські угруповання (російські, українські, польські, литовські тощо);
- 2) італійські угруповання (сіцилійські, калабрійські, неаполітанські, американо-італійські);
- 3) негритянські угруповання;
- 4) нігерійські угруповання;
- 5) латиноамериканські угруповання та центральноамериканські угруповання;
- 6) колумбійські угруповання;
- 7) мексиканські угруповання;
- 8) азійські угруповання (китайські, корейські, японські, в'єтнамські, кавказькі, чеченські, вірменські, азербайджанські, дагестанські, середньоазійські, афганські, пакистанські) [1, с.97-98];
- 9) циганські етнічні угруповання [2, с.345];
- 10) «інтернаціональні».

Спільною ознакою для всіх цих злочинних угруповань, за винятком останнього, є домінування у їхньому складі осіб певної етнічної або національної належності [1, с. 240]. Таким чином, згідно з вказаним критерієм можна виділити стільки видів ОЗГ, сформованих на етнічній основі, скільки існує етносів та національностей.

Однією з головних особливостей класифікації етнічних злочинних угруповань за етнічною ознакою, свідчить, що їх побудова залежить від етнічної належності лідера [3, с. 57].

Підсумовуючи сказане вище, можна дійти висновку, що є потреба розробки нової методики вивчення етнічних злочинних угруповань, доцільність розгляду в аналітичній роботі правоохоронних органів та дослідницькій роботі наукових установ кожного етнічного злочинного угруповання крізь призму уніфікованої їх класифікації, необхідність зміни декількох чинних та встановлення ряду нових кримінально-правових заборон, спрямованих на протидію етнічній злочинності, реального реформування системи спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю та законодавчого закріплення загальнодержавної стратегії протидії етнічній злочинності.

Список використаних джерел:

1. Лизогуб Б.В. Організовані злочинні угруповання: класифікація та заходи протидії: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. — Х., 2004. — 259 с.
2. Севрук В. Г. Протидія організований злочинності циганських етнічних угруповань на території України / В. Г. Севрук // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журн. — К., 2012. — № 1 (27). — С. 343–350.
3. Зюков А.М. Криминологическая характеристика преступлений, совершаемых представителями разных этнических групп : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. / Андрей Михайлович Зюков. — Рязань, 2005. — 229 с.

УЧАСТЬ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Дудко Є.В., прокурор відділу нагляду за додержанням законів органами СБУ, державної митної служби та державної прикордонної служби Управління нагляду за додержанням законів у кримінальному провадженні прокуратури м. Києва

Засобами прокурорського нагляду має бути забезпечено додержання і виконання не лише прав засуджених, затриманих, осіб, взятих під варту, і тих, до котрих застосовано примусові заходи медичного чи виховного характеру, а й щодо захисту прав людини у сфері боротьби зі злочинністю. Гарантією попередження і своєчасного усунення порушень прав і законних інтересів затриманих, взятих під варту, засуджених, та осіб, які перебувають за рішенням суду у психіатричних лікарнях, спеціальних закладах для неповнолітніх, застосування до них примусових заходів виховного характеру є систематичне проведення прокурором перевірок в органах і установах, де вони тримаються, незалежно від наявності даних про порушення законності [1, с. 22].

Щодо прокурорського нагляду за виконанням кримінальних покарань, то уст. 22 КВК України зазначено, що прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань в органах і установах виконання покарань, здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами відповідно до Закону України «Про прокуратуру». При цьому, органи і установи виконання покарань зобов'язані виконувати постанови і вказівки прокурора щодо дотримання порядку

виконання покарань, встановленого чинним кримінально-виконавчим законодавством України [2, с.76-78].

З огляду цього, слід визнати, що функція прокурорського нагляду за законністю кримінально-виконавчої діяльності відрізняється від інших функцій прокуратури, але, водночас тісно пов'язаних з ними, забезпечуючи захист громадянських прав засуджених, їх правовий статус і одночасно виконуючи роль засобу превалювання каральної функції держави, застосування державного примусу, захисту суспільства та громадян.

На єдину систему прокуратури України Основним Законом держави (п. 4 ст. 121) [3] покладається нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальній справі, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, який, за визначенням ряду науковців, за своєю суттю є функцією прокуратури, а точніше наглядовою підфункцією поряд з наглядом за додержанням і застосуванням законів і нагляду за додержанням законів органами, які спроводять ОРД, досудове слідство [1, с. 36].

Згідно з ч. 1 ст. 44 Закону України «Про прокуратуру» прокурорський нагляд розповсюджується на установи тримання попереднього ув'язнення, установи виконання покарань та інші установи, що виконують покарання або заходи примусового характеру, які призначаються судом, додержання встановленого кримінально-виконавчим законодавством порядку та умов тримання або відбування покарання особами у цих установах, їх прав і виконання ними своїх обов'язків [4, с. 111].

Додержання законності у зазначених випадках становить предмет прокурорського нагляду.

Чинне кримінальне, кримінально-процесуальне та кримінально-виконавче законодавство України чітко і повно визначає підстави виконання покарань, порядок і умови тримання засуджених як до позбавлення волі, так і до інших мір покарання, а також до тих, до котрих застосовані інші заходи примусового характеру, пов'язані з обмеженням особистої свободи громадян.

За сучасних умов постала необхідність, виходячи із потреб практики, у подальшому розширенні на законодавчому рівні кола об'єктів, на яких розповсюджується функція прокуратури, що розглядається. При цьому необхідно зважати на наявність низки установ, які застосовують передбачені законодавством заходи адміністративного примусу в судовому порядку, пов'язані з більш або менш суттєвими обмеженнями свободи громадян (місця утримання осіб, затриманих за здійснення адміністративних правопорушень, приймальники-розподільники та ін.). У зв'язку з цим під час розроблення проекту нової редакції Закону України «Про прокуратуру» виникла ідея поділу згаданої функції на дві частини, а саме: на нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, і нагляд щодо виконання судових рішень у кримінальних справах [5]. Реалізація цієї ідеї дає можливість чіткіше визначити предмет прокурорського нагляду і конкретніше визначити обов'язки окремих підрозділів і посадових осіб прокуратури у здійсненні нагляду.

Суттєве значення щодо підвищення ролі прокурорського нагляду при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, має те, що ця сфера наглядової діяльності отримала законодавче закріплення і в майбутньому навряд чи може бути обмежена.

Виступаючи традиційною функцією прокуратури, прокурорський нагляд у згаданій сфері покликаний не просто сприяти зміцненню режиму законності в установах попереднього ув'язнення та УВП, а й забезпечувати виконання у них приписів кримінально-виконавчого та іншого чинного законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Колб О.Г., Копетюк М.І. / Прокурорський нагляд за додержанням кримінально-виконавчого законодавства: монографія. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 232 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / А.П. Гель, О.Г. Колб, В.О. Корчинський [та ін.]; за заг. ред. А.Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
3. Конституція України : зі змінами. – Х. : Право, 2012. – 64 с.
4. Про прокуратуру: Закон України // Вісн. Прокуратури. – 2001. – № 6. – С. 100-117.
5. Закон України «Про внесення змін до закону України «Про прокуратуру». // <http://rada.gov.ua>.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Юрковська Л.Г., викладач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: к.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Олійник А.Ю.*

За останні рік в Україні у зв'язку з низкою як внутрішніх, так і зовнішніх політико-правових та соціально-економічних процесів значно поживався пошук оптимальних підходів до реформи місцевого самоврядування. Вказана обставина, серед іншого, актуалізує завдання визначення оптимальної ролі і місця органів самоорганізації населення (далі – ОСН) у оновленій системі органів місцевого самоврядування, Вказане завдання важко вирішити без проведення ґрунтовної ревізії принципів організації та діяльності ОСН в Україні.

Серед вітчизняних досліджень системи місцевого самоврядування, у яких розглядаються, зокрема, і актуальні проблеми організації та діяльності ОСН можна виділити роботи таких провідних вітчизняних вчених, як О.В. Батанов, В.В. Кравченко, П.М. Любченко, А.Ю. Олійник, М.В. Пітцик, С.Г. Серьогіна, Ю.О. Фрицький та інші, а також дисертаційні дослідження Д.В. Кольцової, Н.В. Мішиної, О.С. Орловського, О.Г. Остапенко тощо. Однак вказані дослідники не повною мірою розкривають систему та зміст принципів організації та діяльності ОСН в Україні.

Згідно із статтею 5 Закону України «Про органи самоорганізації населення» організація та діяльність ОСН ґрунтуються на принципах: законності; гласності; добровільності щодо взяття окремих повноважень сільської, селищної, міської, районної в місті (у разі її створення) ради; територіальності; виборності; підзвітності, підконтрольності та відповідальності перед відповідними радами; підзвітності, підконтрольності та відповідальності перед жителями, які обрали орган самоорганізації населення; фінансової та організаційної самостійності. [3]

Слід зазначити, що вказаний вище принципи по суті конкретизують і частково доповнюють щодо ОСН відповідні положення, визначені у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Проте навесні 2014 року була підготовлена і затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 333 від 01 квітня 2014 р. Концепція реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні, у якій пропонується запровадити в Україні трьохрівневу систему адміністративно-територіального устрою, якій відповідатимуть три рівні місцевого самоврядування з органами публічної влади відповідної компетенції, а саме: рівень області, рівень району, рівень громади. [4]

На рівні громади планується створення таких органів публічної влади: ради громади, виконавчий комітет ради громади, голова громади. [4] ОСН у переліку органів місцевого самоврядування, що створюються на зазначеному рівні, не вказуються.

У той же час, у проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)» ОСН згадуються фрагментарно, проте пропонується істотна зміна обсягу і змісту компетенції ОСН, оскільки сільські, селищні, міські ради зможуть наділяти ОСН не частиною власної компетенції, фінансів, майна, як це передбачено законодавством на даний час, а частиною компетенції своїх виконавчих органів. [2] Такі зміни конституційно-правових основ діяльності ОСН, з одного боку, можуть мати неоднозначні наслідки, зокрема, призвести до необхідності внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» у напрямку звуження власних повноважень ОСН. З іншого боку, за умови схвалення запропонованих у законопроекті змін до Конституції України, буде скасовано принцип добровільності щодо взяття ОСН окремих повноважень сільської, селищної, міської, районної в місті (у разі її створення) ради. Натомість необхідно буде внести зміни до Закону України «Про органи самоорганізації населення», передбачивши у ньому принцип добровільності взяття ОСН окремих повноважень, фінансів, майна виконавчих органів сільські, селищні, міських рад.

Окрім цього, вказаним законопроектом про внесення змін до Конституції України передбачається, що розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів різних рівнів повинно здійснюватися за принципом субсидіарності [2], який є одним з фундаментальних принципів, визначених Європейською Хартією місцевого самоврядування [1]. Отже, вбачається доцільним зазначити вказаний принцип у Законі України «Про органи самоорганізації населення» як одну із засад організації та діяльності ОСН в Україні.

Таким чином, ОСН залишаються найбільш наближеним до населення елементом системи місцевого самоврядування як у чинній, так і у нещодавно запропонованій новій моделі місцевого самоврядування в Україні. Задля того, аби ОСН на рівні громади і надалі були здатні своєю діяльністю сприяти покращенню ефективності управління місцевими справами, слід оновити Закон України «Про органи самоорганізації населення», починаючи з внесення змін до визначеної у ньому системи принципів організації та діяльності ОСН.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року, Страсбург, ратифікована Законом України № 452/97-ВР від 15 липня 1997 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036/
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування): Проект Закону України № 4178а від 26 червня 2014 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51513.
3. Про органи самоорганізації населення: Закон України № 2625-III від 11.07.2001 р. . [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 48. – ст. 254.
4. Про схвалення Концепції реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01 квітня 2014 р. [Текст] // Офіційний вісник України. – 2014. – № 30. – ст. 831.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ГАРАНТІЯ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Кулик Т.О., викладач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: к.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Олійник А.Ю.

Загальновизнаною істиною є те, що суспільство як самокерована соціальна система складається з ієрархії соціальних підсистем різної природи, які також є самокерованими системами, хоча їх системоутворюючі чинники можуть бути різними. [1; с. 74-75]

Виходячи з даної тези зрозумілим стає те, що основою розвитку та добробуту будь-якої держави є місцеве самоврядування, як право територіальної громади вирішувати справа місцевого значення безпосередньо, або шляхом формування представницьких органів. Не слід забувати про те, що місцеве управління в Україні відповідно до діючого законодавства здійснюють органи місцевого самоврядування та місцеві органи державної влади, тому і розглядати проблеми гарантій місцевого самоврядування доцільно, в контексті аналізу правового статусу органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної влади.

Пропозицій, щодо способів та порядку організації місцевого управління в Україні, як науковцями, так і суб'єктами законодавчої ініціативи вносяться протягом усього часу незалежності, частина з них в тій чи іншій мірі реалізована, можна навіть говорити про перманенту реформу місцевого самоврядування, спрямовану на децентралізацію влади, при цьому основні засади впроваджуються в даному напрямку, але слід зазначити, що на противагу загальній тенденції в столиці продовжують здійснюватись кроки в напрямку централізації влади та позбавленні киян реального права на місцеве самоврядування.

Так, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України підготовлено пропозиції щодо змін до Основного Закону (Конституції) України. [2] Пропозиції підготовлені на реалізацію реформи місцевого самоврядування, Концепцію якої було схвалено Урядом 1 квітня 2014 р. Розробники обґрунтовують необхідність зазначених змін тим, що саме Конституція визначає основи системи влади, і без відповідних змін провести реформу неможливо.

Основні зміни передбачають:

- запровадження трьохрівневої системи адміністративно-територіального устрою України – область, район, громада з повсюдністю місцевого самоврядування;
- передачу функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня;
- розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності і наділення саме громад максимально широким колом повноважень;
- чітке забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їх участь в загальнодержавних податках;
- ліквідація державних адміністрацій і створення натомість державних представництв з тільки контрольно-наглядовими і координаційними, а не виконавчими функціями. [2]

На нашу думку даний проект має ряд суперечливих моментів. Таким чином, пропонується внести зміни до статті 116 Конституції України, додавши до переліку повноважень Кабінету Міністрів України п. 2.1) – приймає рішення щодо утворення і ліквідації районів, встановлення і зміни меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів.

Тобто, розробники наділяють повноваженням, щодо утворення та ліквідації районів Кабмін і позбавляють цього повноваження Верховну Раду України. Вважаємо, що це суперечить основним демократичним принципам. Верховна Рада є представницьким органом, у випадку проведення легітимних виборів до парламенту, саме він і стає основною рушійною силою народовладдя. Крім того, народні депутати мають представляючи інтереси населення, яке наділило їх мандатом, у відповідності до Конституції та законів України, а Кабінет Міністрів є органом державної влади, який має забезпечувати виконання, прийнятих парламентом законів та обраного парламентом напряму державної політики. Уряд за своєю правовою природою не може бути наділений повноваженням від імені населення вирішувати питання адміністративно-територіального устрою держави, він діє від імені самої держави, з метою забезпечення виконання нею своїх функцій для підтримання сталого розвитку українського суспільства, в тому числі з метою забезпечення дотримання частини 2 статті 5 Конституції України (Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ).

Цікавим є те, що автори пропонують викласти статтю 119 Конституції у наступній редакції: «Голови державних представництв на відповідній території: 1) здійснюють нагляд за відповідністю актів органів місцевого самоврядування Конституції та законам України; 2) координують та спрямовують роботу державних інспекцій на місцевому рівні; 3) координують роботу територіальних органів центральних органів виконавчої влади; 4) координують діяльність усіх територіальних органів центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах надзвичайного та воєнного стану; 5) здійснюють інші повноваження, визначені Конституцією та законами України.

Рішення голів державних представництв, що суперечать Конституції та законам України, можуть бути відповідно до закону скасовані Кабінетом Міністрів України.»

Виходячи з цього, у випадку прийняття такої редакції проекту закону про внесення змін до Конституції України, місцеві державні адміністрації будуть ліквідовані, а так звані державні представництва будуть створенні з єдиною, відповідно до зазначених повноважень метою – забезпечувати та гарантувати взаємодію між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Вважаємо необхідним звернути увагу, на такий момент, у частині другій запропонованої редакції 119 статті Конституції вживається термін «рішення голів державних представництв». Голова державного представництва є посадовою особою, правовий статус якої передбачає виконання функцій з представництва держави в певних територіальних одиницях. Дана посадова особа не може приймати «рішення», як офіційний документ, оскільки правова доктрина України розглядає «рішення», як акт, що приймають колегіальні органи, тому для назви актів, які прийматиме голова державного представництва правильно вживати термін «розпорядження», «наказ» або «указ».

Загалом пропозиції щодо змін до Основного закону підготовлені Мінрегіоном на основі положень Європейської Хартії місцевого самоврядування; пропозицій вітчизняних

експертів (напрацювання Конституційної асамблеї, Конституційної комісії парламенту, груп експертів в області конституційного права і місцевого самоврядування); з врахуванням позиції польських експертів, які мають успішний досвід впровадження реформи місцевого самоврядування, але на нашу думку потребують подальшого опрацювання.

Список використаних джерел:

1. Введение в теорию государственно-правовой организации социальных систем / Под общей ред. Е.Б. Кубко. – К.: Юринком, 1997. – 192 с.

2. Роз'яснення щодо змін до Конституції України на реалізацію Реформи місцевого самоврядування та курсу Уряду на децентралізацію влади в Україні // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/konceptiya-reformuvannya-miscevogo-samovryaduvannya-ta-teritorialnoyi-organizaciyi-vladi-v-ukrayini-333230/rozyasnennya-schodo-zmin-do-konstituciyi-ukrayini-na-realizaciyu-reformi-miscevogo-samovryaduvannya-ta-kursu-uryadu-na-decentral-449374/>.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Варич Л.В., учитель-методист, вчитель історії та правознавства Вишньовської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області

Ідеологія правової держави формувалася у процесі усвідомлення відмінностей між державою та суспільством, згідно з якою держава має бути органом права, що забезпечується конституцією та відповідними їй соціальними інституціями.

Соціально-філософська доктрина є основоположною для ідеї правової держави - влада має здійснюватися тільки в ім'я всезагального блага. Щоб зрозуміти смисл цієї ідеї, слід враховувати, що державознавці Нового часу виокремлювали три головні гілки державної влади: законодавство, суд та управління. Під законодавством розуміли діяльність державної влади, спрямовану на встановлення юридичних норм. Суд тлумачили як діяльність державної влади щодо захисту та відновлення права у конфліктних випадках. А ось у розумінні суті державного управління було чимало різних точок зору та суперечок. До середини ХІХ ст. державне управління називали державним устроєм, або поліцією (від грецьк. *politeia* — державний устрій). Управління у «поліцейській державі» у принципі заперечувало самовизначення особистості та соціальних груп, оскільки цілком ґрунтувалося на засадах усезагальної та всепоглинаючої опіки держави над особистістю та суспільством.

На зміну концепції та практиці «поліцейської держави» прийшла ідеологія ліберальної держави, яка виражала інтереси третього соціального стану, або класу заможних городян, тобто буржуазії, в руках якої було зосереджено значний грошовий капітал та у середовищі якої процвітала самостійна духовна культура, незалежна від церкви та держави.

Ліберальна доктрина пішла незрівнянно далі ліберальної практики державного невтручання у соціально-економічну життєдіяльність. Ця доктрина проголосила абсолютне невтручання державної влади в економічне та духовне життя окремої людини. Завдання держави ліберальна теорія вбачала не в управлінні, а виключно у правотворчості та захисті прав у суді. Метою ж права вважали забезпечення особистої свободи, тобто усунення будь-яких зазіхань на свободу буржуазного індивідуума. Саме у цьому розумінні ліберальна доктрина замінювала «поліцейську державу» державою правовою.

З наростанням конфліктів у буржуазному громадянському суспільстві та зростанням свідомості незаможних класів невтручання держави в соціально-економічні відносини загрожувало постійними порушеннями соціальної рівноваги. У зв'язку з цим державна влада виявилася змушеною дедалі частіше втручатися в соціально-економічне життя, послаблюючи дух вільної конкуренції й допомагаючи соціально слабким групам, прошаркам, класам. У такий спосіб відбувалося становлення нової функції державної влади — функції соціальної політики. Водночас на роль «четвертої влади» у суспільстві почали претендувати профспілки, які у сучасних промислово розвинутих капіталістичних країнах уже утвердилися *de facto* у такій ролі.

Ідеологи нової генерації визнають за краще говорити про цілі державного будівництва, використовуючи висловлювання «культура», «культурне будівництво»,

«культурна діяльність держави», тим самим підкреслюючи гуманістичний, а не поліцейський характер сучасної буржуазної держави. Відтепер правовою визнають державу не з точки зору її цілей, а з точки зору форм та способів її соціально-політичної діяльності. Інакше кажучи, істотним для правової держави нового періоду є питання не про те, на що спрямовано діяльність держави, а про те, як держава править.

Правова держава потрібна, щоб обмежити свавілля можновладців. Вона втілює у собі принцип розділення держави та суспільства в ім'я інтересів суспільства, для якого держава є важливим інструментом, і нічим більше.

**АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ
ТА ОБІГУ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ
СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Гук О.Г., ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Фальсифікація лікарських засобів (далі ФЛЗ) – одна з найактуальніших проблем світового фармацевтичного ринку. Фахівці галузі, докладаючи значних зусиль для запобігання цьому явищу в Україні, зазначають, що спостерігається стійка тенденція до зростання кількості ФЛЗ на внутрішньому і зовнішньому фармацевтичних ринках. Зрозуміло, що це не тільки створює загрозу життю та здоров'ю населення, а й завдає значних фінансових збитків державі та вітчизняним виробникам ЛЗ. Так, якщо в 2009 р. в Україні було виявлено 230 тис. уп. ФЛЗ загальною вартістю 2 млн. грн., то в 2012 р. - вже 1,5 млн уп. загальною вартістю 55 млн грн. [1, 3]. За цих умов, розробка науково-практичних підходів до впровадження й розвитку сучасних технологій захисту інтегрованих фармацевтичних логістичних ланцюгів (далі ІФЛЛ) від фальсифікованої фармацевтичної продукції (далі ФФП), як важливого фактору підвищення якості лікарського забезпечення населення України, набуває особливої актуальності.

На теперішній час в Україні фальсифікуються ЛЗ майже всіх фармакотерапевтичних груп - гормональні, протигрибкові препарати, анальгетики. Однак лідирують у структурі підрібок антибіотики, на частку яких припадає майже половина всіх виявлених ФЛЗ.

Важливим етапом аналізу й виявлення ФФП на фармацевтичному ринку України є визначення основних факторів, що впливають на обіг ФЛЗ. Для визначення цих факторів була розроблена відповідна анкета. Експертами залучалися фахівці, що мають практичний досвід роботи в цій галузі – керівники та спеціалісти відділів контролю якості промислових ФК, уповноважені особи оптових ФК і аптечних установ, ЛПЗ, працівники територіальних органів Держлікслужби України та ін. Всього в експертному опитуванні приймали участь понад 150 фахівців.

Отже, за оцінкою експертів, найбільш значущими факторами, які впливають на обіг ФЛЗ в Україні, визначені такі: розвинута система продажу ЛЗ через глобальну інформаційну мережу Інтернет та пошту, що не дає змоги контролюючим органам перевірити їх якість; висока вартість імпортованих ЛЗ, що робить вигідною реалізацію ФФП; тощо. У меншій мірі впливають фактори: неконтрольоване зростання фармацевтичного ринку; низький рівень захисту авторських прав, що не дозволяє в повній мірі задіяти для боротьби з ФЛЗ самих виробників [1].

Дані практики та огляд наукових джерел, дозволили визначити також найбільш перспективні на сучасному етапі технології захисту фармацевтичної продукції від фальсифікації:

1. RFID-технологія - дозволяє відстежувати окремі упаковки ЛЗ в партії, визначаючи їх походження за допомогою електронної реєстрації. Така форма захисту дозволяє надійно захищати рух ЛЗ від проникнення фальсифікату:

для виробників ЛЗ RFID-технології створюють унікальні можливості щодо оперативного отримування даних на всіх стадіях виробничого процесу, починаючи з надходження субстанцій та матеріалів на склад й закінчуючи відвантаженням готових ЛЗ;

для оптових ФК впровадження RFID-технології створює унікальні можливості для контролю на кожному етапі роботи: від надходження фармацевтичної продукції на аптечний склад, її розміщення, зберігання, переміщення до оформлення замовлень з найменшими витратами; видачі й транспортування продукції; покращення логістичного обслуговування клієнтів завдяки своєчасній обробці замовлень тощо;

в аптечних установах RFID-технології створюють унікальні можливості побудови єдиної системи обліку й контролю товарообігу для відділів: надходження ЛЗ у відділи; переміщення ЛЗ у торговий зал, задоволення запитів клієнта за допомогою визначення місця знаходження ЛЗ в торговому залі, касові операції, забезпечити захист від крадіжок; оперативність інвентаризації в місцях зберігання тощо [2].

2. Двохвимірний штрих-код – це символіка, розроблена для кодування великого обсягу інформації. Ця технологія повинна використовуватися всіма учасниками ІФЛЛ для занесення в штрих-код докладної інформації про ЛЗ. На теперішній час у фармацевті застосовуються наступні види двовимірних штрих-кодів: Aztec Code; Data Matrix; Maxi Code; QR код тощо.

3. Технологія НАССР, яка являє собою систему аналізу ризиків та управління критичними точками процесів і може успішно застосовуватися для безпеки функціонування фармацевтичних ланцюгів. Метою технології НАССР є гарантія безпеки ЛЗ для кінцевих споживачів завдяки контролю над факторами ризику протягом всього ІФЛЛ.

4. SFERA – це технологія лазерного гравіювання по склу. Вона дозволяє наносити гравіювання з двохвимірним штрих-кодом на внутрішню сторону флакона, не пошкоджуючи скло. У поєднанні зі спеціальними зчитувальними пристроями ця технологія дозволяє розпізнати навіть найдосконаліші фальсифікації. Крім того, нанесена за допомогою такої технології гравіровка практично непомітна, що дуже важливо для виробників фармацевтичної продукції. Гравіювання наноситься безпосередньо при розфасовці ЛЗ з достатньою для виробничих ФК швидкістю - до 600 флаконів за 1 хв.

5. Технологія EPCIS - забезпечує безпечний й надійний обмін інформацією про події протягом всього ІФЛЛ. ФК, які використовують потрібну технологію, можуть підтримувати інформаційні системи для електронної реєстрації походження ЛЗ та відстеження й контролю за проходженням ЛЗ для відкликання або підтвердження автентичності фармацевтичної продукції [4, 5].

Проблема фальсифікації ЛЗ, є однією з найбільш актуальних у фармацевтичній галузі і успіх її вирішення багато в чому залежить від активності взаємодії всіх учасників ІФЛЛ. Встановлені найбільш перспективні технології захисту фармацевтичної продукції від фальсифікації. Визначено, яким технологіям захисту від фальсифікації фармацевтичної продукції найчастіше віддають перевагу суб'єкти фармацевтичного ринку в Україні.

Список використаної літератури:

1. Бондарева Л.В. Борьба с производством та розповсюдженням фальсифікованих лікарських засобів [Електронний ресурс] / Л.В. Бондарева. — Режим доступу к сайту: http://www.provisor.com.ua/archive/2008/N17/bondar_178.php?part_code=112&art_code=6791.

2. Гризодуб А.И. Проблемы качества и фальсификации лекарственных средств [Электронный ресурс] / А.И. Гризодуб, С.В. Сур. — Режим доступу к сайту: <http://www.apteka.ua/article/4880>.

3. Копытин Д. А. Борьба с фальсифицированными лекарственными препаратами в Европейском Союзе и в России / Д.А. Копытин // Ремедиум. — 2012 г. — № 9 – С. 8-13.

4. Ушкалова У.А. Проблемы фальсификации лекарственных средств: фокус на антимикробные препараты [Электронный ресурс] / У.А. Ушкалова. — Режим доступу к сайту: http://www.antibiotic.ru/cmac/pdf/7_2_167.pdf.

5. EU Commission. COM (2008) 668: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2001/83/EC as regards the prevention of the entry into the legal supply chain of medicinal products which are falsified in relation to their identity, history or source. Brussels, Belgium: EU Commission, 10 December 2008.

ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ (СЛІДЧИХ) РОЗШУКОВИХ ДІЙ

Маньковський Н.Я., ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності НАВС **Паливода В.В.**

Конституційне закріплення прав і свобод людини та громадянина як найвищої соціальної цінності та їх відповідність принципам і нормам міжнародного права є одним з найістотніших чинників демократизації суспільства.

Сьогодні, коли відбувається формування правової держави, необхідно мати на увазі, що одним з найважливіших напрямків у цьому процесі є подальше удосконалення організації та діяльності тих структурних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, які застосовують негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи, посилення нагляду за законністю їх використання.

Згідно зі статтею 3 Конституції України [1] права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і

свобод людини є головним обов'язком держави. Однак нормативне закріплення прав і свобод саме по собі ще не означає їх фактичного здійснення суб'єктами права. Формальне визнання прав і свобод не завжди дає можливість громадянам у повному обсязі користуватися ними. Тому необхідний ефективний соціально-юридичний механізм реалізації прав і свобод, що має гарантії їх забезпечення. Ті або інші гарантії безпосередньо втілюються в діяльності конкретних державних органів, зокрема, органів, наділених правом здійснювати оперативно-розшукову діяльність та проводити негласні слідчі (розшукові) дії.

Згідно із главою 21 Кримінального процесуального кодексу України [2], система негласних слідчих (розшукових) дій включає: аудіо-відеоконтроль особи (ст. 260 КПК), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК), огляд і виїмку кореспонденції (ст. 262 КПК), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК), зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК), виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК), негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК).

В основному сформульовані положення і гарантії забезпечення прав людини під час здійснення оперативно-розшукової діяльності та проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, містяться в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3]. Так, стаття 6 даного Закону надає вичерпний перелік підстав для проведення ОРД, а стаття 9 відповідно до цих підстав визначає гарантії законності під час проведення ОРД, а саме:

1. Під час здійснення оперативно-розшукової діяльності не допускається порушення прав і свобод людини та юридичних осіб. Окремі обмеження цих прав і свобод мають винятковий і тимчасовий характер та можуть застосовуватися лише за рішенням суду щодо особи, в діях якої є ознаки тяжкого або особливо тяжкого злочину, та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства.

2. У випадках порушення прав і свобод людини або юридичних осіб у процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також у разі, якщо причетність до правопорушення особи, щодо якої здійснювались оперативно-розшукові заходи, не підтвердилась, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах охорони державного кордону, Управління державної охорони України, Державна податкова адміністрація України, центральний орган виконавчої влади з питань виконання покарань або розвідувальний орган Міністерства оборони України, розвідувальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону, Служба зовнішньої розвідки України зобов'язані невідкладно поновити порушені права і відшкодувати заподіяні матеріальні та моральні збитки в повному обсязі.

Громадяни України та інші особи мають право у встановленому законом порядку одержати від органів, на які покладено здійснення оперативно-розшукової діяльності, письмове пояснення з приводу обмеження їх прав і свобод та оскаржити ці дії.

Отже, можна зробити висновок, що за своєю суттю природа ОРД така, що неминуче торкається законності, прав і свобод громадян, які перебувають у сфері її здійснення. У ряді випадків заходи (дії), які здійснюються оперативними підрозділами стосуються значного кола осіб, не причетних до злочинів, у тому числі тих, що створюють загрозу державній, військовій, економічній або екологічній безпеці держави, але інколи, всупереч своїй волі або випадково, мають відношення (через спільне мешкання, товариські стосунки тощо) до дій осіб, що вчинили або вчиняють протиправні діяння. Така ситуація вимагає функціонування в державі відповідної системи забезпечення законності, а саме – реалізації, захисту, охорони і відновлення порушених у процесі оперативно-розшукової діяльності прав людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996. Спільне видання редакції «Голос України» та Юридичної інформаційної компанії, К.: Юрінком.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України (відповідає офіційному тексту). – К.: Центр учбової літератури, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступ: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>.
3. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року [Електронний ресурс]. – Режим доступ: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Середа Т.М., здобувач кафедри конституційного та міжнародного права Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри конституційного та міжнародного права НАВС Тарасенко К.В.

З часу створення Європейських співтовариств представники різних соціальних наук, передусім юристи, політологи, соціологи, економісти, займаються розробкою широкого кола проблем, пов'язаних із з'ясуванням юридичної природи юдейського Союзу (далі - ЄС) та визначенням впливу його інституцій на державно-правовий розвиток європейських держав. Кінцевою метою вказаних досліджень, які мають не лише теоретичне, але й вагомое практичне значення, є формування теорії європейської інтеграції, яка допоможе державам і народам, що прагнуть набути членства в ЄС, зокрема Україні, краще усвідомити, яким чином членство в інтеграційному об'єднанні вплине на їх суверенітет; в якій формі інститути Союзу можуть долучитися до реалізації основних функцій держави і як це позначиться на ефективності їх здійснення; що надає громадянство ЄС в питанні забезпечення й охорони прав і свобод людини громадянам України; які практичні кроки в аспекті формування порядку організації та здійснення влади, а також розвитку національної правової системи необхідно здійснити, але й в перспективі спільно з іншими європейськими державами розбудовувати об'єднану Європу як простір свободи, добробуту, безпеки й правосуддя. Усвідомлення вітчизняними правознавцями закономірностей виникнення та функціонування Європейського Союзу, а також принципів його взаємодії з країнами-кандидатами та державами-сусідами.

Відомо, що після підписання політичної частини (21 березня 2014 р.) та економічної частини (27 червня 2014 р.) Угоди про асоціацію Україна – Європейський Союз, і цим зумовлена необхідність приділити належну увагу проблемам гарантування прав та свобод людини і громадянина. Звернемо увагу, що економічна частина Угоди передбачає глибоку економічну інтеграцію України з ЄС, а також створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Європейська Рада схвалила тимчасове застосування певних частин Угоди, які почнуть діяти ще до того, як всі країни-члени ЄС ратифікують документ. До таких частин належать положення про зону вільної торгівлі, дія яких почнеться, за очікуванням сторін, з осені 2014 року після ратифікації документа українським парламентом.

Таким чином, на тлі політичної асоціації ми також очікуємо, що Європейський Союз буде робити все, щоб підтримати наш суверенний вибір, боронити нашу українську незалежність та територіальну цілісність.

Угода про асоціацію – це інструмент підготовки до майбутнього приєднання. ЄС – це не лише частина країн, об'єднаних у союз.

Зазначимо декілька переваг для України після підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом: по-перше, зменшення корупції. Зміни відбудуться в управлінні державними фінансами та плануванні держбюджету. Зміняться функції Контрольно-ревізійного управління і Рахункової палати. По-друге, посилення захисту прав споживачів. Вводяться європейські стандарти контролю якості продукції. Українські товари стануть максимально безпечними. По-третє, експорт товарів до ЄС. Вітчизняні товаровиробники отримають можливість експортувати свою продукцію в європейських країнах. Покупці отримають значно більше прав. По-четверте, експорт послуг до ЄС. Українці зможуть відкривати філії в країнах Євросоюзу, а українські інвестиції в ЄС отримають додатковий захист. По-п'яте, переваги для малого і середнього бізнесу. Для експортерів спрощується процедура сплати і повернення ПДВ. Українські виробники зможуть збільшити власне виробництво. По-шосте, соціальна політика і освіта. Вдосконалюється система первинної медичної допомоги. Українські дипломи і кваліфікації для допуску до роботи визнаватимуться в ЄС.

Зокрема, буде створено спецорган, який відповідатиме за виконання Угоди. Єврокомісія також буде перевіряти плани і стежити за виконанням аж до вивчення проєктів законів і розпоряджень Кабміну.

Отож, щодо правової системи ЄС зазначимо, що в результаті правової інтеграції в Європі склалася правова система ЄС, під якою розуміють сформовану в результаті європейської інтеграції сукупність правових явищ, які завдяки їх взаємодії забезпечують

регулювання суспільних відносин у межах ЄС.

Поглиблення об'єднавчого процесу обумовлює проведення широкомасштабної правової інтеграції як передумови інтеграції інших сфер суспільного життя. Якщо на етапі секторальної інтеграції вона зводилася переважно до зближення законодавства держав-членів у незначних сегментах правового регулювання, то на етапі створення економічного і валютного союзу, перенесення об'єднавчого процесу на політичну сферу її зміст і методи реалізації настільки ускладнилися постали проблеми збереження «*acquis communautaire*»; вироблення щільного курсу правового розвитку; запровадження власного правотворчого процесу і системи джерел права; здійснення гармонізації законодавства держав-членів і адаптації законодавства країн-кандидатів до правових стандартів ЄС тощо), що відбувається визнання факту побудови на наднаціональних засадах регіональної правової системи, відмінної як від національних правових систем, так і від системи міжнародного права. Центральним елементом правової системи ЄС є її право, що являє собою багатогранну систему, яка пронизує всі сфери правового регулювання і виступає загальним правовим порядком для народів і держав Європи. Право ЄС є універсальним шаблоном для впорядкування суспільного життя не лише держав-членів, але й країн-кандидатів та держав-сусідів.

Звернемо увагу, на гармонізації та адаптації як інструменту правової інтеграції, завдяки і відбувається взаємодія правових систем держав-членів з правопорядком Союзу і правовими системами країн-кандидатів та держав-сусідів.

Наголосимо, що поняття «гармонізація» характеризує процес приведення законодавства у відповідність до норм права ЄС, що відбуваються у межах ЄС та є статутним обов'язком виключно держав-членів. Адаптація також характеризує процес приведення законодавств відповідність до норм права ЄС, однак відбувається, як правило за межами ЄС та стосується третіх держав у зв'язку з їх намірами інтегруватися до Союзу, а також держав, що набули членства у ньому проте, перебуваючи в статусі країни-кандидата, не завершили процес.

Нагадаємо, що адаптація законодавства – це послідовність взаємопов'язаних щодо зміни існуючого правопорядку, що разом формують програму розвитку правової системи держави. В Україні сформована розгалужена джерельна база із євроінтеграційного напрямку. Попри це нормативно-правові акти України у сфері адаптації містять суперечливі застарілі положення; значна їх кількість прийнята з порушенням правил законодавчої техніки; не розкривається низка засадничих категорій; не здійснено офіційного перекладу установчих договорів ЄС українською мовою; не вироблено єдиного державного стандарту, до якого має бути приведені вітчизняне законодавство, щоб відповідати нормам права ЄС, тощо. Усунення цих недоліків є передумовою успішного завершення процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами служить найбільш ефективним інструментом адаптації законодавства, у такий спосіб відбувається включення до прав України окремих блоків норм права ЄС як шляхом рецепції положень установчих договорів ЄС, так і за допомогою відсилки до законодавчих актів Союзу, на які робляться посилання у додатках до Угоди та актах органів асоціації, положення яких стають частинами національного правопорядку України та вимагають узгодження національного законодавства.

Отже, як висновок зазначимо, що європейський вибір є невід'ємною складовою національної ідеї і стратегічним напрямом державно-правового розвитку України.

ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРАЦІВНИКАМИ ОВС: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Боднар В.Є., здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

Проблема неухильного виконання законів працівниками міліції при виконанні своїх службових обов'язків набуває нині великого значення. Викорінення злочинності в значній мірі залежатиме від того, чи зможемо ми розв'язати проблеми, які пов'язані з прийняттям співробітниками правоохоронних органів незаконних рішень, вчиненням ними протиправних дій, перевищенням посадових повноважень, застосуванням недозволених

методів слідства, у тому числі й насильницьких, фактами поборів, хамства з боку окремих правоохоронців [1, с. 1].

Протидія злочинам, що вчиняються співробітниками правоохоронними органами, визнано однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої для багатьох країн є надзвичайно важливим і складним питанням. Це негативне соціальне явище деструктивно впливає на всі сфери суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову політику, суспільну свідомість, міжнародні відносини. У ряді країн це є одним з основних перешкод для формування демократичної, соціальної, правової держави, реального утвердження принципу верховенства права.

Слід відзначити, що антикорупційні заходи в зарубіжних країнах у переважній більшості подібні між собою. Це пояснюється як процесами інтеграції законодавства, активною міждержавною координацією заходів протидії правопорушенням з ознаками корупції, так і обміном досвіду проведення конкретних антикорупційних заходів. Більшою мірою це стосується країн-членів Євросоюзу, хоча в кожній країні все ж таки залишаються специфічні риси з огляду на особливості їх розвитку, правові традиції, ментальність і ступінь активності громадян [2, с. 145].

Забезпечення стабільності функціонування поліцейських системи у деяких країнах Європи покладається на такі підрозділи, зокрема в Бельгії – на Генеральну інспекційну службу, Комітет з персоналу та Федеральну службу боротьби з корупцією; у Великобританії – на Незалежну комісію з питань скарг на поліцію та Антикорупційний департамент; у Данії – на Департамент по персоналу; у Молдові – на Субдивізіон внутрішньої безпеки та Центр боротьби з економічною злочинністю та корупцією; у Польщі – на Бюро внутрішніх справ; у Словаччині – на Інспекцію Міністерства внутрішніх справ і Агенцію з контролю; в Угорщині – на Службу безпеки правоохоронних органів; у Чехії – на Інспекцію Міністерства внутрішніх справ. При виконанні своїх функцій вказані підрозділи максимально незалежні, що забезпечується їх прямим підпорядкуванням міністрам внутрішніх справ або керівникам поліції.

У Республіці Білорусь створено головне управління власної безпеки МВС. ГУВБ МВС Республіки Білорусь – самостійний оперативний підрозділ щодо захисту системи ОВС, основним завданням якого є попередження, виявлення і припинення корупційних правопорушень.

Характер антикорупційних заходів, запроваджених у поліції європейських країн, залежить насамперед від типових способів учинення корупційних діянь. Так, наприклад, у Польщі працівник поліції щороку заповнює так звані «декларації власності», в яких оприлюднює відомості про свої доходи та майно.

Доцільно звернути увагу на антикорупційне законодавство інших країн Європи, які також мають високі показники протидії корупції. У порівнянні з уже розглянутими країнами, де антикорупційні заходи мають більшою мірою превентивний характер, законодавство таких держав Західної Європи як Бельгія, Норвегія, Австрія, Франція містять норми, спрямовані на притягнення порушників до відповідальності за вчинення корупційних діянь.

Разом із застосуванням каральних заходів до корупціонерів серед поліцейських Німеччини пріоритетним засобом протидії є профілактика корупції серед особового складу. Антикорупційні профілактичні заходи дають можливість не лише протидіяти корупції, але й запобігти вчиненню поліцейськими інших правопорушень. У США та Великій Британії розвинута мережа громадських об'єднань, які уповноважені здійснювати нагляд за розслідуванням діянь з ознаками корупції в поліції.

Серед превентивних антикорупційних заходів необхідно звернути увагу на досвід МВС Болгарії, у якому створено «гарячу телефонну лінію» для скарг про вчинення корупційних діянь серед співробітників цього відомства, а також двічі на місяць здійснюють прийом громадян, щоб вони могли викласти свої скарги та підозри щодо посадових осіб міністерства

Доречним було б для використання у роботі правоохоронних органів щодо протидії службовим зловживанням та виявам корупції врахування досвіду Грузії, де не так давно проведено реформу в сфері кримінальної юстиції і також прийнято новий КПК. Як відомо, ще 2004 р. стан справ у цій кавказькій країні був катастрофічним. Державні служби на всіх рівнях займалися купівлею-продажем своїх послуг та масовим збиранням хабарів. Злочинний світ тісно співпрацював з владою та міліцією і жодною мірою не боявся

покарань правоохоронних органів.

Особливе значення для подолання корупції в Грузії мали заходи, спрямовані на ліквідацію виявів організованої злочинності на чолі з так званими «авторитетами» та «злочинцями у законі» (у службовій картотеці МВС Грузії наприкінці 2000-х років містились дані про 349 злочинців у законі, які діяли на території країни, що складало приблизно третину від усіх «авторитетів» пострадянського простору). З метою посилення боротьби з організованою злочинністю в Грузії запроваджено нове законодавство (Закон про боротьбу з організованою злочинністю та рекетом, Закон про боротьбу з тероризмом), розроблене з урахуванням досвіду США та Італії.

Таким чином, основними заходами з забезпечення захисту системи поліції та забезпечення стабільності її функціонування в інших країнах є прийняття загальних стандартів боротьби з корупцією в поліцейських підрозділах і службах, чітке визначення переліку видів діяльності, якими дозволено займатися працівникам поліції, посилення кримінальної відповідальності працівників у разі вчинення ними корупційних діянь з одночасним підвищенням рівня їх матеріального забезпечення, запровадження навчання слухачів відомчих навчальних закладів і працівників практичних підрозділів поліції з питань корупції та поведінки при спонуканні чи провокації до вчинення корупційних дій. Досвід іноземних країн у протидії зловживанням владою або службовим становищем та іншим корупційним проявам серед працівників поліції корупції може бути використаний в Україні.

Список використаних джерел:

1. Новаков О.С. Кримінологічна характеристика та профілактика злочинів, які вчиняються працівниками міліції у сфері службової діяльності: дисертація канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2003.- 16 с.
2. Стеценко С. Г. Ткаченко О. В. Корупція в органах внутрішніх справ: проблеми протидії: монографія / С. Г. Стеценко, О. В. Ткаченко. – К. : Алерта, КНТ, Центр учбової літератури, 2008. – 168 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗНИЩЕННЯМ, ПІДРОБКОЮ АБО ЗМІНОЮ НОМЕРІВ ВУЗЛІВ ТА АГРЕГАТИВ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ: КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИ

Макаренко М.М., здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

Проблема особи злочинця все більше привертає до себе увагу вітчизняних та європейських, як юристів, так і психологів [1, с. 209]. Особа злочинця у кримінологічному вимірі являє собою сукупність соціально значимих властивостей, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні кримінального закону, в поєднанні з неособистими умовами та обставинами, що впливають на злочинну поведінку [2].

Криміналістична характеристика особи злочинця має значення для успішного розкриття і розслідування злочинів, пов'язаних із знищенням, підробкою або зміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.

Для встановлення особи, винної у вчиненні злочину, необхідно:

- соціально-демографічна інформація про нього;
- знання його психологічних особливостей;
- мотиваційно-поведінкова спрямованість.

Потрібно відзначити, що у встановленні особи злочинця важливу роль відіграє інформаційна модель злочинця, типова для певного виду злочинів, що є складовою частиною криміналістичної характеристики даної групи злочинів.

Від того, наскільки повно вивчена особа злочинця (у процесі розслідування), нерідко залежить обґрунтоване вирішення таких питань, як правильна кваліфікація злочинного діяння, цілеспрямоване висунення слідчих та оперативно-розшукових версій, встановлення справжніх мотивів злочину, вибір найбільш ефективної тактики проведення негласних слідчих (розшукових) дій, виявлення конкретних причин і умов, що сприяли вчиненню злочину. Знання особистих якостей злочинця, в свою чергу, дозволяє слідчому встановити спосіб вчинення та приховування злочину, обстановку місця події, а також спрогнозувати поведінку суб'єкта злочину відповідно до різних слідчих ситуацій.

Слід відмітити, що незаконне заволодіння транспортними засобами відбуваються групами за попередньою змовою або організованими групами. Групи за попередньою

змовою, як правило, створюються для здійснення одного викрадення особами, що знаходяться в дружніх або родинних відносинах. Як правило, група складається з 2–3 чоловік [3, с.179].

Поділ ролей у групі за попередньою змовою не існує, але вже сформоване керівне ядро складається з найбільш активних і авторитетних членів групи. Як правило, його складають особи з максимально вираженими антисупільними настановами. Однак більшість неформальних лідерів, так само як і безпосередніх виконавців, які входять у такі групи, не мають достатніх навичок скоєння незаконного заволодіння автотранспортом. Головне для них – одержання певних матеріальних благ, а також задоволення особистих і групових інтересів.

Враховуючи наявність ідентифікаційних номерів та індивідуальних ознак, використовувати викрадений автомобіль відкрито після крадіжки неможливо. Будь-який транспортний засіб, отриманий кримінальним шляхом, на деякий час поміщається в безпечне місце, яке і в спеціальній літературі, і в побуті отримало назву «відстійника». Відстійник може перебувати як в населеному пункті, де була здійснена крадіжка, так і за його межами, у тому числі в іншій, досить далекої області. Слід територіально виділити відстійники машин, розташовані в інших населених пунктах, і в місцевості, де була здійснена крадіжка. Останнє представляє найбільший інтерес, оскільки ймовірність виявлення автомобіля підвищується.

Потрібно сказати про те, що нерідко способи злочинного знищення, підробки або зміни маркувальних позначень, що застосовуються злочинцями, часто можуть не відрізнитись від способів заводського виправлення помилково нанесених маркувальних позначень. Важко також ідентифікувати підроблення у випадку відновлення пошкоджених в процесі експлуатації ідентифікаційних маркувань автотранспортних засобів (що широко поширене в країнах Європи).

Ще однією важливою особливістю розслідування фактів підробки або знищення ідентифікаційних номерів транспортних засобів є усталена система злочинного «поділу праці». Її суть полягає в чіткому поділі кримінальних спеціальностей. Одні злочинні групи займаються викраденням, інші – транспортуванням, треті – зміною або знищенням ідентифікаційних позначень і обліково-реєстраційних та інших документів, четверті – збутом транспортних засобів [4, с. 21].

Узагальнення практики показує, що якість підробки або знищення ідентифікаційного номера транспортного засобу характеризується двома рівнями. При першому маркуванні змінюють грубо і примітивно. Така діяльність орієнтована на «вал», де прибуток безпосередньо залежить від кількості. Другий рівень характеризується роботою дуже високого класу. Як правило, в якості предмета такої діяльності виступають ідентифікаційні маркування сучасних елітних автомобілів, виявити перебиті номери у яких складно.

Сучасна практика вказує, що якість підробок і маскування слідів зовнішнього впливу на підроблені номерні маркування значно покращилась і в ряді випадків без використання спеціальних технічних засобів розпізнати це неможливо. Дана обставина вкрай ускладнює виявлення транспортних засобів з ознаками тривалої експлуатації, навіть у зареєстрованих в установленому порядку автомобілів.

Список використаних джерел:

1. Севрук В. Г. Деякі психологічні особливості осіб циганської національності, які вчиняють злочин / О. І. Козаченко, В. Г. Севрук // Юридична психологія та педагогіка : наук. журн. – К., 2012. – Вип. 2 (12). – С. 201–209.
2. Курс кримінології. Заг. частина. / За ред. О. М. Джужи. — К.: 2001. — 441 с.
3. Зелинский А. Ф. Криминология : учеб. пос. / А. Ф. Зелинский. — Х. : Рубикон, 2000. — 520 с.
4. Можаретто, И. Берегись: контрабанда / И. Можаретто // За рулем. — 2004. — № 5. — С. 21

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО УВ'ЯЗНЕНИХ ПІД ВАРТУ ТА ЗАСУДЖЕНИХ В УКРАЇНІ

Охман О.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

Аналіз нормативно-правових актів України з означеної тематики засвідчив, що правові засади (відкритого характеру) застосування до ув'язнених під варту та засуджених до позбавлення волі визначені в Законі України «Про попереднє ув'язнення» [1] та в ст. 106

КВК України. При цьому їх вивчення дає підстави зробити висновок про те, що методи застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї, враховуючи високу чутливість і тонкість діяльності персоналу ДКВС України у даній сфері, у цілому не протирічать принципу гуманізму, адже, як з цього приводу влучно зауважили ряд дослідників (О.Г. Колб, І.Л. Баран, Т.В. Кузьмук), застосування зазначених заходів безпеки згідно вимог закону не спрямовано проти абсолютної більшості засуджених, зокрема щодо тих осіб, які не порушують встановлений порядок утримання під вартою в СІЗО, та засуджених у КВУ закритого типу, а, навпаки, вони застосовуються проти тих суб'єктів, що нехтують законом, чинять протиправний опір персоналу ДКВС України, а також не дотримуються інших правил поведінки у місцях ізоляції особи від суспільства [2, с. 3].

Як показало вивчення міжнародних правових джерел, подібні правила має персонал СІЗО та КВУ закритого типу всіх цивілізованих країн. Більш того, це є світовою практикою. Саме тому ті особи, що порушують встановлений порядок тримання під вартою та виконання покарання у виді позбавлення волі, мають знати, що для запобігання протиправних діянь (дій чи бездіяльності) з їх боку та для забезпечення безпеки життєдіяльності як засуджених і ув'язнених під варту, так і персоналу ДКВС України чинне законодавство передбачає правові підстави та умови застосування ряду примусових заходів, аж до застосування вогнепальної зброї. При цьому звертає на себе увагу той факт, що така нормативно-правова практика створена в Україні ще у 1991 році [3].

Поряд з цим, слід зауважити, що ні у зазначених, ні в інших правових джерелах з означеної тематики дослідження, чітко не закріплена мета застосування визначених у законі заходів безпеки (фізичної сили, спеціальних засобів, зброї), що у певних ситуаціях приводить до виникнення надзвичайних обставин в СІЗО та КВУ закритого типу [4, с. 192-221].

Не визначена така мета й у відомчих нормативно-правових актах ДКВС України [5].

Для того, щоб дати відповідь на це питання, варто детально та всебічно з'ясувати зміст та соціально-правову природу застосування заходів безпеки до ув'язнених під варту та засуджених. Зокрема, як зазначено в ст. 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення», персонал СІЗО має право застосовувати до осіб, взятих під варту, і засуджених заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених цим законом. При цьому застосуванню даних заходів безпеки повинно, якщо дозволяють обставини, передувати попередження про такий намір: без попередження ці заходи можуть застосовуватись, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю персоналу СІЗО або інших осіб.

У разі неможливості уникнути застосування заходів безпеки до ув'язнених під варту чи засуджених, вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання покладених на персонал даної установи попереднього ув'язнення обов'язків, і мають зводитись до завдання як найменшої шкоди здоров'ю правопорушників. Більш того, при необхідності персонал СІЗО зобов'язаний негайно надати допомогу для потерпілих.

Персонал зазначеної установи попереднього ув'язнення має право застосувати до осіб, які тримаються у СІЗО, заходи фізичного впливу і спеціальні засоби, у тому числі: 1) прийоми рукопашного бою; 2) наручники; 3) гумові палиці; 4) гамівні сорочки; 5) сльозоточиві засоби; 6) світлозвукові пристрої відволікаючої дії; 7) водомети; 8) бронемашини; 9) інші технічні засоби; 10) службові собаки – для припинення фізичного опору, насильницьких дій, безчинства, подолання протидії законним вимогам персоналу СІЗО, якщо інші способи не забезпечили виконання покладених на персонал обов'язків [2, с. 5].

Виходячи з цього, можна припустити, що законодавець метою застосування заходів безпеки до ув'язнених і засуджених у СІЗО визначив:

а) забезпечення виконання покладених на персонал цих установ попереднього ув'язнення обов'язків;

б) запобігання вчиненню особами, які тримаються у СІЗО, протиправних діянь (дій чи бездіяльності), спрямованих на порушення безпечних умов тримання у цих установах ув'язнених під варту та засуджених.

Як видається, доповнення ст. 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення» запропонованою у даній роботі метою могло б на практиці не тільки впорядкувати порядок застосування до осіб, які тримаються в СІЗО, заходів безпеки, але й уникнути ряду проблем практичного характеру, пов'язаних з цим питанням.

У цьому контексті звертають на себе увагу й інші проблеми, що виникають у

кримінально-виконавчій діяльності України та пов'язані із застосуванням зазначених у законі примусових заходів безпеки до ув'язнених під варту і засуджених до позбавлення волі, а саме тих, що стосуються:

- виду спеціального засобу, часу початку та інтенсивності його застосування до осіб, які тримаються в СІЗО або КВУ закритого типу;
- форми, змісту та об'єму попередження персоналу ДКВС України про застосування до ув'язнених під варту або засуджених заходів безпеки.

Суть цієї проблеми полягає у тому, що чинне законодавство України у сфері кримінально-виконавчої діяльності не досить чітко дає відповіді на зазначені вище питання. Зокрема, у ст. 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначено, що вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначається з урахуванням обставин, що склалися, характеру правопорушення і особи правопорушника.

У той самий час, у зазначеному законі жодного слова не сказано про ці обставини, що обумовлює необхідність їх дослідження на теоретичному та прикладному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30 травня 1993 року // Відомості Верховної ради України. – 1993. - № 35. – Ст. 30
2. Колб О.Г., Баран І.Л., Кузьмук Т.В. Заходи безпеки, що застосовуються до ув'язнених і засуджених в Україні (Спецкурс «Знай свої права»). – Луцьк: Волинська обласна організація спілки юристів України, 2001. – 19 с.
3. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні: затверджені Постановою Ради Міністрів РСР від 27 лютого 1994 року // Урядовий кур'єр. – 1991. - № 14-15. – С. 6-8.
4. Копотун І.М. Запобігання злочинам, що призводять до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях: моногр./ Копотун І.М. – К.: ПП «Золоті ворота», 2013. – 472 с.
5. Службова книжка молодшого інспектора служби нагляду та безпеки у виправних колоніях. – К.: ДДУПВП, 2000. – 32 с.

СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗАСІБ АКТИВНОЇ ОБОРОНИ – НАРУЧНИКИ, ЯК ВИД ПУБЛІЧНОГО МАЙНА, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ПРАЦІВНИКАМИ МІЛІЦІЇ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ СВОЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Паламарчук І.В., здобувач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Адміністративно-правовий статус працівника міліції в сучасних умовах соціального розвитку і оновлення української правової системи вбачає інститут адміністративного права, зокрема більш конкретніше даний статус конкретизується наявністю прав і обов'язків закріплених законодавцем, як сукупність наявних правових можливостей необхідних для виконання покладених на працівника міліції та міліцію в цілому обов'язків. Однак виконання покладених на працівника міліції та міліцію в цілому обов'язків потребує використання ними певних «інструментів» нагально необхідних у їхній повсякденній діяльності.

Саме поняття «інструмент» (із латинської instrumentum – знаряддя) – суто технологічне поняття, яке означає технологічне оснащення (знаряддя або пристрій), які в процесі праці безпосередньо стикаються з предметом праці з метою зміни чи контролю його форми, стану, властивостей тощо [8]. Зокрема таке поняття як «інструмент» використовується в адміністративному праві Федеративній республіці Німеччині, досвід та ідеї науки якої у свою чергу перейняло і адміністративне право України [5].

Тому таким інструментом у адміністративно-правовому статусі працівника міліції та такого державного озброєного органу виконавчої влади як міліція, в цілому, є публічне майно, що використовується ним для виконання покладених на нього обов'язків, яке можна умовно поділити на: спеціальні засоби, рухоме та нерухоме майно і публічні грошові кошти. Хоча деякі вчені-дослідники адміністративісти у першій половині ХХ століття, висловлювали таке твердження, що майно яке використовується суспільством задля задоволення своїх потреб є «публічним», а майно яке використовується для служіння цілям державного управління є «адміністративним» [6, с. 54]. Однак, враховуючи твердження вчених минулого століття, все ж треба брати і до уваги швидкість технічного прогресу, який

у свою чергу набагато випереджає сучасну відповідність вітчизняного законодавства у регулюванні процесів, які супроводжується даним прогресом. В зв'язку з чим виникає необхідність детального розгляду такого виду публічного майна, що використовується працівниками міліції, задля виконання покладених на них обов'язків передбачених ст. 10 Закону України «Про міліцію» [1], як наручники, які відповідно до постанови Ради міністрів УРСР № 49 від 27.02.1991 року [2], відноситься до спеціальних засобів – активної оборони. Отже, порядок його застосування та правові підстави регламентується Законом України «Про міліцію» (далі – Законом) [1], зокрема статтями 12 і 14, та наказом МВС України від 20.08.2009 року № 181 [3].

Таким чином більш чітке тлумачення такого спеціального засобу активної оборони, дається у опису до деклараційного патенту на корисну модель, а саме наручники представляють собою вироби, які містять корпус, виконаний із двох частин, зв'язаних між собою за допомогою ланцюга, з'єднані за одне ціле з кожною частиною корпусу дугоподібні захвати, оснащені храповими зубцями, розмір яких забезпечує розміщення їх на зап'ястях рук, розміщені у відповідних частинах корпусу засоби фіксації кожного захвата, утворені підпружиненою поворотною засувкою, і отвір під ключ для взаємодії з засобами для фіксації. Таким чином дані спеціальні засоби активної оборони призначені для обмеження волі правопорушника, підозрюваного, обвинуваченого, засудженого [4].

Також тлумачення наручників дається у інших джерелах, а саме: наручники – це пристрій у вигляді двох кілець із замками (браслетів), з'єднаних між собою ланцюгом, що використовуються органами охорони правопорядку або військовими для обмеження дій затриманого. Наручники одягаються на кисті рук і в тій чи іншій мірі обмежують затриманого у свободі своїх дій [7].

Отже, наручники є тим самим публічним майном, яке використовується як інструмент для здійснення своїх повноважень працівниками міліції.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 № 565-ХІІ;
2. Постанова Ради Міністрів УРСР «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Українській РСР» від 27.02.1991 № 49;
3. Наказ МВС України від 20 серпня 2009 року № 181 «Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань»;
4. Опис до деклараційного патенту на корисну модель Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України (Україна, (19) UA, (11) 7686, (13) U, (51) 7 E05B75/00, (54) наручники) – С. 1;
5. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. - К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007.-592 с.
6. Карадже-Искров Н.П. Публичные вещи. Выпуск первый. Издание Иркутской Секции Научных Работников. Иркутск. 1927. VII – 80 стр.;
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8>;
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82>.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Моркотун О.В., студент магістратури навчально-наукового інституту права і психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Кулик Т.О.

Питання притягнення до відповідальності суддів, як особливої категорії державних службовців – завжди найгостріший предмет обговорення громадськості будь-якої країни незалежно від її економічної формації, політичного режиму або державного устрою. Передусім звертається увага на ефективність механізму притягнення суддів до відповідальності за встановлені факти порушення ними закону, тобто системи, безпосередньо пов'язаної з рівнем довіри громадськості до суддівського корпусу та належної роботи судової системи.

Актуальність питань, пов'язаних із притягненням суддів до кримінальної відповідальності, зумовлена рядом суспільно-політичних та правових чинників. Так, останнім часом досить часто набувають широкого суспільного розголосу випадки зловживань з боку суддів, як-то хабарництво, вчинення дій, що несумісні з високим званням судді. Такі прецеденти викривають проблеми у судовій системі, засвідчують, що не завжди на високі посади суддів призначають або обирають осіб з високими моральними якостями і бездоганною репутацією.

Одночасно недосконалість чинного кримінального, кримінально-процесуального законодавства і законодавства про судоустрій призводить до того, що деякі випадки безвідповідальності, не правової поведінки суддів залишаються поза увагою відповідних органів держави. Це свідчить про потребу удосконалення правового механізму притягнення суддів до відповідальності, зокрема кримінальної, і потребує комплексного дослідження означеної проблеми.

У вітчизняній науковій юридичній літературі проблему притягнення суддів до відповідальності досліджували Л.Є. Виноградова, С.В. Подкопаєв, Р.О. Куйбіда, О.В. Капліна, В.І. Тютюгін, І.А. Тітко. Конституція України закріплює принцип недоторканності суддів, який служить гарантією їхньої незалежності. Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України. Суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом (частина перша ст. 3 Конституції України).

Оцінюючи положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо недоторканності суддів, варто відзначити, що Законом вирішено низку проблем. По-перше, створено новий порядок відсторонення від посади суддів, проти яких порушено кримінальне переслідування. Згідно з п. 4 ст. 48 Закону відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі вмотивованої постанови Генерального прокурора України. У частині третій ст. 154 нового КПК України ця норма відтворена. Це означає, що відсторонений суддя на час проведення досудового розслідування чи судового розгляду не вправі виконувати свої обов'язки з відправлення правосуддя. Водночас він не втрачає свого статусу судді. Загальний строк відсторонення від посади не може перевищувати 2-х місяців, але може бути продовжений у випадках, передбачених Кодексом (ст. 154, 158 КПК України).

Щодо судді, стосовно якого порушено кримінальну справу, можна застосувати лише п. 4 ст. 48 вказаного Закону про відсторонення судді з посади. А після винесення обвинувального вироку щодо судді і набрання ним законної сили Вища кваліфікаційна комісія суддів України повідомляє про це Вищу раду юстиції, яка вносить подання про звільнення судді з посади. Суддя, щодо якого обвинувальний вирок суду набрав законної сили, не може продовжувати здійснювати свої повноваження і втрачає передбачені законом гарантії незалежності і недоторканності судді, право на грошове та інше забезпечення (пункти 2, 3 ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р.).

Отже, механізм притягнення судді до кримінальної відповідальності є однією з форм контролю за діяльністю носіїв судової влади. Його завданням має бути досягнення розумного балансу між такими важливими засадами, як незалежність та недоторканність суддів і відповідальністю суддів за власні рішення, дії або бездіяльність як у службовій, так і в позаслужбовій діяльності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення гарантій незалежності суддів) : Закон України від 5 червня 2012 р. № 4874-VI [Текст] // Голос України. – 2012. – № 119. – Від 4 липня 2012 р.
3. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» Верховна Рада України; Закон від 07.07.2010 № 2453-VI
4. Міжнародні стандарти незалежності суддів : збірник документів: [Текст]. – К. : Поліграф-Експрес, 2008. – 184 с.
5. Спільний експертний висновок щодо проекту Закону України «Про судоустрій і статус суддів» : ухвалено Венеціанською комісією на 82-ому пленарному засіданні, 12–13 березня 2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/about.htm>. – Заголовок з екрана.
6. Деякі процедурні аспекти притягнення суддів до кримінальної відповідальності Овчаренко Олена Миколаївна, к.ю.н., Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП В УКРАЇНІ

Федорук В.В., студент магістратури навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Кулик Т.О.

Поняття «верховенство права» увійшло в обіг національної юриспруденції із прийняттям Конституції України 1996 року. Отже, це явище є відносно новим для України, хоча і має давню історію. А вона (історія) починає свій відлік ще з античних часів. Проблеми «ідеальної держави», «панування закону» досліджували такі видатні мислителі тієї епохи як Платон, Аристотель, Цицерон та інші. В епоху «Просвітництва» питання «природного стану», «походження держави», «суспільного договору», «народного суверенітету» з'ясовували такі діячі як Дж. Локк, Ж.Ж. Руссо, Ш.Л. Монтеск'є та інші. Праці зазначених та багатьох інших вчених стали ідеологічним підґрунтям класичної концепції верховенства права, яку наприкінці ХІХ ст. сформулював професор школи права Оксфордського університету Альберт Дайсі.

Основними складовими елементами зазначеного явища англійський класик називав:

- а) заперечення свавільної влади;
- б) рівність перед законом;
- в) конституційне право, яке є наслідком прав особи, а не їх джерелом.

Навіть попри те, що сама доктрина Альберта Дайсі кінця ХІХ століття в наші часи декому може видатись «несучасною» або такою, що втратила, так би мовити, свою первісну «чистоту» (бо, особливо після Другої світової війни, з одного боку - зазнала активного творчого розвитку як концептуальна основа англійської конституції, а з іншого – вийшовши за межі англосаксонської системи права, стала універсальною доктриною сучасного європейського правопорядку, поширившись і на континентальну систему права), її осердям і надалі незмінно виступають зазначені три класичні складові елементи [1, с.45-46].

Ідеал верховенства права став нині чи не найпопулярнішим у всьому світі. До нього постійно звертаються політичні діячі не лише Заходу, для якого верховенство права традиційно є однією з найвищих демократичних цінностей, а й Сходу (включаючи комуністичний Китай), Півдня і Півночі. Він давно став найважливішою складовою міжнародних актів, особливо присвячених правам і свободам людини і громадянина. Все частіше верховенство права як принцип фіксують у національних конституціях і законах, ним активно оперують міжнародні й національні суди [2, с.28].

Принцип верховенства права все активніше проникає до правової системи України, однак на цьому шляху він стикається із різноманітними труднощами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. По-перше, в національному праворозумінні продовжує домінувати позитивістський підхід. По-друге, в українській юридичній практиці та юридичній науці відсутнє його єдине (спільне) розуміння. Причому діапазон думок тут надзвичайно широкий - від ототожнення принципу верховенства права з традиційним для колишнього радянського правознавства принципом верховенства закону (англійське словосполучення *rule of law*, як відомо, іноді не зовсім коректно перекладають як «верховенство закону») до розуміння принципу верховенства права як виключно верховенства справедливості й розуму.

Попри таку розбіжність у поглядах, можна вважати, що принцип верховенства права є сукупністю морально-правових цінностей, відповідно до яких мають регулюватися відносини в демократичному суспільстві, вирішуватися питання життєдіяльності людей, розглядатись справи у судах. [3, с.17].

Основне призначення принципу верховенства права полягає в забезпеченні свободи та прав людини, причому, насамперед, у її відносинах з державною владою та державними органами. Ідея *rule of law* з самого початку свого становлення була спрямована проти тиранії і свавілля монархічних режимів та авторитаризму, які часто використовували формальний закон для досягнення антиправових цілей. Її метою було «зв'язати» державну владу правом, встановивши надійний правовий заслін її необґрунтованому втручання у життя людей, створивши необхідні правові механізми для реалізації та захисту прав і свобод людини.

Тому мета верховенства права - це не просто формальне забезпечення порядку, передбаченого законами та іншими нормативними актами, встановленими державою, а утвердження такого правопорядку, який обмежує абсолютизм державної, передусім виконавчої, влади, ставить її під контроль суспільства, створюючи для цього відповідні

правові механізми. Інакше кажучи, навіть бездоганний, з точки зору юридичної техніки, закон не завжди є панацеєю верховенства права. Звідси впливає перший і загалом таки майже безперечний висновок: самостійного значення, відмінного від принципу верховенства закону, принцип верховенства права набуває тоді, коли право розглядається як явище, яке не міститься виключно в законах та інших нормативних актах, тобто коли має місце теоретичне і практичне розуміння права і закону [2, с.83-84].

Знаковим у цьому сенсі є рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 КК України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) № 15-рп від 02.11.2004 р., в якому зокрема йдеться: Україна є правовою державою (стаття 1 Конституції України). Відповідно до Основного Закону України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (частина перша статті 3); права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (частина друга статті 3); права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21); кожен має право на повагу до його гідності (частина перша статті 28); права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина перша статті 55); однією з основних засад судочинства є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом (пункт 2 частини третьої статті 129). Відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права.

Верховенство права - це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості свободи, рівності тощо. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України. Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Справедливість - одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. У сфері реалізації права справедливість проявляється, зокрема, у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення.

Зазначене рішення Конституційного Суду України свідчить про намагання національної юриспруденції відійти від позитивістського праворозуміння, яке, розглядаючи право як «односторонню проекцію владної волі», ігнорує залежність правової системи від «взаємної відповідальності - уряду перед громадянами і громадян перед урядом» [4, с.53].

Список використаних джерел:

1. Головатий С. Книга третя. Верховенство права: український досвід. - К, «Фенікс», 2006.- С. 1452.
2. Правова система України: історія стан та перспективи: у 5 т. - Х.: Право, 2008. - Т.1. - С. 148.
3. Ткачук П. Застосування принципу верховенства права судами конституційної та загальної юрисдикції // Вісник Конституційного Суду України, 2005. - № 5. - С. 94.
4. Аллан Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права / Пер. з англ. Р.Семківа. - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. - С. 71.

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПРАВОВА ДЕРЖАВА»

Тодосієнко В.В., студент магістратури навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., старший викладач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС Григоренко І.А.

Проблема змісту правової держави є актуальною з найдавніших часів людської історії. Термін «правова держава» (німецькою *Rechtsstaat*) запровадив у науковий обіг Роберт фон Моль в першій третині XIX ст., який розглядав правову державу як «організацію спільного життя людей таким чином, що кожний максимально заохочується та

підтримується у вільному та розумному вживанні та використанні своїх сил» [3, с.5]. Після Другої світової війни концепція «правової держави» стала однією з важливих складових європейської політичної ідентичності, яка лягла в основу правових систем більшості європейських країн.

В Україні ідея правової держави отримала могутній імпульс після прийняття Декларації про державний суверенітет, в якій було проголошено прагнення українського народу до побудови правової держави, та прийняття Конституції 1996 р., в якій було продекларовано курс на розбудову України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави. Так, згідно ст. 1 Конституції України, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава [1].

В науковій літературі й досі немає єдиного підходу до визначення поняття «правової держави». На думку Ведернікова Ю.А. та Папірна А.В., правовою державою є суверенна політико-територіальна організація влади, яка існує і функціонує в громадянському демократичному суспільстві на підставі соціально-справедливого права і в якій на його основі реально забезпечується здійснення прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, окремих груп людей та громадянського суспільства в цілому, де держава й людина несуть взаємну відповідальність. Іншими словами, це держава, в якій за допомогою юридичних засобів здійснюється максимальне забезпечення здійснення, охорони та захисту основних прав і свобод людини [2, с.38].

На відміну від вищезазначених науковців, на думку Скакун О.Ф., правова держава – це держава, що ґрунтується на розвиненому громадянському суспільстві, в якій юридично визнаються і рівно гарантуються усі основоположні (природні) права і свободи людини, реалізація яких збалансована з їх обов'язками та правами інших людей, а державна влада пов'язана правом з метою запобігання її зловживанням [4, с.194].

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що правову державу можна визначити як державу, в якій панує право, або як правову форму організації діяльності публічно-політичної влади та її взаємовідносин з індивідом як суб'єктом права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. - N 30. - ст. 141
2. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права : Навч. посіб. — К.: Знання, 2008. — 333 с.
3. Григорян А.Е., Пахомов В.Г.: Роберт фон Моль о правовом государстве : стаття / Григорян А.Е., Пахомов В.Г. - М.: АПКиППРО, 2009. – с. 34-39
4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун. - Харк. нац. ун-т внутр. справ. - К.: Правова єдність, 2011. - 520 с.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Гордій Р.А., студент магістратури навчально-наукового інституту заочного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри конституційного та міжнародного права НАВС **Пелих Н.А.**

Згідно з частиною першою ст. 6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах поділу її на законодавчу, виконавчу та судову. Проте буде перебільшенням робити висновок про якийсь цілком самостійне, а тим більше — автономне існування, зокрема, виконавчої влади, щодо інших гілок влади. Адже державна влада, як здатність держави приймати обов'язкові рішення та домагатися їх виконання — явище цілісне.

Інакше кажучи, державна влада за змістом єдина, а конституційний принцип поділу влади є теоретичною константою, яка дає змогу певним чином будувати державний механізм та організовувати його функціонування. Тому зміст принципу поділу влади доцільно тлумачити як визнання того факту, що державна влада реалізується через певні види державних органів. Між ними розподілені повноваження таким чином, що вони є самостійними у реалізації своєї компетенції у встановлених Конституцією межах і взаємодіють між собою за допомогою певних важелів взаємного «стримування» і «противаг».

Поняття «орган виконавчої влади» є похідним від ширшого поняття «державний орган» (або «орган державної влади»). В цьому розумінні орган виконавчої влади є окремим видом державних органів. На них поширюються всі загальні риси поняття державних органів. Це означає, що кожний окремий орган виконавчої влади:

- створюється з метою безпосереднього здійснення конкретного виду державної

діяльності;

- виконує діяльність, що характеризується чітко визначеною державною спрямованістю, цілями, завданнями та функціями, певним обсягом компетенції (прав і обов'язків);

- реалізовує свою діяльність з допомогою визначених державою методів і форм;

- має певну організаційно-правову форму, внутрішню структуру і зовнішні зв'язки

Нормотворча форма діяльності пов'язана із законопроектним провадженням, яке виникає у зв'язку із реалізацією Кабінетом Міністрів права законодавчої ініціативи, а також із провадженнями щодо розробки і прийняття урядових актів нормативного характеру та підготовки проектів актів Президента України. Правозастосовча форма діяльності знаходить свій вияв у провадженнях щодо вирішення питань індивідуального, організаційного характеру (наприклад, щодо присвоєння рангів державним службовцям, нагородження). Про наявність установчої форми діяльності свідчать провадження щодо призначення і звільнення керівників органів виконавчої влади, глав місцевих державних адміністрацій (уся підготовча робота для вирішення цього питання ведеться в Кабінеті Міністрів України з дотриманням відповідної процедури і чітких стадій), формування урядових робочих органів та ін. Контрольна форма діяльності пов'язана із контрольними провадженнями, що виникають у процесі реалізації контрольної функції уряду, наприклад, щодо підготовки конституційного подання до Конституційного Суду України, скасування актів глав місцевих держадміністрацій, що суперечать Конституції чи іншим законодавчим актам, та ін.

Основною організаційною формою роботи уряду є засідання, порядок підготовки і проведення яких визначається Тимчасовим регламентом Кабінету Міністрів України. Засідання Кабінету Міністрів України можуть бути: а) чергові — проводяться щосереди, починаються о 10 годині; б) позачергові — проводяться в міру потреби з повідомленням про це учасників засідання не пізніше ніж за 48 годин до його початку; в) невідкладні — скликаються в особливих випадках за рішенням Прем'єр-міністра.

Виконавча влада в Україні - це представлена державними виконавчими органами самостійна та незалежна в системі поділу влади, відмінна від законодавчої та судової гілка державної влади, що утворена для виконання Конституції та законів України, оперативного управління суспільними і державними справами.

Ознаки виконавчої влади:

- 1) представлена державними виконавчими органами; самостійна та незалежна в системі поділу влад (ст. 6 Конституції України);

- 2) відмінна від законодавчої та судової гілок державної влади, що зумовлено історико-правовим розвитком інституту виконавчої влади. Так, за радянських часів державної виконавчої влади як самостійної гілки влади не було, оскільки функціонували лише виконавчі комітети при радах;

- 3) створена для виконання Конституції та законів України, міжнародних договорів, указів Президента України, оперативного управління суспільними та державними справами;

- 4) виконавча влада діє на території України постійно, тобто функціональна діяльність органів виконавчої влади є безперервною;

- 5) представлена системою органів державної виконавчої влади, які перебувають в ієрархічній підпорядкованості.

Систему органів виконавчої влади становлять:

- 1) вищий орган виконавчої влади - Кабінет Міністрів України, який є органом загальної компетенції;

- 2) центральні органи виконавчої влади - міністерства та інші центральні органи виконавчої влади України;

- 3) нижчі органи виконавчої влади - місцеві районні та обласні державні адміністрації.

Таким чином, орган виконавчої влади держави - це функціональна організація, яка є частиною державного апарату і покликана в порядку виконавчо-розпорядчої діяльності здійснювати від імені держави і в межах наданих їй державно-владних повноважень безпосереднє і повсякденне керівництво адміністративно-політичною, економічною і соціально-культурною сферами.

Виходячи з актуальності й складності, масштабності й багатоаспектності проблем євроінтеграції для їх вирішення в Україні створити міністерство європейської інтеграції.

ПРАВОВА ДЕРЖАВА ТА «ТРУДОВА ПОВИННІСТЬ» ПІДПРИЄМЦІВ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Воробей В.М., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННПП НАВС Нескороджена Л.Л.

Правова діяльність держави, зокрема, в особі державних органів, реалізується шляхом дотримання верховенства закону, юридичної рівності громадянина і держави, реальному забезпеченні прав і свобод особи в межах законності.

Актуальність питання співвідношення понять «правової держави» та «трудової повинності» зумовлена тим, що у статті 42 Конституції України зазначено: «Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом». Це право означає, що кожний сам вільний обирати, орієнтуючись на свої бажання і можливості, чим займатися: стати підприємцем, менеджером на акціонерному підприємстві або розпочати індивідуальну трудову діяльність. Людина може визначатися, що вигідно для неї особисто, і заздалегідь вирішити, коли і що треба робити, що від кого і в якому обсязі й на яких умовах вимагати для реалізації своїх економічних прав та інтересів. Держава гарантує всім підприємцям незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права і створює рівні можливості в отриманні матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

Постанова Кабінету міністрів України «Про внесення змін до Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» від 23.09.2014р. № 475 (далі - Порядок) визначає, «що до суспільно корисних робіт також залучатимуться особи, які забезпечують себе роботою самостійно», тобто фізичні особи-підприємці. Крім того Порядок доповнено терміном «трудова повинність» - це короткостроковий трудовий обов'язок на період мобілізації і воєнного часу з метою виконання робіт, що мають оборонний характер (риття окопів, будівництво блокпостів), а також ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру (розбір завалів, ремонт доріг та вивезення уламків та сміття), які виникли в період воєнного стану, та їх наслідків, що не потребує обов'язкової згоди особи, стосовно якої запроваджується такий трудовий обов'язок. Мало того, що в даному визначенні термін «воєнний стан» замінено на «воєнний час» (хоч це поняття не тотожні, адже введенню воєнного стану передують певні процедури, а воєнному часу ні), порушено ще і ст. ст. 42, 43 Конституції України. Термін «трудова повинність» означає, що до робіт які необхідні для відновлення обороноздатності та відновлення країни, українців залучатимуть примусово (поза волею людини; це ознака тоталітарного устрою). Отже, даний нормативно-правовий акт суперечить положенню Конституції України, а саме ст.43 – «використання примусової праці забороняється», бо значення слова «повинність» (обов'язок, який повинні виконувати всі громадяни для задоволення державних або громадських потреб) це чітка ознака антидемократичної державності.

Суперечність ст. 42 Конституції України та Порядку полягає у частинні вільного вибору особи. Конституція гарантує право обирати діяльність не заборонену законом, а Порядок в обов'язковому порядку залучення до суспільно корисних робіт осіб, які забезпечують себе роботою самостійно.

У Конституції міститься положення – «що не вважається примусовою працею робота яка виконується відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан». Проте варто зауважити, що поняття «воєнного» і «надзвичайного стану» містяться у законодавстві, а поняття «воєнного часу» як такого легітимного не має. У Порядку «воєнний стан» підмінено поняттям «воєнний час», сутність і порядок проголошення якого законодавством не врегульовано.

Основний закон закріплює, що право власності є недоторканим і не може бути обмежене крім деяких випадків, але під час воєнного стану. В такий період органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають право використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ, організацій усіх форм власності, а також можуть зобов'язати працювати не за фахом. До того поки не буде офіційно проголошено «воєнний стан», а не «воєнний час», запровадження трудової повинності не допускається та карається законом.

Чи будуть якимось карати за непокору, не уточнюється, але наші Кримінальний кодекс

та Кодекс України про адміністративні правопорушення досить багаті, щоб знайти для людини статтю. Наприклад, до непокірних можна застосувати, зокрема, ст. 342 Кримінального кодексу (опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу), за що загрожує штраф, піврічний арешт, обмеження волі на строк до 4-х років, або позбавлення волі на строк до 2-х років.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
2. Постанова Кабінету міністрів України « Про внесення змін до Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» від 23.09.2014р. № 475 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP140480.html
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page10>

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ВІД ПЕРЕБУДОВИ ДО СЬОГОДЕННЯ

Мілаєва Д.О., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Хойнацька Л.М.

На початку 80-х років керівництво СРСР дійшло висновку, що радянську модель соціалізму необхідно лібералізувати, оскільки суспільно-політичне, економічне і культурне життя держави знаходились під жорстким тиском комуністичної ідеології. З приходом до влади М. Горбачова, розпочинається проведення реформ, спрямованих на демократизацію життя.

У 1989 р. ухвалено «Закон про мови в Українській РСР», яким було визначено, що українська мова є державною [1].

Після проголошення Україною незалежності здійснюється формування власної культурної політики. Верховна Рада у 1992 р. прийняла «Основи законодавства України про культуру», де було задекларовано основні принципи державної політики в галузі культури та створення фінансових умов її розвитку [2]. Також було організовано діяльність Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, одним із основних завдань якої є підтримка вітчизняних аудіовізуальних засобів масової інформації у їх становленні та розвитку [3]. У 2000 р. – Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон. До відання служби віднесено державну експертизу культурних цінностей, повернення викрадених, незаконно вивезених і неповернутих творів мистецтва.

Ознакою культурного життя українського суспільства стало звільнення його від ідеологічних штампів, відкриття вільного доступу до широких пластів національної духовної спадщини та надбань світової культури.

На сучасному етапі в культурному житті України спостерігаються як позитивні, так і негативні тенденції. До позитивних тенденцій можна віднести демократизацію культурної сфери, появу нових суб'єктів культурного життя, виникнення недержавних культурологічних структур, поглиблення міжнародних культурних зв'язків.

Україна є місцем проведення сучасних конкурсів і фестивалів музики, виконавської майстерності, театру, образотворчого мистецтва, індустрії моди тощо. Уже традиційними стали конкурси молодих естрадних виконавців «Червона рута» і «Таврійські ігри». Відбувається значне пожвавлення художньо-виставкового життя. З'явилися численні державні та приватні галереї, проводяться різностильові мистецькі акції. Творчість багатьох українських художників та скульпторів отримала загальносвітове визнання.

До негативних тенденцій належать – комерціалізація культури, внаслідок чого ринок заповнений продукцією, що має невисоку художню цінність, проте є касовою; недостатня державна підтримка розвитку культури.

Так, вітчизняний кінематограф за останні роки внаслідок недостатньої державної підтримки опинився у вкрай важкому стані. У нових умовах потрібно здійснити структурну перебудову всієї галузі кінематографії, сформувати сучасні механізми фінансування національного кіновиробництва, створити стимулюючу законодавчу базу, відродити українську кіноархівну справу, побудувати стабільні зв'язки української кінематографії із світовим кінопроцесом.

Необхідно також вдосконалити систему культурного співробітництва із зарубіжними країнами на основі міжнародних договорів та прямих зв'язків з використанням тих можливостей, що їх надає участь України в міжнародних організаціях (Рада Європи, ЮНЕСКО, ІКОМ, ІКОМОС тощо).

Отже, в українському суспільстві все більше усвідомлюється, що культура є здобутком нації, адже вона зберігає й утверджує не тільки особистісне, але й національне існування. Перспективність розвитку культури залежить від свідомості українців, їх готовності до здійснення індивідуальних зусиль, які б сприяли збереженню культурної спадщини України та її подальшому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Закон Української РСР «Про мови в Українській РСР» від 28.10.1989.
2. «Основи законодавства України про культуру» від 14.02.1992.
3. Закон України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» від 23.09.1997.

ПРОБЛЕМА БІДНОСТІ В УКРАЇНІ НА ЕТАПІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сагач І.М., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Хойнацька Л.М.

Однією із найголовніших проблем України, яка потребує негайного вирішення є проблема бідності, що існує через нерівномірність в доходах та споживанні її громадян.

В Указі Президента України від 15 серпня 2001 р. бідність визначається «як неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу» [1].

В Україні встановлений прожитковий мінімум не відповідає загальновизнаному у світі поняттю. Законом України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 року встановлено визначення прожиткового мінімуму.

Прожитковий мінімум - вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування (далі – набір продуктів харчування), а також мінімального набору непродовольчих товарів (далі – набір непродовольчих товарів) та мінімального набору послуг (далі – набір послуг), необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості. Прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років; дітей віком від 6 до 18 років; працездатних осіб; осіб, які втратили працездатність.

В ч.4 ст.3 ЗУ «Про прожитковий мінімум» затверджено набори продуктів харчування та непродовольчих товарів і послуг для задоволення основних потреб громадянина.

Основними принципами формування набору послуг є: задоволення мінімальної потреби громадян у житлі, організації побуту, користуванні транспортом, закладами культури, у підтриманні зв'язку з навколишнім середовищем; задоволення потреби громадян у користуванні закладами освіти, охорони здоров'я; визначення житлово-комунальних послуг (по водопостачанню, теплопостачанню, газопостачанню, електропостачанню, водовідведенню, утриманню та експлуатації житла та прибудинкових територій, сміттєзбиранню, утриманню ліфтів) виходячи із соціальної норми житла та нормативів споживання зазначених послуг; урахування особливостей потреб осіб, які належать до різних соціальних і демографічних груп населення [2].

Згідно розрахунків ООН середня вартість проживання для однієї людини має становити 17 доларів на день. Наразі в Україні при прожитковому мінімумі 1216 грн., на людину припадає близько 3 доларів в день.

За даними трьох кварталів 2013 р. «лідером» за показником рівня бідності, визначеним за відносним критерієм, є Рівненська область – рівень бідності становить 49,1 %, що майже в 2 рази вище за середнє по країні значення. Високий рівень бідності зафіксований у Тернопільській (38,5%), Житомирській (38%) та Сумській (35,1%) областях. Суттєво вищий за середньоукраїнський рівень бідності у Кіровоградській (32,5%), Одеській (32,2%), Волинській (31,5%), Хмельницькій (31,5%), Херсонській (31%) та Івано-Франківській (29,6%) областях.

Окремої уваги, як і у минулі роки, заслуговує м. Київ, у якому рівень бідності традиційно залишається найнижчим серед усіх регіонів, де значення показника відносної бідності становило 6,6%, що майже у 3,7 рази нижче за середнє по країні. Низьким показник був у Запорізькій (13,9%), Харківській (14,9%), Черкаській (15,5%), Миколаївській (16,6%), Чернігівській (18%) та Чернівецькій (18,3%) областях.

Сьогодні, вважаються бідними ті, хто має не більше 60% від середнього рівня доходів у країні. За таким принципом кількість бідних в Україні становитиме 10-12%, – приблизно стільки ж, скільки у Франції чи Німеччині [3]. Проте рівень життя українських бідних буде суттєво відрізнятися, оскільки середній рівень доходів населення Франції чи Німеччині набагато вищий ніж у нашій державі.

Глобалізація економіки скоріше підтверджує, ніж заперечує існування та примноження бідності. Загальне багатство 225 найзаможніших людей світу становить понад \$1 трлн., що відповідає річному доходу більш ніж 2,8 млрд. осіб, або 47% населення світу. Багатство одиниць проти глобальної бідності мільярдів – така дилема глобалізації економіки.

Проблема бідності в Україні буде подолана за умов створення ефективної і соціально орієнтованої економіки, яка надасть змогу підвищити якість життя її громадян і реально забезпечити політичну й економічну її незалежність.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про стратегію подолання бідності» від 15 серпня 2001 р. № 637.
2. Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 № 966-XIV
3. Аналітична записка. Комплексна оцінка бідності в Україні та регіонах за 9 місяців 2011-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.idss.org.ua/archiv/2014-09-07
4. Сьомій С.Н., Остроухов В.Б. Небезпечна прірва між багатими і бідними // Політика і час. – 2007. – № 12. – С. 27 – 28.

ЗМІСТ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Чиренко Н.М., студент навчально-наукового інституту права і психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС Юрковська Л.Г

Верховенство права – це фундаментальний принцип сучасного правопорядку в світі, встановленого з прийняттям Статуту ООН – документу, що заснував підвалини якісно новим цивілізаційним правовідносинам і сучасного світового порядку[1, с. 83]. Він відображає загальне надбання людства – ідеали свободи, демократії, прав людини і поступово реалізує їх шляхом регламентації усіх суспільних відносин у контексті найвищої справедливості. Актуальність дослідження цієї теми зумовлена необхідністю утвердження верховенства права та законності як загальних засад в Українській державі. Принцип верховенства права є обов'язковою ознакою правової держави, якою себе позиціонує Україна. Провідна роль принципу верховенства права у діяльності органів конституційної юстиції зумовлена його невідривністю від концепції правової держави, однією з рис якої виділяють саму конституційну юрисдикцію.

Верховенство права є мега-принципом, який визначає вимоги до багатьох суспільних інститутів з метою забезпечення природних прав і свобод людини. Виділяють наступні точки зору щодо змісту принципу верховенства права серед українських юристів. А. Заєць вважає, принцип верховенства права має сенс лише у разі, якщо право розуміється не просто як сукупність норм, установлених державою, а як сукупність правил належного, правил поведінки, які легітимізовані суспільством, базуються на історично досягнутому рівні соціальної етики [2, с.3].

Передусім принцип верховенства права означає, що позитивне право, яке створюється людьми, має ґрунтуватися на природному праві, яке обмежує державну владу, і є своєрідним фільтром позитивного права. Самостійного значення принцип верховенства права набуває тоді, коли розрізняють закон і право. При цьому робиться важливий висновок про те, що поза доктриною природного права цей принцип існувати не може.

Науковці звертають увагу і на окремі аспекти цього принципу. Так верховенство права розглядається як пріоритетність у суспільстві, насамперед, прав і свобод людини. Принцип верховенства права характеризується і як верховенство розуму та пов'язується з такими морально-правовими цінностями як справедливість, свобода, добро, гуманізм.

Важливим надбанням є уявлення про те, що цей принцип є універсальним та загальним, хоча історично його розглядали тільки як спосіб обмеження державної влади і створення правової держави. Слушною є думка і про те, що єдиною справжньою силою забезпечення верховенства права може бути тільки громадянське суспільство.

Статтею 8 Конституції України, якою проголошено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права, визнається верховенство Конституції та принцип прямої дії її норм. Однак вони не вичерпують принципу верховенства права і не є самодостатніми для його розуміння. Зазначене можна повною мірою віднести до конституційного судочинства, адже захист Конституції України судом конституційної юрисдикції сприяє реальним досягненням серед народу пріоритетів демократії, людських цінностей, справедливості організації влади, над якою існує судовий контроль.

Конституція України – єдиний, наділений найвищою юридичною силою нормативно-правовий акт, через який Український народ і Українська держава виражають свою суверенну волю, утверджують основні принципи устрою суспільства і держави, основи правового статусу особи і громадянина, виражають систему і функції органів державної влади й органів місцевого самоврядування, механізми реалізації державно-владних повноважень і територіальний устрій держави. В усіх країнах конституція є однією з найбільш шанованих суспільних цінностей сучасності. Забезпечення верховенства Конституції України є стрижнем усіх повноважень Конституційного Суду України. Захищаючи Конституцію, в якій відтворено морально-правові цінності, Конституційний Суд захищає право і соціальні пріоритети: народ як джерело влади, права і свободи людини і громадянина, суверенітет і цілісність території, демократична влада і судовий контроль, рівність кожного громадянина перед законом та інші. Реалізація принципу верховенства права у конституційному судочинстві відкриває шлях до творчого, а не бездумного застосування закону. Рішення Конституційного Суду, засновані на принципі верховенства права за змістом мають утверджувати права людини, не порушувати свободи і укріплювати довіру не лише до самого Конституційного Суду, а й, у його особі, до всіх державних інституцій.

Проведений аналіз питань реалізації принципу верховенства права в діяльності Конституційного Суду України дозволив зробити наступні висновки. По-перше, верховенство права є головним принципом, який визначає вимоги до багатьох суспільних інститутів з метою забезпечення природних прав і свобод людини. По-друге, як провідна ідея конституційного судочинства, принцип верховенства права означає забезпечення рівності всіх перед законом і судом, судовий захист конституційних прав і свобод людини і громадянина. По-третє, діяльність Конституційного Суду України щодо відправлення конституційного судочинства сьогодні пов'язана з необхідністю вирішення складних суспільних проблем, уточненням розуміння права взагалі й конкретних правовідносин, зокрема. У зв'язку з цим потребує суттєвого вдосконалення чинне законодавство з питань гарантування незалежності Конституційного Суду України і його суддів, а також дотримання усіма уповноваженими суб'єктами відповідних законодавчих приписів.

Список використаних джерел:

1. Довгерт А. С. Дія принципу верховенства права у сфері приватного права // Університетські наукові записки. - 2007. - № 2(22). - С. 83-89.
2. Засць А.П. Принцип верховенства права (теоретично-методологічне обґрунтування) / А.П. Засць // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №1.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Денисенко К.О., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустовіт Ж.М.

Одна з найістотніших турбот сучасного українського «перехідного» суспільства – проблема самоусвідомлення, самоідентифікації в якісно новому соціальному контексті.

У структурі політичних цінностей особливе місце посідає демократія, адже правова держава насамперед піклується про реальне забезпечення прав громадян як рівноправних суб'єктів суспільного життя. Ідея соціальної держави, в свою чергу, передбачає створення всіх необхідних умов для реалізації цих прав у їх матеріальному, культурному, духовному вигляді. Таким чином, проблеми розвитку демократії в сучасній Україні є актуальним

питанням, визначальним орієнтиром і обов'язковою умовою усього процесу державотворення, формування суспільства, яке було би здатне забезпечити не просто існування або виживання, а нормальне людське життя за сучасними цивілізаційними стандартами.

Сучасний процес демократизації суспільного життя України позначений не лише складностями духовно-ідеологічного самовизначення, суперечливістю процесів «відродження» і «модернізації». Головна особливість державного будівництва, здійснення демократичних перетворень в усіх сферах соціуму полягає в тому, що вони відбуваються в гострій ситуації, на фоні незавершення реформ політичних, економічних і соціальних інститутів [1, с.37-38].

Сучасний політичний устрій України являє собою конгломерат елементів президентського правління, парламентської республіки, системи радянської влади на місцях та елементів «тіньового», нелегітимного управління. На відміну від більшості європейських країн в Україні ще не сформувалися впливові політичні партії, які здійснювали б політичну мобілізацію мас саме на демократичні перетворення. Енергія інтелектуальних сил, ангажованих до політичної діяльності, часто-густо використовується нераціонально: значна частина партій здебільшого кристалізує конфліктні інтереси, суспільні розбіжності та суперечності.

Серйозною перешкодою вітчизняному процесу демократизації є відсутність належної правової бази. Невирішеність у законний спосіб проблеми власності, її напівстихийний перерозподіл призводять до різкого соціально-майнового розшарування населення. Внаслідок значного зuboжіння основних верств населення соціальна база демократичних реформаций в Україні виглядає значно вужчою порівняно з такими східноєвропейськими країнами, як Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина.

Суперечністю позначене і питання демократичного узгодження принципу народовладдя («єдиним джерелом влади в Україні є народ») з вимогами професіоналізму та компетентності у справах державного управління. А також, рівність як сутність демократії і найбільша її загроза.

Пересічних громадян відділяє від ефективної участі у політиці й та обставина, що вони часто-густо нездатні усвідомити своє справжнє місце і значення в суспільстві.

Демократія як політичне поняття і управління як фахово-організаційна функція далеко не завжди збігаються. На думку М. Вебера, «справжній чиновник» взагалі не повинен втручатися у політику. Зазначена дихотомія має ще один аспект: співвідношення плюралістичної (принцип загальної участі та відкритості) і елітарної (принцип обраності, винятковості) демократії.

Втім, поняття «демократична еліта» посідає у сучасній політологічній літературі помітне місце. Правління об'єднаної і відповідальної еліти стабілізує демократію країн з неоднорідною політичною культурою, як це добре помітно на прикладі Австрії, Голландії, Бельгії [2, с.63-69].

Зазначені обставини, які великою мірою пояснюють і особливості демократичного процесу в Україні (а їх перелік, звичайно, можна продовжити), дають змогу зробити таке узагальнення. Сучасна концепція демократії в її ціннісно-людському вимірі виходить з того, що всі її визначальні чинники, показники і критерії реалізуються внаслідок узгодженої дії всіх складових суспільної системи – економіки і політики, культури та освіти, ідеології та практики. Справжня демократія, на відміну від її сурогатних, або віртуальних, форм («тіньова демократія»), органічно поєднує свободу із законопослухом; незалежність із відповідальністю; самоповагу, власну гідність із толерантністю до інших. Вона синтезує цінності загальносуспільного з цінностями індивідуального (лібералізм).

У творенні демократії як способу життєдіяльності суспільства важливі всі суспільні «полюси»: державні, демократично спрямовані закони та програми і самодіяльна, демократично визначена ініціатива. Вона формується і розвивається як «згори», так і «знизу», зумовлюється дією суб'єктивних і об'єктивних чинників, серед яких особливе місце належить системі демократичного гуманітарного виховання.

Звичайно, «нормальний» демократичний процес, «здорова демократія» можливі лише за умов дотримання суспільного порядку, оптимальної стабільності соціального життя (концепція «організованого суспільства»). Чинники, що заважають утвердженню та розвитку демократії, такі ж багатоманітні, як і фактори, що цьому сприяють. Відсутність будь-якої із перелічених передумов демократії робить процес демократизації надзвичайно важкою справою.

Сучасне українське суспільство, якщо використовувати критерії розвинутої

демократії, перебуває в «перед демократичному» стані, який відзначається нестійкістю, наявністю багатьох конфронтуючих тенденцій [3, с.26-32].

Список використаних джерел:

1. Колодій А. Основи демократії: Навчальний посібник//А. Колодій. – Часопис Київського університету права. – 2012. – № 4 – С.37-42.
2. Поліщук І. Демократичні традиції в Україні / Людина і політика./І. Поліщук. – К., 2009. -№ 2. - С. 63-69.
3. Погорілко В. Основні засади теорії безпосередньої демократії / Право України./В. Погорілко - К., 2011. - № 8. - С. 26-32.

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Текуцька А.Г., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустовіт Ж.М.

Верховенство права є чи не найважливішою правовою доктриною в наш час. До нього постійно звертаються політичні діячі з усього світу. Він давно став найважливішою складовою міжнародно-правових актів, особливо присвячених правам і свободам людини та громадянина. Актуальність дослідження цієї теми зумовлена необхідністю утвердження верховенства права та законності як загальних засад в Українській державі. Принцип верховенства права є обов'язковою ознакою правової держави, якою себе позиціонує Україна. А тому реалізація в Україні цього принципу стає останнім часом однією з найважливіших проблем вітчизняної юриспруденції.

Ця тема створює фундамент для нових дискусій, тверджень та ідей, які у своїх працях висвітлювали такі вітчизняні вчені, як С. Головатий, А. Засєв М. Козюбра, М. Кравчук, Ю. Оборотов, П. Рабінович, О. Скрипнюк, С. Шевчук.

Поняття верховенства права є досить динамічним і багатогранним. Верховенство права – це фундаментальний принцип сучасного правопорядку в світі, встановленого з прийняттям Статуту ООН – документу, що заснував підвалини якісно новим цивілізаційним правовідносинам і сучасного світового порядку. Він відображає загальне надбання людства – ідеали свободи, демократії, прав людини і поступово реалізує їх шляхом регламентації усіх суспільних відносин у контексті найвищої справедливості[1].

Таким чином, цей принцип права передбачає, що жоден політичний лідер не є впливовішим від закону, що ніхто не може бути покараним державою, крім як за порушення закону, і що ніхто не може бути засудженим за порушення закону іншим чином, ніж у порядку, встановленому законом. Верховенство права різко контрастує з ідеєю, що лідер може бути вище закону, що було особливістю римського права, нацистського права та деяких інших правових систем [2].

Проблема ідеї та напрямків впровадження цього принципу має свої передумови та історію. Як відомо, термін «верховенство права» («Rule of law») вперше вжив у 1656 р. англійський публіцист та ідеолог буржуазії Д. Гарінгтон. У 18 ст. ідеї верховенства права були розроблені також англійським юристом, фахівцем у галузі конституційного права, А. Дайсі.. Утім, своїми витокami правова доктрина верховенства права сягає ще античних часів. Афіняни ототожнювали його з демократією. Багато фахівців у галузі права вважають Платона та Аристотеля засновниками цієї послідовної інтелектуальної традиції, яка знайшла свій розвиток і у стародавніх римлян [3].

В Україні визнання верховенства права основою державного і суспільного ладу остаточно відбулося і нормативно було оформлено в 1996 р. із прийняттям Конституції України. У ст. 8 чинної Конституції зазначено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права [4].

Але основний закон не містить його чіткого визначення, саме тому цей факт став поштовхом до здійснення тлумачення «верховенства права» Конституційним Судом України – єдиним органом конституційної юрисдикції. У Рішенні від 2 листопада 2004 року зазначено: «Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворччу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо» [5].

Принцип верховенства права означає, що не держава утворює право, а право є умовою існування держави. Антиподом верховенства права є свавілля, яке призводить не

тільки до порушення основних прав та інтересів громадян, але й до неможливості існування в такому просторі правових інститутів. Отже, держава, в особі уповноважених органів, обмежена не тільки створеним нею законодавством, але й правом, яке існує незалежно від її розсуду – природним правом, або природними правами кожної людини [6].

На думку Козюбри М. І. основними ознаками верховенства права є такі: юридичне забезпечення дотримання природних прав людини державою; принцип розподілу влади; обмеження дискреційних повноважень; гарантія верховенства Конституції; принцип визначеності; принцип пропорційності; незалежність суду і суддів [7, с. 24-33].

Безперечно принцип верховенства права є властивий лише демократичним суспільствам, де владні структури дотримуються мір справедливості, де є якісна співпраця держави і громадянського суспільства. Наочним інструментом реалізації принципу верховенства права є незалежна судова система. Прийняття рішень судами, їх незалежність від інших центрів влади вважається основою демократичного суспільства.

Принцип верховенства права все активніше проникає до правової системи України, однак зазнає багатьох труднощів.

По-перше, в національному праворозумінні продовжує домінувати позитивістський підхід.

По-друге, в українській юридичній практиці та юридичній науці відсутнє його єдине спільне розуміння, адже іноді і досі ототожнюють принцип верховенства права з традиційним для колишнього радянського правознавства принципом верховенства закону.

По-третє сильна залежність судової системи України від влади, що призводить до корупції в країні і тим самим заперечує основні принципи верховенства права.

Таким чином, аналізуючи проблему розуміння сутності і змісту принципу верховенства права, враховуючи відсутність єдиного визначення та неоднозначність характеристики цього явища, вважаємо за доцільне звернутися до його ґносеологічних характеристик, а саме: необхідно розрізняти право і закон; право слід розглядати як соціальний феномен, пов'язаний із такими категоріями як справедливість, свобода, рівність, гуманізм; право має розглядатися у нерозривному зв'язку із правами людини [8, с. 10].

Список використаних джерел:

1. Резніков О., Вінгловська О. Принцип верховенства права і проблеми його забезпечення в Україні // Юридичний вісник України – 2011. – №26 [електронний ресурс] режим доступу: http://www.vurincom.com/ua/analytical_information/?id=7771
2. Верховенство права. Вікіпедія. [електронний ресурс] режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Верховенство_права.
3. Оніщук М. Верховенство Конституції України як засадничий принцип правової держави // М. Оніщук // Віче – 2010. – №18 [електронний ресурс] режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2190/>
4. Конституція України станом на 14 травня 2004р. [електронний ресурс] режим доступу ^ <http://www.rada.gov.ua/ghtre/2190/>
5. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 <http://www.rada.gov.ua/trec/2190/>
6. Заєць А.П. Принцип верховенства права (теоретично-методологічне обґрунтування) / А.П. Заєць // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №1.
7. Козюбра М. Принцип верховенства права і конституційна юрисдикція / М. Козюбра // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 4. – С. 24-33.
8. Козюбра М. Принцип верховенства права у конституційному правосудді // Закон і бізнес. - №17.- 2000.-С.10.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Павлюченко В.В., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустанов Ж.М.

Громадянське суспільство й держава перебувають у тісному взаємозв'язку, перше неможливе без другого. Завдяки державі людська спільнота набуває цивілізованості і стає суспільством. Громадянське суспільство — це не тільки школа і церква, а й громадянська війна, протистояння соціальних інтересів, антисуспільна поведінка, мафія тощо, з якими може впоратися лише держава. Зрештою, сам сенс концепції громадянського суспільства існує лише при розгляді цього суспільства у співвідношенні з державою.

Водночас держава не може існувати поза суспільством. Вона похідна від громадянського суспільства, і призначення її полягає в тому, щоб слугувати

йому. Громадянське суспільство є протиположним до держави у її постійному прагненні до панування над суспільством. Від ступеня розвиненості громадянського суспільства залежить ступінь демократизму держави [1, с.38].

У розумінні ролі держави в суспільстві є дві крайні позиції – анархізм та етатизм. **Анархізм** відкидає державу взагалі як орган примусу і насильства над людьми. Етатизм, навпаки, всіляко перебільшує роль держави в житті суспільства. **Етатизм** (від франц. *etat* – держава) – це засилля держави в економічному, соціальному, політичному й духовному житті суспільства. Теоретично етатизм обґрунтовує необхідність активного втручання держави в усі сфери суспільного життя, виходячи із сприйняття держави як всезагальної цінності, вищого результату й мети суспільного розвитку. Практично етатизм проявляється в централізації, концентрації і бюрократизації політичної влади, поширенні організаційно-контрольних функцій держави за межі оптимального співвідношення держави й суспільства.

Формою взаємодії держави і громадянського суспільства є політичний режим як система методів і засобів здійснення політичної влади, а різні типи політичних режимів – демократичний, авторитарний і тоталітарний – є різними способами цієї взаємодії [2, с.121].

Партнером держави громадянське суспільство виступає лише у правовій державі за демократичного політичного режиму. Поняття «правова держава» і «демократична держава» близькі за змістом, але не тотожні. Демократична держава не може не бути правовою. Однак не всяка правова держава є справді демократичною. Поняття «правова держава» є формально-юридичною характеристикою державності.

Правова держава не може існувати без громадянського суспільства. Особливість їх взаємодії за демократичного політичного режиму полягає в тому, що громадянське суспільство підпорядковує собі державу і контролює її. Зв'язок громадянського суспільства з державою, його вплив на неї ґрунтується передусім на принципах демократії. Вихідним із них є принцип народного суверенітету, який проголошує народ єдиним джерелом і верховним носієм влади в суспільстві. А це означає, що влада держави, її суверенітет похідні від суверенітету народу, що громадянське суспільство створює державу для задоволення власних потреб, а не заради неї самої, що держава не повинна вивищуватися над суспільством і покликана слугувати йому, що, зрештою, чиновники існують для громадян, а не навпаки.

Найповніше зв'язок громадянського суспільства й держави проявляється через права і свободи особи. З одного боку, конституційне проголошення і закріплення прав і свобод особи є політико-правовою основою розмежування громадянського суспільства й держави. З другого боку, права і свободи є найголовнішою ланкою, котра з'єднує громадянське суспільство й державу; завдяки наявності у громадян політичних прав вони підпорядковують державу своєму впливові та здійснюють контроль над нею. Оскільки реальність прав і свобод особи є одночасно однією з основних ознак правової держави і найважливішим надбанням громадянського суспільства, то це означає, що вони – правова держава і громадянське суспільство – взаємно передбачають одне одного [3, с.87-88].

Список використаних джерел:

1. В. Галунько, Г. Пономаренко, В. Шкарупа «Теорія держави і права», Херсон 2008. – 345 с.
2. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — 656 с.
3. Основи правознавства: проб. Підручник для 9 кл./за редакцією І.Б. Усенка. - Київ; «Перу» 1997.-

416с.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Гладиш Л.С., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Пустовіт Ж.М.*

Нині досить актуальною темою є питання формування громадянського суспільства в Україні. Відомо, що в ст.1 Конституції України закріплено, що Україна – правова держава. Варто зазначити, що громадянське суспільство є первинним, саме воно є підставою для формування правової держави [1, с.2].

Таким чином, виходячи з положень Конституції України, можна стверджувати, що українське суспільство – громадянське. Проте, на мою думку, це не відповідає реальності.

То ж розглянемо в чому полягають проблеми формування громадянського суспільства в Україні з точки зору соціально – психологічного аспекту:

- нездатність українців на рівні свідомості до закріплення думки, що ми дійсно здатні до інсталяції громадянського суспільства в нашій державі;
- неусвідомленість українським народом тієї соціальної цінності, яку несе громадянське суспільство для подальшого розвитку держави;
- відсутність в межах держави умов, що є необхідними для формування громадянського суспільства тощо.

Основним показником дієвості громадянського суспільства є гарантоване ним забезпечення прав і свобод людини, які визнані вищими загальнолюдськими цінностями. Це впливає з передумов формування громадянського суспільства. Однак, на превеликий жаль, на сьогоднішній день ми не маємо змоги стверджувати, що в Україні забезпечується дотримання прав і свобод людини і громадянина, – виключно на папері.

Тому, перш за все, для формування громадянського суспільства, соціум має пересвідчитися в своїй спроможності до цього. Він має бути налаштований на зміни, адже набуття суспільством статусу «громадянське» веде до численних змін. Насамперед, це – зміни соціального, психологічного та політичного характеру.

Також для громадянського суспільства необхідна наявність «середнього класу», який став би основою суспільства, здатного до лобювання своїх інтересів перед державою. Адже, громадянським може називатися суспільство, спроможне бути обмежувачем державної влади. Воно перетворює державу на інструмент розвитку суспільства, а не навпаки.

Варто також зазначити, що суспільство не може розвиватися, якщо не ставить перед собою великої мети. Проте, очевидним є те, що неможливо досягти великої цілі поодиночі. Для цього, по – перше, має бути певний ступінь згуртованості людей, що здатні відмовитися від власних принципів задля спільної мети. Але, згідно із дослідженнями відомого українського етнолога та громадського діяча – Павла Чубинського, український народ на ментальному рівні не схильний до об'єднання. А по – друге, це – високий рівень політичної, правової та духовної культури у «борців за майбутнє свого суспільства».

Загалом, аналізуючи події в історії незалежної України, певні спроби вже були, але закінчилися вони лише тимчасовим успіхом. Справа в тому, що для формування основних інститутів громадянського суспільства необхідно, щоб були сприятливі умови. Їх забезпечує саме суспільство через державу і всупереч їй. Через державу – прийняттям необхідних законів, формуванням демократичних структур, суворим дотриманням державою загальноприйнятих демократичних норм і процедур. Всупереч державі – утворення у рамках Конституції противаги у вигляді незалежних суспільних організацій і засобів масової інформації, функціонуванням масових демократичних суспільних рухів. Проте, так склалося, що в Україні влада та суспільство – це два суб'єкти, що існують паралельно і зустрічаються лише двічі на 5 років – на парламентських та президентських виборах. І тому, коли держава не дотримується своїх обіцянок, виникають палкі суперечки між владою та суспільством. І інколи, наприклад, як українці в листопаді – грудні 2004 р., суспільство намагається будь – якими засобами звергнути поточну владу для встановлення нового режиму, нової ідеології, що є більш прогресивною та перспективною. І вони мають на це повне право, спираючись, вже навіть, на демократичні принципи, що були сформовані в США ще в 1776 р. Один з них стосувався того, що «влада формується для захисту спільних інтересів, охорони й безпеки народу, нації й громади. Коли ж влада не відповідає цим завданням, то більшість громади має безсумнівне невід'ємне й непорушне право зреформувати, змінити або скасувати її в спосіб, який вважатиме за такий, що найбільше відповідає бажанню народу».

В умовах громадянського суспільства можна виділити низку основних принципів, які характерні у ставленні до індивіда: усі члени суспільства рівні перед законом; усі члени суспільства мають рівні можливості для реалізації своїх цілей; кожен член суспільства має право вибору при вирішенні будь-яких питань, що стосуються його особисто; чим більшої кількості індивідів стосується рішення, тим менше воно залежить від дій окремої особи; рішення загальної компетенції приймаються за участю всіх сторін; рішення про делегування влади приймаються з найбільшою демократичністю[5, с.34].

Тож, перш ніж прагнути до формування громадянського суспільства, український соціум має зрозуміти, що для реалізації такого бажання йому потрібно докорінно змінити величезну кількість речей всередині себе. Наприклад, це – світогляд, правосвідомість та

праворозуміння. А також це – народний дух, який здатний надати суспільству сил, як моральних, так і фізичних, що спершу призведе до об'єднання, а в подальшому – до досягнення своєї цілі!

Список використаних джерел:

1. Конституція України :чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 15 травня 2014 р.-К.: Паливода А.В., 2014. – 5 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление: Сокр. пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
3. Арато Э., Коген Дж.. Возрождение, упадок и реконструкция концепции гражданского общества // Политическая мысль. – 1996. – № 1. – С. 25.
4. Гошко А.О. Оцінка діяльності місцевих органів самоврядування: Монографія. – К.: Вид-во УАДУ, Вид. дім «Соборна Україна», 1998. – 380 с.
5. Дзлієв М.И., Потрубач Н.Н. Основы обеспечения безопасности жизнедеятельности (Курс лекций). - М., 1996. – 185 с.

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Герасимчук В.Ю., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустовіт Ж.М.

Питання прав людини є найважливішою проблемою внутрішньої та зовнішньої політики всіх світових держав. Забезпечення прав і свобод людини, їх практична реалізація є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави і суспільства

в цілому. Процес суспільної діяльності людини значною мірою залежить від обсягу прав і свобод, які визначають її соціальні можливості, характер життєдіяльності, систему зв'язків людей у суспільстві. Тому питання про права людини завжди були актуальними як в політичній боротьбі за володіння цими правами, так і в розширенні їх сфери та визначення становища людини у суспільстві.

В українській правовій літературі увагу проблемі прав людини приділяють Скакун О.Ф., Ільченко І., Калініченко О., Оніщук М., Максимов С., Рабінович П., Ярошевська Т. та ін.

Права людини – це соціальна спроможність людини вільно діяти, самостійно обирати вид та міру своєї поведінки з метою задоволення своїх різнобічних матеріальних та духовних потреб шляхом користування певними соціальними благами в межах, визначених законодавчими актами [3, с.132-136].

Захист прав людини є одним із головних завдань міжнародної спільноти. Тому в цій галузі існує близько 300 декларацій, конвенцій, хартій, у різний час створених і визначених світовим співтовариством.

Цей процес набув особливої інтенсивності після закінчення Другої світової війни, створення Організації Об'єднаних Націй, інших демократичних міжнародних інституцій. І нині одним із найважливіших міжнародних актів із захисту прав людини і громадянина є Загальна декларація прав людини.

Вона стала першим документом універсального характеру, який на міжнародному рівні проголосив основні громадянські, політичні, соціально-економічні та культурні права. Багато держав світу, зокрема Україна, вмістили посилання на Загальну декларацію прав людини або її положення у свої конституційні акти [4, с.29-31].

У розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» Конституції України закріплено широкий спектр прав і свобод людини та громадянина, а також загальні принципи та положення, які ставлять за мету визначити зміст гарантій і механізмів їх реалізації.

При цьому держава, закріплюючи в законодавстві досягнутий рівень особистої свободи людини за допомогою конституційного розпорядження бере на себе відповідальність за забезпечення рівних умов реалізації конституційних прав і свобод усім особам, що проживають на її території, незалежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження тощо. З цього приводу в ч. 2 ст. 3 Конституції України робиться наголос на тому, що «держава відповідає перед людиною за свою діяльність».

Одним із способів забезпечення прав людини є політичні гарантії. Слід зазначити, що в загальнотеоретичному аспекті під ними, за визначенням О. Скакун, слід розуміти наявність розвиненої системи народовладдя, реальної можливості особи брати участь в

управлінні державою безпосередньо або через представницькі органи; політичне різноманіття; можливість користуватися своїми правами і свободами, захищати свої інтереси поділ влади; наявність незалежної конструктивної опозиції, політичного плюралізму та ін. [1, с.203-205].

Під політичними гарантіями прав людини на свободу світогляду і віросповідання слід розуміти закріплену Конституцією і законами України систему норм і принципів, які започатковують політику держави у сфері формування умов і засобів забезпечення реалізації людиною цього суб'єктивного права та похідних від нього свобод і закладають підґрунтя щодо встановлення рівності всіх, незалежно від особистісного ставлення до релігії, щодо участі в управлінні державними і суспільними справами та вирішення нагальних питань на засадах дискурсу та злагоди. Політичні гарантії реалізації прав людини в нашій державі достатньо широко відображені в статтях 5, 7, 15 Конституції України.

Закріплені у цих статтях засади народного суверенітету, місцевого самоврядування і багатоманітності суспільного життя в державі в цілому знаходять належне відображення у чинних органічних і звичайних законах України. А отже, в державі створюється реальні передумови щодо можливості громадянам країни здійснювати політичну владу в управлінні державними і суспільними справами, незалежно від їх світоглядних поглядів і переконань.

Але водночас має місце неоднакове виписування цих норм, які покликані слугувати політичними гарантіями забезпечення реалізації, охорони й захисту права громадянина, у свою чергу, може призводити до викривлень, зловживань і порушень, у тому числі суб'єктивного права особи.

На думку М. Оніщука, на сьогодні деякі норми Основного Закону України залишаються переважно декларативними. Наслідком цього є поширення правового нігілізму в суспільстві та породження недовіри громадян у спроможності держави належним чином забезпечити і гарантувати їх конституційні права. Тому в умовах сьогодення особливої гостроти набуває проблема удосконалення існуючої системи конституційних прав і свобод людини в Україні [4, с.32-35].

Політико-правові реалії сьогодення переконують у необхідності створення дієвих юридичних механізмів, які дозволяють окремим особам, різним соціальним групам, громадянському суспільству загалом повною мірою реалізовувати свої конституційні права і свободи. Потрібно здійснювати усі можливі нормативно-правові та організаційно-правові заходи щодо створення належних умов для реалізації громадянами їхніх прав і свобод, визначених у Конституції України.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теория государства и права: учеб. – Х., 2000. – 704 с.
2. Ільченко І. Деякі питання застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини в Україні. Право України //І. Ільченко – 2013. – №10. – С. 145-148
- 3.Калініченко О. Політичні гарантії права людини на свободу світогляду і віросповідання та їх правове забезпечення за законодавством України Право України //О. Калініченко – 2010. – №10. – С.132-138
- 4.Оніщук М. Проблеми забезпечення прав людини в Україні: від Загальної Декларації прав людини – до сьогодення. Право України //М. Оніщук – 2012. – №4. – С. 29-35

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ДЕМОКРАТІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Юсіфлі Б.Т., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустовіт Ж.М.

Стрижнем державотворчого процесу протягом першої половини 90-х років ХХ ст. був конституційний процес, що мав забезпечити утвердження стійкої системи державної влади, національної правової системи, законності й правопорядку. Розгортання конституційного процесу ускладнювалось сповільненим виробленням науково обґрунтованої моделі майбутнього суспільно-політичного устрою, протистоянням гілок влади та непримиренною боротьбою навколо питань законодавства різних політичних сил

Конституція України проголосила Україну демократичною, соціальною, правовою державою. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека були визначені найвищими цінностями.

Щоб демократія стала у суспільстві новою діючою системою влади, важливо щоб люди не тільки розуміли сутність її основних принципів, а й були згодні жити згідно з цими принципами – самостійно, без постійної опіки, всесильної влади, з усією повнотою

відповідальності.

Наша країна не дуже багата демократичними традиціями. По суті, протягом всього періоду радянського тоталітаризму в Україні не розвивалися елементи особистих свобод і правової держави, демократичної свідомості суспільства та особистості. На сьогодняшньому етапі важливо не прискорювати штучними засобами процес демократизації суспільного життя, проте не варто і гальмувати його схожими методами. Демократія має визрівати на національному ґрунті поступово і послідовно, її межі повинні бути обумовлені логікою розвитку посткомуністичного суспільства, його трансформацією [1, с.12].

Основними передумовами формування демократичного суспільства в Україні є: розширення економічної свободи; радикальна зміна інститутів суспільства, усієї системи цінностей й психології людей, які породила тоталітарна система; підвищення рівня політичної дисципліни і політичної культури громадян; встановлення ефективного контролю суспільства над політикою можновладців; подолання економічних проблем.

Динамізм демократичних процесів в Україні залежить від рівня: політичної активності громадян; економічної, соціальної й політичної стабільності суспільства; співвідношення політичних сил; розвитку національної ідеї та правосвідомості.

Сучасна модель демократії – плюралістична. Це система представницького правління, за якою парламентарі обираються народом і є відповідальними перед ним [2, с.33;].

Сучасною політичною наукою та всією громадсько-політичною думкою сформовано чіткі засади демократичної політики: оптимальне поєднання класового й загальнолюдського, універсального й національного; гуманістична спрямованість, подолання технократизму, насильства, злочинності; демократизм і моральність у здійсненні політики; громадянськість і патріотизм.

Під час вироблення та реалізації політики важливо враховувати такі основні чинники: конкретно історичні умови розвитку соціуму, геополітичні умови й географічне розташування держави; рівень участі чи відчуження населення щодо влади й державно-суспільних справ; спрямованість національної ментальності, рівень розвитку політичної та правової свідомості; етнонаціональний і демографічний чинники суспільного розвитку; відповідність політичних ідеалів і завдань історичній традиції, політичним цінностям певного суспільства, а також принципам гуманізму й соціальної справедливості; реальна міжнародна ситуація і ставлення до держави світової громадськості.

Важливою передумовою демократії [3, с.44] є високий рівень політичної та правової культури суспільства, як і його культури взагалі. Зокрема, сучасна демократія передбачає інтелектуальну, моральну і психологічну компетентність громадян у прийнятті політичних та правових рішень. Важливим засобом формування такої компетентності народу є його реальна систематична участь у прийнятті конкретних рішень політичного і правового характеру.

Список використаної літератури:

1. Бодуен Ж. Вступ до політології / О. Маршутенко (пер.) ... І. Макліна, А. Макмілана. – К.: Вид-во «Основи», 2005. – 428 с.
2. Брегеда А. Ю. Політологія: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 1999. — 108
3. Гаєвський Б. А. Сучасна українська політологія: Навч. посіб. — К., 1999. 4. ...2001. — 496 с.

НЕДОСКОНАЛІСТЬ БАГАТОПАРТІЙНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЯК ОДНА З ПЕРЕШКОД СТАНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Онищенко О.Е., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Пустовіт Ж.М.*

Стаття 1 Конституції України зазначає, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Однак справедливо зазначити, що на сьогодняшній день наша країна лише прямує до того, щоб повноправно називатися правовою та демократичною.

Становлення України, як демократичної та правової держави є досить складним, поступовим та багатоплановим процесом. Він полягає не лише у формуванні владних

структур, здатних забезпечувати реалізацію провідних принципів правової держави, таких як принцип верховенства права, законності, гласності, розподілу влад та реалізації прав і свобод людини та громадянина, але й у наявності громадянського суспільства із високим рівнем правової культури та правової свідомості, особливою політичною, соціальною та економічною поведінкою.

Як правильно зазначає ряд науковців, таких як Колодій А.М., Погребняк С.П., Скакун О.Ф. та Козюбра М.І., правовою та демократичною є лише така держава, яка функціонує в громадянському суспільстві, слугує його інтересам та реально забезпечує захист прав і свобод його членів. Таким чином, становлення України, як демократичної та правової держави на пряму залежить від розвитку в ній громадянського суспільства.

Ключовим елементом існування та ефективного функціонування громадянського суспільства є багатопартійна політична система, адже саме політичні партії забезпечують зв'язок громадян правової держави із органами влади, надають їм можливість висловлювати свою думку та впливати на ситуацію в країні. Виходячи з цього, багатопартійність є основною політичною умовою існування правової та демократичної держави, оскільки однопартійна політична система веде до узурпації державними органами владних функцій та сприяє виникненню тоталітарних режимів.

Однак, сучасний етап становлення багатопартійної правової системи в Україні супроводжується рядом проблем, основними з яких є:

- мультипартійність, яка пов'язана з існуванням великої кількості політичних партій. Цей процес виник на початковому етапі розвитку незалежності в Україні та прогресує з кожним роком. Він ускладнює політичну структурування представницьких органів та механізм ухвалення рішень.

- нечисельність партійних рядів, що послаблює вплив конкретної політичної сили, її роль та значення на загальному політичному фоні;

- невизначеність соціальної бази партій, яка створюється з метою розширення кола соціальних верств, інтереси яких представляє партія;

- локальність партійного впливу та високий рівень географічної зорієнтованості партій заважають об'єднати громадян з усієї території країни;

- консолідація членів партії не навколо політичної ідеї, а навколо лідера.

Ці та інші проблеми сповільнюють становлення багатопартійності в Україні, ускладнюють структурування політичної системи, заважають формуванню політичної еліти, унеможливають пошук компромісу між різними політичними силами та ускладнюють процес реформування національного законодавства.

Отже, на сьогоднішній день Україна знаходиться на етапі становлення демократичної та правової держави. Важливу роль на цьому етапі відіграє створення свідомого громадянського суспільства. Для побудови громадянського суспільства в Україні необхідно подолати ряд негативних факторів, таких як мультипартійність, забезпечити компроміс між різними політичними партіями, спрямувати зусилля політиків на об'єднання суспільства для пошуку шляхів виходу з економічної та соціальної кризи, енергійніше проводити реформування національного законодавства з урахуванням вимог міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія: В 6 т. [Текст] /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. — 672 с.
3. Гамбург Л.С. Теоретичні проблеми правової держави в українській навчально-науковій літературі / Л.С. Гамбург // Держава та регіони: Серія: Право. - 2008. - №3. - С. 5-11.
4. Погребняк С.П. Значення основоположних принципів права для формування і розвитку правової державності / С.П. Погребняк // Вісник академії правових наук України: збірник наукових праць. — 2008. - №3(54). — С. 91-97.
5. Колодій А. Партійна структуризація в Україні в контексті розвитку громадянського суспільства і поза ним / Антоніна Колодій // Збірник наукових праць (третій випуск), підготовлений за дослідницькою програмою кафедри філософії «Громадянське суспільство як здійснення свободи» / За редакцією Анатолія Карася. — Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2006. — 280 с. — С. 83-105.

Потургаєв Д.О., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Кулик Т.О.*

Побудова громадянського суспільства зумовлює необхідність створення сил правопорядку, максимально наближених до населення, які найбільш повно враховують інтереси мешканців територіальних громад, активно взаємодіють з ними та діють під їх постійним контролем. Саме такими якостями можуть і повинні володіти муніципальні органи охорони громадського порядку.

Мета доповіді полягає у вивченні основних переваг і недоліків запровадження муніципальної міліції в Україні

Мета доповіді конкретизується наступними завданнями: надати поняття муніципальної міліції; дослідити законодавче закріплення створення муніципальних правоохоронних формувань; вивчити досвід створення й функціонування муніципальних в зарубіжних країнах; визначити переваги та недоліки запровадження муніципальної міліції.

Наразі активно обговорюється необхідність створення муніципальної міліції в Україні. Необхідність запровадження муніципальної міліції зумовлена, в першу чергу, тим, що в Україні на початку 2014 року, органи міліції майже втратили народну довіру, а також можливість забезпечувати безпеку громадян України. Функції з підтримки правопорядку виконують органи самоорганізації населення, які достойно несуть службу, але не мають жодного законодавчого забезпечення своєї діяльності. Способом вирішення проблем підтримки законності і правопорядку в Україні може стати створення муніципальної міліції.

Муніципальна міліція — це виконавчий орган публічної влади територіальної громади, який складається з муніципальних службовців, він створюється органами місцевого самоврядування, підлеглий, підзвітний територіальній громаді, та фінансується з відповідного місцевого бюджету. [3; с. 88]

В Конституції України місцеве самоврядування в Україні визначається як право територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (ч.1 ст. 140). Розвиваючи конституційні приписи законодавець в пп. 1 п. «а» ч. 1 ст. 38 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відніс до власних (самоврядних) повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад підготовку і внесення на розгляд ради пропозицій щодо створення відповідно до закону міліції, що утримується за рахунок коштів місцевого самоврядування, вирішення питань про чисельність працівників такої міліції, про витрати на їх утримання, здійснення матеріально-технічного забезпечення їх діяльності, створення для них необхідних житлово-побутових умов. Таким чином, чинне законодавство України передбачає можливість створення підрозділів міліції, що утримуються за рахунок коштів місцевого самоврядування, але правове регулювання питань утворення та функціонування таких підрозділів практично відсутнє.

У світі напрацьовано значний досвід створення й функціонування муніципальних правоохоронних формувань. Так у Японії в перші роки після Другої світової війни замість загальнодержавної поліції, були створені дві нові функціонуючі на основі самоврядування служби поліції: міська і сільська. Основними проблемами, що виникли після децентралізації поліції, з'явилися: розпилення сил поліції; складності з утриманням сільської поліції; відсутність чіткого поділу відповідальності за стан правопорядку між державними органами влади і незалежною від них комунальною поліцією. Нерозв'язність цих проблем у Японії призвела до ліквідації в 1954 році поділу поліцейських сил на міську і сільську - їх об'єднали в поліцію префектур. Координація діяльності цих поліцейських утворень була покладена на центральні органи: Комісію громадської безпеки Японії і Національне агентство поліції.[6; с. 248]

Розглянемо також організацію муніципальної поліції в Італії. Муніципальна поліція Італії відіграє дещо меншу роль, ніж інші підрозділи. Функціями італійської муніципальної поліції є здійснення контролю за дорожнім рухом і забезпечення виконання вимог нормативних актів місцевої влади. [5; с. 121]

Що стосується того які переваги може мати запровадження муніципальної міліції це підвищення ефективності забезпечення безпеки громадян, підвищення довіри до правоохоронних органів, зменшення навантаження на міліцію(загальнодержавну),

оптимізація роботи правоохоронної структури країни, посилення ролі органів місцевої влади та громад у системі державної влади. Проте запровадження муніципальної міліції може мати й певні проблеми, зокрема, можливе дублювання функцій з вже існуючими підрозділами внутрішніх справ, визначення муніципальної міліції в системі органів влади, необхідність додаткових витрат з місцевого бюджету на фінансування муніципальної міліції, взаємодія муніципальної міліції та органами внутрішніх справ.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
2. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 № 280/97-ВР
3. Матюхіна Н. П. Муніципальна поліція: окремі сторінки минулого та сьогодення (зарубіжний досвід) / Н. П. Матюхіна // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 431–435
4. Солоненко О.М. Муніципальна міліція на шляху становлення в Україні// Організаційно-правові проблеми створення та діяльності муніципальної міліції в Україні. Учебно-методичний посібник. - К.: Арніка-2, 2000. -157 с.
5. Фосдик Р. Организация полиции в Европе / Фосдик Р. ; под ред. проф. П. И. Люблинского. – Пер. с англ. – Петроград : Изд-е Петроградского Городского Самоуправления, 1917. – 257 с.
6. Фененко Ю.В. Муніципальні системи зарубіжних стран: правові питання соціальної безпеки / Ю.В. Фененко. - М. : МГИМО-Університет, 2004. - 401 с.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ

Мирець Д.С., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустовіт Ж.М.

Кожна держава здійснює свою діяльність за певними усталеними принципами. Вони можуть бути різними – від жорстоких, які властиві тоталітарним державам, до справедливих – які є ознакою демократичної держави. Адже, «принципи права – це провідні засади, ідеї права, які в конкретному вигляді характеризують його зміст, визначають спрямованість правового регулювання. Вони зумовлені об'єктивними закономірностями існування і розвитку людини, суспільства». У принципах зосереджено світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації. Тому принципи права можна назвати стрижнем правової матерії» [4, с.142]. Одним з таких базових принципів є принцип верховенства права.

Актуальність дослідження цієї теми зумовлена необхідністю утвердження верховенства права та законності як загальних засад в Українській державі. Принцип верховенства права є обов'язковою ознакою правової держави, якою себе позиціонує Україна. А тому реалізація в Україні цього принципу стає останнім часом однією з нагальних проблем вітчизняної юриспруденції.

Верховенство права – це фундаментальний принцип сучасного правопорядку в світі, встановленого з прийняттям Статуту ООН – документу, що заснував підвалини якісно новим цивілізаційним правовідносинам і сучасного світового порядку. Він відображає загальне надбання людства – ідеали свободи, демократії, прав людини і поступово реалізує їх шляхом регламентації усіх суспільних відносин у контексті найвищої справедливості [7,с.6].

Отже, цей принцип права передбачає, що жоден політичний лідер не є впливовішим від закону, що ніхто не може бути покараним державою, крім як за порушення закону, і що ніхто не може бути засудженим за порушення закону іншим чином, ніж у порядку, встановленому законом. Верховенство права різко контрастує з ідеєю, що лідер може бути вище закону, що було особливістю римського права, нацистського права та деяких інших правових систем [1].

Проблема ідеї та напрямків впровадження цього принципу має свої передумови та історію його генези. Уперше в юридичний обіг категорію «верховенство права» запровадив у XIX столітті англійський правознавець А. Дайсі. Утім, своїми витокami правова доктрина верховенства права сягає ще античних часів. Афіняни ототожнювали його з демократією. Багато фахівців у галузі права вважають Платона та Аристотеля засновниками цієї послідовної інтелектуальної традиції, яка знайшла свій розвиток і у стародавніх римлян [5, с.11].

У середні віки цей принцип знаходить свій прояв у великій кількості тогочасних законодавчих документів. Для прикладу - Велика хартія вольностей 1215 р. - де вперше було закріплено права людини і демократію у такій формі, в якій це зроблено в сучасних

Конституціях.

Ця тема і сьогодні потребує всебічного наукового опрацювання, оскільки створює фундамент для нових дискусій, тверджень та ідей, які у своїх працях висвітлювали такі вітчизняні вчені, як С. Головатий, А. Заєць, М. Козюбра, М. Кравчук, Ю. Оборотов, П. Рабінович, О. Скрипнюк, С. Шевчук.

Зокрема, П. Рабінович у своїй статті підкреслює різницю у трактуванні принципу верховенства права Європейським судом з прав людини та Конституційним судом України. Він стверджує, що Євросуд вже вказав більше десятка конкретних ознак, які характеризують принцип верховенства права, натомість Конституційний суд України дає не зовсім чітке і розмите визначення верховенства права – як панування права в суспільстві [6, с. 92].

Ознаки, наведені Євросудом виражаються так: встановлення домінування, ключової ролі прав людини у діяльності держави; поширюваність пріоритетності цього принципу на діяльність усіх без винятку органів держави, включаючи, зокрема, й органи прокуратури; правова певність, визначеність становища людини у ситуації, в якій вона перебуває; неприпустимість затримання особи на невизначений і непередбачуваний термін, якщо воно не ґрунтується на законі чи судовому рішенні; обсяг будь-якого правового розсуду й спосіб його здійснення мають бути з достатньою ясністю визначені законом; наявність громадської довіри до судів як до гарантів справедливості; майже безвиняткова можливість доступу до суду; наявність судового контролю за втручанням виконавчих органів у права людини; підпорядкованість судовому рішенню усіх органів держави; невтручання законодавчої влади у відправлення правосуддя; секулярність (світський характер) держави; забезпечення державою, у разі застосування смертельної зброї, швидкого й ефективного розслідування справи її органами [6, с. 94-95].

У свою чергу А. Заєць вважає, принцип верховенства права має сенс лише у разі, якщо право розуміється не просто як сукупність норм, установлених державою, а як сукупність правил належного, правил поведінки, які легітимізовані суспільством, базуються на історично досягнутому рівні соціальної етики [2, с.3].

На думку Козюбри М. І. основними ознаками верховенства права є такі: юридичне забезпечення дотримання природних прав людини державою; принцип розподілу влади; обмеження дискреційних повноважень; гарантія верховенства Конституції; принцип визначеності; принцип пропорційності; незалежність суду і суддів [3, с.24].

Безперечно принцип верховенства права є властивий лише демократичним суспільствам, де владні структури дотримуються мір справедливості, де є якісна співпраця держави і громадянського суспільства. Наочним інструментом реалізації принципу верховенства права є незалежна судова система. Прийняття рішень судами, їх незалежність від інших центрів влади вважається основою демократичного суспільства.

Особливо важливо виходити з того, що норма закону не завжди є справедливою, тобто суперечить принципу загальної поваги до основних прав і свобод людини, принципу демократії, не передбачаючи рівності всіх суб'єктів правовідносин перед законом, їх прав і обов'язків, а також відповідальності. Адже принцип верховенства права є принципом справедливості. Тому це поняття не може бути тотожними диктатурі закону, яка панувала у таких зразково-тоталітарних державах, як Радянський Союз і Німеччина за часів фашизму [7, с.4].

В Україні принцип верховенства права закріплений у ст. 8 чинної Конституції, де зазначено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права, але основний закон не містить його чіткого визначення, саме тому цей факт став поштовхом до здійснення тлумачення «верховенства права» Конституційним Судом України – єдиним органом конституційної юрисдикції. У Рішенні № 15-рп/2004 від 2 листопада 2004 року зазначено: «верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності.

Отже, орган Конституційної юрисдикції наголошує, що верховенство права – це «панування права в суспільстві» і не передбачає його ототожнення із законом, адже не кожен закон є правовим (справедливим). Далі він характеризує верховенство права, пов'язуючи його з ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Він вважає, що справедливість, свобода, рівність є тими загальнолюдськими цінностями, без яких не можливе повноцінне людське існування та розвиток. Принцип верховенства права означає, що не держава утворює право, а право є умовою існування держави. Антиподом верховенства права є свавілля, яке призводить не тільки до порушення основних прав та інтересів громадян, але й до неможливості існування в такому просторі правових

інститутів. Отже, держава, в особі уповноважених органів, обмежена не тільки створеним нею законодавством, але й правом, яке існує незалежно від її розсуду – природним правом, або природними правами кожної людини [2, с.6].

Однією з головних рис верховенства права в державі є, безумовно, справедлива і чесна судова система. Справедливість і прозорість, об'єктивність в ухваленні судових рішень є важливим елементом, який дозволяє захищати інтереси суб'єктів.

В Україні боротьба з корупцією в судах виявилась перекроюванням судової системи під потреби влади, яка сьогодні є сильною. Ми стали свідками затримання служителів Феміди під час отримання хабара. Це позитивна динаміка. Однак небезпека полягає у іншому, що суддів таким чином можна поступово перетворити на покірливих маріонеток, які виконують будь-яку команду правоохоронців та влади. Їхня залежність є характерною ознакою авторитарної системи, яка не має нічого спільного із демократією, правами людини та верховенством права [7, с.3].

Отже, на даний в Україні повністю не завершений шлях впровадження та закріплення принципу верховенства права. Є сталі проблеми, які нажалі дуже повільно вирішуються, а в деяких випадках навпаки поглиблюються, наприклад проблема вибіркового правосуддя. Я вважаю, що засади та ідеї принципу верховенства влади потрібно закладати ще студент м у вишах, щоб ідучи у вир державних подій, юрист-випусник – як людина нова, мав зовсім інші цінності, відмінні від цінностей сучасних керівників державою. Основи принципу верховенства права повинні міцно ввійти у свідомість кожного громадянина, а не лише владних структур. Лише активні та обізнані люди можуть створити той ґрунт, з якого потім виросте якісне громадянське суспільство, дотримання принципу верховенства права. Тому впровадження принципу верховенства права в правове життя є важливим завданням українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Верховенство права. Вікіпедія. [електронний ресурс] режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Верховенство_права.
2. Заєць А.П. Принцип верховенства права (теоретично-методологічне обґрунтування)/А.П. Заєць // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – №1.-С.5-8.
3. Козюбра М. Принцип верховенства права і конституційна юрисдикція / М. Козюбра // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 4. – С. 24-33.
4. Кравчук М.В. Теорія держави і права опорні конспекти): навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів/ Авт.-упорядник М.В. Кравчук – К.: Атіка, 2010. – 288 с.
5. Онішук М. Верховенство Конституції України як засадничий принцип правової держави//М. Онішук// Віче – 2010. – №18.-С.11-14. [електронний ресурс] режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2190/>
6. Рабінович П. М. Верховенство права в інтерпретації Страсбурзького Суду та Конституційного Суду України / П. Рабінович // Вісник Конституційного Суду України. – 2004.– № 5.
7. Резніков О., Вінгловська О. Принцип верховенства права і проблеми його забезпечення в Україні// Юридичний вісник України – 2011. – №26.-С.3-6 [електронний ресурс] режим доступу:http://www.yuricom.com/ua/analytical_information/?id=7771

КОНЦЕПЦІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ У КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Однорог О.С., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Пустовіт Ж.М.*

Серед ідей сучасного державного будівництва в Україні найпопулярнішою є ідея правової держави, яка теорією держави і права визнається найкращою формою майбутнього суспільного життя, тобто своєрідним ідеалом. При цьому йдеться не тільки про державу, в якій є право, адже без права держава взагалі не існує, а про державу найвищої якості, де право, створене на засадах соціальної справедливості, найвищої поваги до особи, виступає основним регулятором суспільних відносин, де запроваджено особливо шанобливе ставлення до права [4].

Данна тема є особливо актуальною, адже саме ідея правової держави стала програмною вимогою усіх політичних партій України і знайшла своє юридичне закріплення в Конституції, яка в ст. 1 проголошує Україну правовою державою.

Серед принципів правової держави, які закріплені Конституцією України такі: принцип верховенства права, зв'язаності держави правами і свободами людини і громадянина, принцип поділу влади, принцип правової форми діяльності органів державної влади тощо.

Принцип верховенства права, який закріплений у ст. 8 Конституції України. Так, верховенство права — це фундаментальний принцип сучасного правопорядку в світі, встановленого з прийняттям Статуту ООН — документу, що заснував підвалини якісно новим цивілізаційним правовідносинам і сучасного світового порядку [2, 3].

Згідно ч. 2 ст. 8 «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй».

Конституція має верховенство у правовій системі тому, що вона є насамперед установчим актом, який характеризується високим рівнем легітимності, а також регулює найбільш фундаментальні положення організації суспільного і державного життя: належність державної влади, характер власності, права і свободи громадян, національно-державний і адміністративно-територіальний устрій, систему і принципи діяльності механізму здійснення повновладдя народу [4, 7].

Конституція служить фундаментом чинного національного законодавства, її норми перебувають у центрі системи права, забезпечують єдність та узгодженість норм права, що закріплені різними нормативно-правовими актами.

Принцип зв'язаності держави правами і свободами людини і громадянина, що означає те, що держава не тільки визнала природні права людини та проголосила у своїй конституції та в інших законодавчих актах її громадянські, соціальні та політичні права, а й забезпечила правовий режим неухильного дотримання прав і свобод людини і громадянина.

Стаття 3 Конституції України стверджує, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.»

Принцип зв'язаності держави правами і свободами громадян передбачає можливість кожному громадянину будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушення та протиправних посягань, а також незаподіяння шкоди правам інших осіб, необхідністю утримання від неправомірних дій, можливістю обмеження прав і свобод людини у визначених Конституцією межах.

Принцип поділу влади, який закріплений у ст. 6 Конституції України.

Цей принцип передбачає поділ державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, а також забезпечує їх взаємодію через систему стримувань і противаг. Конституція створює відокремлені один від одного гілки влади, які не можуть узурпувати владу і тим самим зруйнувати систему захисту прав і свобод громадян.

Принцип правової форми діяльності органів державної влади та їх посадових осіб, який не тільки характеризує організацію і діяльність органів держави на засадах права, а також є засобом контролю за владою та її обмеження.

На сучасному етапі однією з головних тенденцій процесу розвитку державності у сучасному світі є поступове сприйняття людством напрацьованих прогресивною політико-правовою думкою надбань і особливо таких загальнолюдських цінностей як демократія, право, права і свободи людини, справедливий правопорядок [3].

Українська держава визнала юрисдикцію європейських інститутів захисту прав і свобод людини та оновила значну кількість своїх правових інститутів, які забезпечують реалізацію прав і свобод громадян.

Поняття правової держави у багатьох країнах є невід'ємним від поняття соціальної держави, тому побудова реальної правової держави значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку країни, накопичення матеріальних благ, що давало б можливість здійснення ефективної соціально-економічної політики, забезпечення соціально-економічних прав громадян.

Конституція, проголосивши Україну правовою державою, закріпила не стільки реальний, скільки бажаний стан держави. В Україні на сьогодні створено лише правові передумови для становлення і подальшого розвитку правової держави, адже цей процес складний і тривалий.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Голос України. — 1996. — 13 лип. 20 с.
2. Зайчук О. В. Теорія держави і права: академічний курс: [підруч.] / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. - К.: Юрінком Інтер, 2006. — 317 с.

3. Колісник В.П., Барабаш Ю.Г. Конституційне право України [підручн.] / В.П.Колісник, Ю.Г. Барабаш.- Х.: Право, 2008.- 382 с.

4. Оніщук М.В. Верховенство Конституції України як засадничий принцип правової держави// М. Оніщук// Віче – 2010. – №18 [електронний ресурс] режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2190/>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

Полюга А.В., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПІ НАВС Юрковська Л.Г.

Стабільний розвиток економічних відносин і реальне економічне зростання в Україні неможливі без ефективного механізму конституційно-правового регулювання економічної системи, в якому би враховувалися новітні досягнення правової й економічної наук. Економічні відносини становлять економічний базис громадянського суспільства і визначають передумови повновладдя народу України та свободи людини. Вони охоплюють відносини власності, виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних і духовних благ.[3]

Відносини власності є найважливішим елементом економічної системи. Термін «власність» уживається в законодавчих актах і юридичній літературі у двох значеннях: в юридичному - для позначення права особи на певну річ, тобто правочинність володіти, користуватись і розпоряджатися цією річчю; в економічному - для позначення сукупності економічних відносин, пов'язаних із певним майновим комплексом і відповідним суб'єктом економічної діяльності.[2]

Аналіз статей 13, 14 Конституції України [1] свідчить про те, що в них термін «власність» використовується в його другому - економічному значенні. У громадянському суспільстві існують дві основні форми власності (всі інші походять від них) - публічна і приватна. Ці форми різняться суб'єктами та режимом користування. Так, по-перше, суб'єктами приватної власності можуть бути будь-які фізичні або юридичні особи, а публічна власність має колективний характер; по-друге, публічна власність, на відміну від приватної, є неподільною.

Здійснюючи регулювання відносин власності, Конституція України:

- встановлює однаковий загальний правовий режим для всіх форм господарювання - всі суб'єкти права власності проголошуються рівними перед законом (ч. 3 ст. 13) [1];
- закріплює принцип гарантованості прав усіх суб'єктів власності й господарювання (ч. 3 ст. 13) [1];
- встановлює перелік природних об'єктів власності Українського народу - земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що перебувають у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони (ч. 1 ст. 13) [1];
- визначає коло суб'єктів права розпоряджатися власністю Українського народу - органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 13) [1];
- визначає коло суб'єктів права користування природними об'єктами права власності народу - громадяни України (ч. 2 ст. 13) [1];
- передбачає можливість набуття і реалізації права власності на землю громадянами, юридичними особами і державою (ч. 2 ст. 14) [1];
- встановлює обмеження щодо використання власності - вона не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству (ч. 3 ст. 13) [1], використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі (ч. 8 ст. 41). [1]

Важливими принципами ринкової економіки є свобода економічної діяльності та конкуренції. Конституція України надає кожному право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом (ч. 1 ст. 42), та зобов'язує державу забезпечити захист конкуренції у підприємницькій діяльності.[1]

Отже, тільки шляхом створення ефективного механізму правового регулювання економічних відносин, що ґрунтуються на конституційних цілях і принципах, можна сформувати конкурентоспроможну соціально орієнтовану ринкову економіку, котра

забезпечуватиме соціальні інтереси, стабільний і гарантований захист суспільних і особистих інтересів громадян.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради – 1996. – №30 – ст.141.
2. Демків.Р.Я. Конституційне право України / Курс лекцій. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. - 332 с.
3. Тихомиров Ю.А. Конституционное право: уроки прошлого и взгляд в будущее/ Ю.А Тихомиров //Правоведение. - 2002.- № 6.-С.6.

ПРОГАЛИНИ В ПРАВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Піжевська А.В., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустовіт Ж.М.

Актуальність теми доповіді зумовлена зміною сучасного праворозуміння, інтеграцією різних шкіл права, спрямованістю на реалізацію загальноправових принципів, забезпечення прав і свобод людини і громадянина у процесі правозастосовної діяльності органів державної влади. Зокрема, в Конституції України 1996 року визнано й закріплено принцип верховенства права, який є одним із провідних в утвердженні правової держави та громадянського суспільства.

Прогалини у праві відкривають широкі можливості свавільного застосування закону, що особливо неприйнятне для України – держави романо-германської правової системи, основними рисами якої є нормативність, упорядкованість і структурованість джерел права, забезпеченість правилами юридичної техніки, що обумовлює необхідність наукових розробок в галузі правозастосування при неповному врегулюванні суспільних відносин, удосконалення способів подолання прогалин у праві.

Прогалини в праві є дефектами у виявленні державної волі, її оформленні, в неповному або недостатньому використанні засобів юридичної техніки, в наявності прогалин і протиріч в діючому праві [5].

Сучасній українській доктрині притаманні різні підходи до визначення поняття «прогалина в праві». Варто виділити два основні підходи до визначення суті прогалини в праві. Зокрема, перший підхід характеризується тим, що дослідники визначають прогалину в праві як «відсутність норм права (або їхніх частин), що регулюють конкретні суспільні відносини у тому разі, якщо воно підлягає сфері правового регулювання» [3].

Інший підхід до розуміння суті прогалин у праві пов'язаний з ширшим трактуванням сфери відносин, які підлягають правовому регулюванню. Отже, прогалина у праві – це повна або часткова відсутність у чинних нормативно-правових актах необхідних юридичних норм [1].

Основними причинами виникнення прогалин в праві вважають:

- 1) невміння законодавця відобразити в нормативних актах усе різноманіття життєвих ситуацій, які вимагають правового регулювання (первісна прогалинність);
- 2) невміння законодавця передбачити появу нових життєвих ситуацій у результаті постійного розвитку суспільних відносин, здійснити щодо них певні законодавчі дії (подальша прогалинність);
- 3) технічні помилки законодавця, допущені при розробці законів і у використанні прийомів юридичної техніки.

Прогалини в праві виникають, як правило, там, де є суперечливість норм однакової сили, коли одна з них «знищує» іншу [5].

Найпоширенішими способами подолання прогалин є аналогія закону й аналогія права.

Аналогія закону застосовується, коли відсутня норма права, що врегульовує даний конкретний життєвий випадок, але в законодавстві є інша норма, що регулює подібні з ним відносини. Схожість правовідносин повинна бути істотною.

Необхідність аналогії права зумовлена існуванням багатьох випадків, які ні звичаєм, ні законом не передбачені, а проте підлягають судовому розгляду.

При застосуванні аналогії права істотне значення мають принципи права, які закріплюються в конституції.

Для застосування аналогії потрібний випадок, схожий з даним, принаймні в деяких істотних ознаках, в типових рисах.

Крім аналогій закону і права, прогалини в праві усуваються ще одним способом – постійним застосуванням того чи іншого припису із суміжної галузі права, що регулює подібні відносини.

Ось, наприклад, не можна зловживати аналогією в галузі кримінального законодавства, як мало місце у фашистській Німеччині, де законом від 28 червня 1935 р. був скасований принцип «немає злочину без закону» і тим самим на законодавчому рівні відкритий шлях для судової сваволі і розправи з політичними супротивниками. IV з'їзд Міжнародної асоціації кримінального права (Париж, 1937 р.) засудив аналогію в кримінальному праві і виступив проти її застосування. У кримінальному законодавстві України інститут аналогії відсутній. Стаття 58 Конституції України проголошує: «Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення» [4].

В результаті проведеного дослідження автором було зроблено наступні висновки:

Прогалини у праві – це повна або часткова відсутність правового регулювання суспільних відносин, які знаходяться в сфері правового впливу та потребують правового регулювання, за оцінкою суб'єкта правозастосування, є недоліком права, поява якого спричинена об'єктивним розвитком суспільних відносин або суб'єктивними причинами, пов'язаними з правотворчими та правозастосовними діями законодавчих, виконавчих та судових органів державної влади, наявність яких зумовлює нетиповість правозастосовної діяльності, яка втрачає свою традиційну послідовність, як система логічно пов'язаних, послідовних дій.

Прогалини в законодавстві повинні усуватися в процесі правотворчості шляхом внесення змін і доповнень до законів, видання нових, досконаліших юридичних актів.

Отже, аналогія закону і аналогія права – це єдиний правовий інститут аналогії. Цей інститут визначає порядок діяльності судових і інших державних органів при усуненні прогалин в праві (законодавстві) в процесі його застосування.

Список використаної літератури

1. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия: опыт комплексного исследования / С.С. Алексеев – М.: Статут, 1999. – 712 с.
2. Зайчук О. В. Теорія держави і права: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Зайчук, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 457.
3. Конституція України: за станом від 28.06.1996 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – — К.: Парлам. вид-во, 2005. – Ст. 44. — (Бібліотека офіційних видань).
4. Лазарев В. В. Пробелы в праве / Лазарев В. В. – К.: Изд. Казанского университета, 1969. - С. 83-84.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Скакун О. Ф. - Харків: Консум, 2001. – С. 400-401.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Петрик О.С., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Лазаренко Л.А.

Зародження та розвиток громадянського суспільства відбувається протягом тривалого періоду еволюції сучасної цивілізації. Цей процес має багато закономірностей, спільних для багатьох країн. Але кожна держава, розвиваючи громадянське суспільство, вносила щось особливе, характерне саме для неї.

Досить специфічний досвід його побудови мала Україна. Адже феодальний устрій тривалий час носив потворні форми кріпосництва, що обмежувало з рабством. Це зумовило і характерний розвиток суспільства, наклало певний відбиток на взаємовідносини між верствами населення, на їх психологію. За таких умов основою соціально-економічного ладу стає сільська община, яка, з одного боку, сприяла єднанню і взаємодопомозі селян, з іншого – культивувала дух покори.[1]

Протягом всього періоду суспільного розвитку все частіше інтереси колективу домінували над інтересами особи. В таких умовах усвідомлення себе як громадянина, як повноправної особистості не могло відбутися. Вся історія ідеї громадянського суспільства –

це історія перетворення самої колективності, організованої за законами спільного життя в розвиток людини, що вийшла із природного стану необмеженої свободи, в громадянина цього суспільства.

Власне, кожна держава має бути зацікавлена в створенні, всебічному розширенні і поглибленні громадянського суспільства, якщо воно прагне до задоволення потреб громадян, до своєї адаптації в загальнолюдський цивілізований процес. Для держави стає життєво необхідним розвиток всіх елементів громадянського суспільства. Чи відповідає таке суспільство досягнутому рівню світової цивілізації, має засвідчити рівень задоволення інтересів і потреб, громадянський мир на основі дії прийнятих державою законів.[2]

В Україні Існують групи політиків, які вважають, що лише національна ідея «вивезе» Україну на магістральні шляхи цивілізаційного розвитку. Справді, національна ідея — могутній локомотив історії. Національна ідея спроможна стати потужним мотивом і стимулом дій особистостей, соціальних груп і цілих народів. Але слід мати на увазі, що за революційним періодом завжди настають часи копіткої, наполегливої праці для налагодження нової системи господарювання, формування нової політичної системи суспільства, коли регулятивний вплив національної ідеї значно знижується, а на передній план виходять організаційні завдання, вирішувати які, щоправда без національне орієнтованої держави, неможливо.

Досі в Україні тривають дискусії про вплив держави та про баланс сил державної влади й суспільства. Значна частина населення вбачає в державі чужу, корумповану силу, не довіряє державній владі, хоча і дотримується утопічного погляду, ніби винятково державними засобами можна створити нове громадянське суспільство. Між іншим, це типова утопія, поєднана з надією на мудрого вождя, авторитетного правителя, який, прийшовши до влади, владнає все справедливо й демократично. Державна влада дійсно може сприяти встановленню громадянського суспільства, але без ініціативи народу «знизу» її можливості обмежені.

Особливістю і суперечливістю перехідного суспільства, яким є сучасна Україна, є те, що складнощі перехідних процесів, з одного боку, зумовлюють зміцнення регулюючої ролі держави, тобто самої держави, а, з другого — розбудова громадянського суспільства передбачає роздержавлення суспільних інститутів, зменшення державного впливу на них. Ця обставина і підкреслює необхідність наукових розробок ролі держави в перехідному суспільстві, розробки механізмів її впливу на соціальні процеси, визначення шляхів перетворення держави на правову, а перехідного суспільства — на громадянське.[3]

Список використаних джерел:

1. Громадянське суспільство в Україні : проблеми становлення.-Київ.: Логос,1997.
2. Кириченко С.О. Громадянське суспільство і правова держава: поняття та зміст.-К.; Логос,1999.
3. Банс В. Элементы неопределенности в переходной период // Полис.-1993.№1.

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Пачевська В.І., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Лазаренко Л.А.

Законом України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» закріплено євроінтеграцію як стратегічний курс розвитку України. Зокрема, однією із засад внутрішньої та зовнішньої політики проголошено забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі. Водночас, однією із засад внутрішньої політики в соціальній сфері визначено удосконалення системи пенсійного забезпечення, створення умов для гідного життя людей похилого віку, стимулювання розвитку недержавної системи пенсійного страхування[1].

Як зазначає директор Інституту Української політики, - пенсійне реформування покликане:

- а) наблизити Україну до Європи - на рівні соціальних стандартів;
- б) встановити справді справедливую й ефективну систему пенсійного забезпечення;
- в) перетворити пенсії на серйозний механізм забезпечення фінансових, матеріальних

та духовних потреб людей похилого віку;

г) забезпечити гідне життя і відчуття стабільності людям, які своєю працею заслужили на достойний відпочинок [2].

У щорічному посланні до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році» Президент України звернув увагу на питання євроінтеграції України шляхом забезпечення проведення ряду реформ, зокрема і у пенсійній системі. Європейський вибір України означає послідовну орієнтацію на чинну в провідних європейських країнах модель соціальної ринкової економіки. Перевагами зазначеної моделі є високий рівень соціальних стандартів і розвитку гуманітарної сфери, ефективний захист прав працівників, розвинена система соціального захисту. Наближення до економічних і соціальних стандартів Євросоюзу вимагає виконання низки умов, визначених угодами між Україною та ЄС [3, с.12].

Однією з найважливіших проблем соціальної сфери в посланні Президента України визначено незавершеність пенсійної реформи. Незважаючи на важливі наслідки зміни пенсійного законодавства, проведеній пенсійній реформі притаманна низка недоліків. Проведені реформування у пенсійній системі не вирішили такі основні завдання:

- позбавлення пенсійної системи невластивих їй функцій;
- упровадження професійної пенсійної системи, у тому числі дольової участі роботодавців і держави у відшкодуванні фактичних витрат на виплату й доставку пенсій, що призначаються на пільгових умовах;
- звільнення солідарної системи від фінансування доплати до розміру прожиткового мінімуму особам, які не мають необхідного страхового стажу, у спосіб перекладення зобов'язань на державний бюджет;
- започаткування запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи.

Основні ризики реформування сфери пов'язані з недосконалим її управлінням, низькою вмотивованістю і недостатньою готовністю керівників установ як до проведення реформ, так і до роботи в нових умовах.

Все вищевикладене вимагає модернізації соціальної політики держави, спрямованої на забезпечення її спроможності до реалізації визначених орієнтирів соціального розвитку в умовах сучасної моделі української економіки.

Президент України зазначає, що в умовах складної економіко-демографічної ситуації головною метою пенсійної реформи має стати перехід до страхових засад, що передбачають максимально щільну прив'язку розміру пенсії до обсягу пенсійних внесків. У процесі проведення пенсійної реформи мають бути вирішені такі завдання:

- збільшення рівня оплати праці (у т. ч. за рахунок її легалізації) та розширення легальної зайнятості населення;
- забезпечення здійснення Пенсійним фондом України за даними системи персоніфікованого обліку та з урахуванням результатів перевірок ретельного аналізу стану сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та фактичного розміру виплаченої зарплати і внесення пропозицій стосовно способів вирішення відповідних проблем;
- погашення заборгованості із виплати заробітної плати та зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- суттєве посилення відповідальності за використання нелегального робочого місця та виплату тіньової зарплати у поєднанні з оптимізацією розміру сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України;
- скасування обмеження щодо сум, на які нараховуються страхові внески;
- посилення контролю за ефективністю управління коштами загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, скасування практики фінансування адміністративних витрат Пенсійного фонду України з його власних коштів [3, с. 103].

Одним із напрямків реформування пенсійної системи визначено запровадження її другого рівня – обов'язкової накопичувальної системи, метою якої є часткова заміна солідарної пенсійної системи та диверсифікація джерел отримання доходів у старості. Законодавством не зазначено точну дату запровадження цієї системи, але визначено чіткі умови, після виконання яких вона почне функціонувати. Так, статтею 1 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» визначено, що перерахування страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду запроваджується починаючи з року, в якому буде забезпечено бездефіцитність бюджету

Пенсійного фонду України [4].

Таким чином, євроінтеграційні орієнтири України вимагають, щоб соціально-економічна політика держави була направлена на досягнення європейських стандартів якості життя, в тому числі гідний соціальний захист населення і належне пенсійне забезпечення. Хоча напрямки реформування пенсійного забезпечення були визначені більше десяти років тому, реформа пенсійної системи залишається ключовим пріоритетом і сьогодні. Для інтеграції у європейський соціальний простір Україні доведеться здійснити ще чимало заходів, направлених на реформування пенсійної системи.

Список використаних джерел:

1. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №40. – С. 527
2. Бондаренко К. Пенсійна реформа в Україні: елемент євроінтеграції / К. Бондаренко // Урядовий кур'єр. – 15 березня 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pensijna-reforma-v-ukrayini-element-yevrointegraci/p/>
3. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НСД, 2012. – 256 с.
4. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 №3668-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – №12-13. – С.82

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Панченко Б.С., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Лазаренко Л.А.

Формування правової держави в Україні є вкрай складним, багатоплановим процесом, що включає в себе не тільки формування структур влади, які здатні забезпечити дотримання законності та прав громадян, але й наявність широкого спектру політичних партій і рухів, соціальних груп і прошарків зі своїми специфічними інтересами, особливою правовою, політичною, соціальною, економічною поведінкою.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства часто вживають термін «правова держава». При цьому одні автори виходять з бажання підкреслити, що, проголосивши себе суверенною і незалежною, Україна стала і правовою державою, а інші – з прагнення довести, що побудова такої держави є справою більш віддаленої перспективи. Згідно зі ст. 1 Конституції нашої держави, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Проте реалії сьогодення яскраво свідчать про те, що це лише декларація. Україна не є правовою державою, оскільки їй необхідно подолати цілий ряд проблем, які заважають їй бути такою.

Принцип верховенства права.

Правовою є така суверенна держава, яка функціонує в громадянському суспільстві і в якій юридичними засобами реально забезпечено захист основних прав і свобод людини та громадянина. Вона ґрунтується на певних принципах, найважливішими з яких є верховенство права, поділ влади, реальність прав і свобод людини та громадянина, законність, наявність у громадян високої правової культури [1, С. 94].

Принцип верховенства права визначає умови життєдіяльності усього соціального організму, тобто створення і функціонування державних органів та громадських організацій, ставлення до них, а також стосунки між окремими громадянами. У нашій державі наукове осмислення і аналіз цього принципу розпочалися лише після його закріплення у ст. 8 Конституції України. З урахуванням цього Верховна Рада України повинна приймати закони, що мають відповідати принципам справедливості, гуманізму; забезпечувати права, свободи і законні інтереси громадян; відображати суспільні відносини, які склалися у нашій країні. Нині більшість вчених-правознавців вважають, що формування правової держави у нашій країні є складним і тривалим процесом. Основною проблемою формування принципу верховенства права є не відсутність необхідних правових норм, які б належною мірою забезпечили права та свободи людини і громадянина, а відсутність належного механізму їх реалізації. Таких норм досить багато, це і право кожного на безкоштовну медичну допомогу, і право на працю, і право на безоплатну вищу освіту тощо. З огляду на це, декларативного характеру набуває і ст. 1 Конституції України.

Принцип розподілу влади

Як відомо, цей принцип як основу функціонування будь-якої правової держави визначив Шарль Монтеск'є. Основним важливим аспектом побудови цього принципу є розуміння того, що не існує декількох незалежних влад, а навпаки, є одна державна влада, яка для забезпечення своєї демократичності розподіляється на три гілки, що є відносно незалежними одна від іншої. Даний розподіл є необхідним для забезпечення так званого механізму «стримань та противаг». Дійсно, Конституція України встановлює достатньо дієві засади для функціонування цього механізму. Гілки влади є незалежними одна від іншої і не можуть нав'язувати свою волю.

Але міркування про те, що незалежність гілок є достатнім чинником для належного функціонування державної влади є помилковим. На цю проблему треба дивитися ширше. Основною запорукою належного функціонування державної влади є узгодженість дій всіх її гілок. Нажаль, особливо останнім часом, цей принцип досить суттєво порушується.

Принцип реальності прав і свобод людини та громадянина

Цей принцип передбачає, що права і свободи мають бути не тільки задекларовані у законодавчих актах, а й забезпечені та гарантовані державою. Цей принцип закріплено у ст. 3 Конституції України, яка встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються у нашій державі найвищою соціальною цінністю. А права та свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Виходячи із змісту ст. 3 Конституції України, стає зрозуміло, що людина та її права і свободи мають беззаперечний пріоритет над інтересами державними. Обов'язком держави є забезпечення належного існування людини, а не навпаки. На жаль, норми цієї статті є черговими деклараціями, що не виконуються, а з огляду на це, не наближують Україну до правової держави.

Принцип законності

Важливим принципом правової держави є принцип законності, який тісно переплітається з принципом верховенства права. Принцип законності означає, що закон є основою правовідносин. Тільки закон, як нормативно-правовий акт, що прийнятий державою, нею гарантується та захищається, може встановлювати, змінювати та припиняти правовідносини. Тільки закон може виражати загальнонародну, а відтак, і державну волю.

Наслідком належної реалізації принципу законності стає правопорядок, тобто система правовідносин, яка складається в результаті реалізації режиму законності. Ефективним засобом підтримання в суспільстві законності та правопорядку як елементів правової держави є юридична відповідальність та вжиття у межах закону справедливих заходів у разі вчинення того або іншого правопорушення. А будь-яка несправедливість викликає невдоволення людей і може призвести до соціальних конфліктів [2, С. 13]. Відтак, відповідальність, що є реакцією держави на протиправні дії суб'єктів правовідносин, має на меті не тільки покарання правопорушника у вигляді накладення на нього юридичних санкцій, що виражаються у негативних наслідках для особи та майнового стану правопорушника, а й відновлення принципу справедливості, як складової принципу законності.

Принцип ефективної діяльності органів влади

Наступний принцип, що характерний для правової держави, це принцип ефективної діяльності органів влади. Особливо, це стосується законодавчої влади, оскільки від того, наскільки якісно розроблена законодавча база, залежить можливість подальшого ефективного функціонування держави. Звідси, ефективна законотворча діяльність парламенту – необхідна передумова правової держави. Труднощі розбудови правової держави в Україні полягають не лише у відсутності належної законодавчої бази, але й викликаються існуючим правовим нігілізмом, що дістався у спадок від старого устрою, не досить високим рівнем політичної і правової культури депутатського корпусу.

Проблемним є й питання про ефективність реалізації чинного законодавства, що негативно позначається на процесі формування правової держави. Для виправлення такого становища необхідним є посилення впливу виконавчої влади на процеси правозастосування, більш тісне співробітництво законодавчої і виконавчої гілок влади щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин. Нагальною є також потреба дійового судового контролю за реалізацією чинного законодавства.

Для побудови громадянського суспільства в Україні необхідно забезпечити компроміс між різними політичними партіями, спрямувати зусилля політиків та економістів на об'єднання суспільства для пошуку шляхів виходу з економічної кризи, вирішити проблему міжнаціональних (у нашій державі проживають 14 млн. громадян інших

національностей) і міжконфесійних відносин, енергійніше проводити реформування національного законодавства з урахуванням вимог міжнародного права [3, С. 32].

В даний час Україна продовжує перебувати в економічній та політичній кризах, які пов'язані, в тому числі, з низьким рівнем правосвідомості. Водночас, побудова правової держави передбачає, навпаки, наявність високого рівня правосвідомості населення. Тому основною передумовою для належної реалізації є саме високий рівень правосвідомості і громадян, і представників державної влади.

Список використаної літератури:

1. Арато А. Концепция гражданского общества: восхождение, упадок и воссоздание, и направления для дальнейших исследований // Полис. – 1995. – № 3 – С. 15-20.
2. Бандурка О. Крок до правової держави // Право України. – 1991р. – № 3 – С. 11-13.
3. Васюкович Й. Проблеми й перспективи становлення і розвитку правової держави в Україні.// Право України. – 2000 р. – № 1 – С. 32-35.

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ І ПРАВОТВОРЕННЯ НА РІЗНИХ ІСТОРИЧНИХ ЕТАПАХ В УКРАЇНІ

Клименко Д.К., студент навчально-наукового інституту заочного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін ННІПІ НАВС Камінська Н.В.

Європейська інтеграція – це цивілізаційний вибір українців. У той час як світова спільнота відшукувала чітку систему правосуддя, «судоустрій в Україні-Русі розбудовувався на демократичних засадах рівності й загальності, наші предки залишили далеко позаду такі держави як Візантія, Польща, Німеччина та інші» [6, с. 178-185].

Така модель не знала смертних кар, а тому мала на меті не лише виправити, а й запобігти. Тут вирішальну роль зіграло християнство, що проливало світло на формування моральних цінностей. Князь Володимир повчав, щоб не дозволяти, аби сильний нищив слабого, вищі класи не добивалися для себе ніяких правом гарантованих привілеїв: злочинець будь-якого соціального стану підлягав тим карам, що і боярин, горожанин, смерд.

Однак, протягом тисячоліття ситуація змінилася. Останні події в країні продемонстрували вже давно існуючу правову прірву, що постала глухою стіною між державою та суспільством. Робота системних органів прокуратури та правосуддя стала схожою на «коня», що ось-ось впаде так і не доставшись переправи.[5] Закони знівелювалися, орієнтири втрачилися. Безпечне життя українців, що демонстрували нескорений високо моральний дух поглинув «хаос». «Правда – у кожного своя ...» і цього не можна не помічати [7].

У якості прикладу наведемо надзвичайно велику кількість скарг до Європейського суду з прав людини, що демонструють катастрофічно низьку повагу до прав людини та її свобод. До цього можна додати суттєве обмеження повноважень Верховного Суду України, відсутність відомчих інституцій та наказів, що регламентували би порядок застосування [5. с. 14].

Очевидно, що саме європейські стандарти, що включають відповідні принципи і норми, здатні змінити ситуацію, а також визначити зміст та загальний вектор держави. Відтак, стати головним орієнтиром в повсякденному житті кожного громадянина, що прагне справедливого правосуддя.

Хоча після подій на Майдані, конституційна реформа дещо еволюціонувала, однак вона і досі залишається не цілком визначеною і завершеною, тому вимагає архітектурних рішень, що стосуються посилення незалежності судів та заміни процедури формування самого суддівського корпусу [2]. Недарма, в більшості розвинутих держав світу існує норма, яка передбачає звільнення судді лише за рішенням суду, а не суб'єктом, який його призначив [8, с. 48]. Не менш актуальним є й питання удосконалення діючих законів, які б визначали правовий статус не лише українців, а й іноземців (Закон України «Про громадянство України», Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»). Не стоїть осторонь і питання щодо вищих ешелонів державної влади, де мова йде «Про Центральну виборчу комісію», прийняття нових актів (Закону України «Про правовий статус Президента України», Виборчий кодекс України). Перегляду та значних змін підлягають акти, спрямовані на врегулювання конституційних правових відносин та розділи, де йдеться про національні меншини, політичну, ідеологічну, відтак, соціально-економічну різноманітність [4].

Тож, повертаючи собі право європейської держави, Україна повинна провести низку глобальних реформ, що стосуються подолання корупції й бюрократизму задля досягнення належного життєвого рівня мільйонів співгромадян, що прагнуть західного вектора розвитку.

Одним словом, повне перезавантаження (люстрація) на всіх рівнях, яку продемонструвала низка пострадянських країн. Як результат, нова управлінська система з її чітким розподілом повноважень та нових облич. В зворотному випадку – хиткий муляж, що працюватиме лише на так звану владну верхівку, а не на благо держави й суспільства.

Враховуючи те, що підґрунтям державотворення є Конституція, а верховенство права – це міжнародно-правовий стандарт, наші зусилля повинні бути спрямовані на ті фундаментальні механізми, що є основоположними критеріями до розбудови демократичного суспільства. Іншими словами, висловлення суверенної волі народу, врахування багатовікової історії українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім народом права на самовизначення, забезпечення прав і свобод людини, гідних умов її життя, піклування про зміцнення громадянської злагоди на землі України, прагнення зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлення відповідальності перед Богом, власною совістю, попереднім, нинішнім і майбутнім поколінням і є тими визначальними механізмами, без яких не можливо уявити наш подальший вектор руху [3, с. 61-62]. З поглибленням інтеграційних процесів, суттєвих змін зазнає не лише державний устрій, а усі інститути влади, в тому числі, конституційно-правовий корпус.

Список використаних джерел:

1. Камінська Н.В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування та Україна: монографія. – К.: КНТ, 2014. – 414с.
2. Ломоносов М.В. Конституційна реформа в Україні: Євроінтеграційний вибір // Європейський вектор конституційної і судової реформ: збір. робіт всеукр. конкурсу есе. – К., 2014. – С.109-114.
3. Матат А.В. Реформа чи модернізація – оптимальний варіант зміни конституції України в умовах Євроінтеграції? // Європейський вектор конституційної і судової реформ. – К., 2014. – С.60-69.
4. Огоновський О.Р. Конституційна реформа в Україні: Євроінтеграційний вимір // Європейський вектор конституційної і судової реформ. – К., 2014. – С. 37-44.
5. Попков Д.А. Втілення Євростандартів через ефективне застосування судами та органами прокуратури практики Європейського суду з прав людини // Європейський вектор конституційної і судової реформ. – К., 2014. – С. 11-21.
6. Тисяча років української суспільно-політичної думки. – У 9 т. – Т.1. – К., 2001. – С. 178-185.
7. Яворська Л.В. Конституція – для людей, не для влади // Європейський вектор конституційної і судової реформ. – К., 2014. – С. 4-11.
8. Якимчук О.В. Реформа судівництва і прокуратури в Україні: як утілити Євростандарти // Європейський вектор конституційної і судової реформ. – К., 2014. – С. 44-51.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Зарудня О.О., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Пустовіт Ж.М.

Актуальність теми полягає в тому, що протягом довгого часу була і залишається актуальною тема щодо прав та свобод людини і громадянина в різних країнах світу. Необхідною та важливою є також їхня еволюція та реалізація чинних правових норм задля поліпшення стану правової поведінки, правової культури та правосвідомості, що складають основу будь-якої демократичної держави, в якій права людини дійсно мають своє місце та беззаперечно діють. Саме держава є основою та гарантом найважливіших прав, свобод та обов'язків людини, а отже, саме ці моменти відображають реальну картину стану (економічного, духовного, соціального) розвитку людства та держави в цілому. Сьогодні особливо важливим є забезпечення та розуміння людиною справжнього змісту існуючих прав та свобод, також важливим є те, що саме вміння правильного застосування дійсно могло б істотно зменшити рівень злочинності і підвищило б рівень правової культури та правосвідомості.

Виходячи з актуальності теми, метою моєї роботи є саме розуміння, тлумачення та аналіз прав та свобод людини і громадянина в міжнародно-правовому контексті, а також

пошук шляхів поліпшення їхнього стану та стану правової культури цілому.

Теми, що стосуються прав та свобод людини і громадянина є досить популярними та актуальними і займають дійсно досить високий рівень. Багато вчених (Рабінович П. М., Хавронюк М. І., Євінтов В. та інші) звертаються увагу у своїх працях саме до питань прав та свобод людини і громадянина та безпосередньо пряме застосування на них міжнародних стандартів.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина є центральним елементом, основою конституційно-правового статусу особи та демократично – правової держави. Саме в правах, свободах та обов'язках юридично оформляються стандарти поведінки громадянина, що визнаються і гарантуються державою. Закріплення в конституції, інших актах чинного законодавства прав та свобод людини і громадянина, їх обсяг, види та зміст нині є однією з пріоритетних проблем цивілізації. Водночас становлення та розвиток таких прав - суттєва ознака ступеня демократизації усіх політичних та суспільних інститутів, зрілості громадянського суспільства, показник, що характеризує певну державу як правову чи навпаки. [3, с. 16]

При цьому права людини — один із найважливіших соціальних і політико-правових інститутів, котрий об'єктивно є мірилом досягнень суспільства, показником рівня його цивілізованості. І це зрозуміло, адже саме з його допомогою особистість долучається до матеріальних і духовних благ соціуму, механізмів влади, законних форм волевиявлення та реалізації власних інтересів. Від рівня забезпеченості права залежить ступінь досконалості самої особистості, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. [1, с. 24].

Найважливіше з прав людини – свобода слова і переконань – зафіксоване в Загальній декларації прав людини 10 грудня 1948 року. Особливий характер цього права виокремлюється самим фактом подвійного фіксування його в цьому документі. Уже на самому початку Загальної декларації прав людини, у її преамбулі, визначається прагнення світової спільноти до «...створення такого світу, в якому люди матимуть свободу слова і переконань і будуть вільними від страху і злиднів...» [2, с. 7]. А стаття 19 цього найважливішого міжнародно-правового документа уточнює і розшифровує це положення. «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне вираження їх; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань і свободу шукати, отримувати й поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами й незалежно від державних кордонів» [2, с. 5].

Сьогодні обов'язковим є те, що в міжнародних стандартах в області прав людини закріплені обов'язки, яких держава повинна дотримуватися. В 21 ст. стаючи учасником більшості міжнародних договорів, держави беруть на себе обов'язки за міжнародним правом поважати права кожної людини. Обов'язки поважати права людини неодмінно включають в себе те, що держава повинна втримуватися від зазіхання та всіякого урізання прав людини. Отже, з часом справді стає видно, що питання щодо прав та свобод людини і громадянина є досить важливими і постійно доповнюються та розвиваються, сьогодні на них звертають увагу та прислухаються більшість країн, які справді хочуть мати гідний рівень життя та гідних громадян,

Неодмінною передумовою формування правової держави, а особливо тієї, що буде зважати на права людей є порівняно висока загальна культура суспільства. Достатній рівень культури населення потребує розвиненої системи освіти й виховання, соціально-побутового та медичного забезпечення, вільного розвитку науки і мистецтва, художньої творчості, взаємної пошани людей, інтелігентності, доброчинності, милосердя, чесності, можливості всебічного розвитку особи, передусім — її духовного світу. Відродження та розвиток культури — стрижень цивілізованого суспільства, передумова формування демократичної правової держави не лише в Україні. Це зумовлено тим, що саме культура формує стиль життя, спосіб поведінки, творить демократичні, гуманістичні ідеали незалежної держави. Без культурної людини держава не може бути ані незалежною, ані демократичною. Духовно бідні громадяни ніколи не зроблять їхню країну багатою та щасливою і ніколи не змусять визнати її на міжнародній арені. Економіка, політика й культура — три основні галузі, без одночасної модернізації яких суспільство не може успішно розвиватися.

Складний і суперечливий процес трансформації всіх сторін суспільного життя, що нині відбувається в Україні, потребує його теоретичного осмислення, дослідження в ньому місця та ролі держави і права. Соціально-економічні відносини в нашій країні детермінують інноваційні цілі та завдання у сфері державно-правового будівництва. В

обґрунтуванні цих процесів, а також у розробці їх теоретичної платформи активну роль покликана відіграти юридична наука. До її першочергових проблем належать необхідність поглибленого вивчення конституційних культурних прав та свобод людини і громадянина в їхньому соціальному виразі, генезисі, в контексті соціальних зв'язків та безпосередня їхня реалізація та вплив на формування сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М.І. Права людини і верховенство права [Текст] / М.І.Козюбра// Право України. — 2010. - № 2. - С. 24-35.
2. Права людини: Збірник міжнародних договорів [Текст] – Вид. ООН. – Нью-Йорк, 1983.
3. Шемшученко Ю.С. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні [Текст] / Ю.С.Шемшученко// За ред. акад. НАН України. – К.: Юридична думка, 2008. – 252 с.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Канціренко Е.О., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС Юрковська Л.Г.

Відповідно до статті 2 Конституції, Україна є унітарною державою. [1] Це означає, що територія України у межах існуючих кордонів є цілісною і недоторканною. Складові частини цієї території перебувають в нерозривному взаємному зв'язку, відзначаються внутрішньою єдністю і не мають ознак державності, як це властиво складовим частинам, скажімо, федеративної держави. [2]

В Конституції України вживаються два терміни – територіальний устрій (таку назву має відповідний (IX) розділ Основного Закону України) та адміністративно-територіальний устрій. [1]

Призначенням відповідного поділу території держави є насамперед здійснення виконавчої влади і функціонування місцевого самоврядування. Звичайно адміністративно-територіальному устрою тією чи іншою мірою відповідає й побудова системи судових органів. Тим самим він слугує створенню територіальної основи для побудови систем органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування. [2]

Елементами адміністративно-територіального устрою є його одиниці. Адміністративно-територіальна одиниця – це відокремлена в межах держави або суб'єкта федерації частина території з метою здійснення владних функцій [2]. Таке визначення адміністративно-територіальної одиниці зумовлене тим, що у федеративних державах питання адміністративно-територіального устрою зазвичай віднесені до відання суб'єктів федерації.

Згідно з пунктом 29 частини першої статті 85 Конституції України, до повноважень Верховної Ради України належить утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів. [1]

За своїми географічними ознаками згадані тут адміністративно-територіальні одиниці не є однорідними. Вони поділяються на регіони (області, райони) та населені пункти (села, селища, міста). Не є однорідними адміністративно-територіальні одиниці також з огляду на те значення й місце, яке вони посідають у системі адміністративно-територіального устрою України.

Адміністративно-територіальною одиницею є не кожний населений пункт і не власне населений пункт, оскільки це поняття, скоріше, географічне, а один чи кілька населених пунктів з навколишніми землями, що перебувають під юрисдикцією єдиної для них територіальної громади та відповідних органів місцевого самоврядування. Ось чому в інших країнах первинна ланка адміністративно-територіального поділу носить назву не село, селище, місто, а комуна, муніципалітет, община. Ця назва є похідною від назви первинного суб'єкта місцевого самоврядування — комуни, муніципалітету, общини, громади тощо. [2]

Область – верхній рівень адміністративно-територіального устрою України. Це великий регіон, який характеризується певною цілісністю та самодостатністю економічного й соціального розвитку, а також місцевими особливостями і традиціями. [5]

Важливою ланкою в адміністративно-територіальній системі є район. Історія поділу України на райони починається з 1923 року. [4]

До складу Української держави входить 24 області, Автономна Республіка Крим та 2 міста з особливим статусом – Київ та Севастополь.

Підсумовуючи викладене, відзначимо, що адміністративно-територіальний устрій є однією з форм територіального устрою держави, у відповідності з ним утворюються органи державної влади та органи місцевого самоврядування, вирішуються численні управлінські та інші питання. В основу існуючої системи адміністративно-територіального устрою в Україні покладені такі вихідні положення: унітарний державний устрій; три-ланкова система адміністративно-територіального устрою.[5]

При цьому фактичний стан існуючого адміністративно-територіального устрою не повною мірою відповідає Конституції та іншим нормативно-правовим актам, які регулюють питання адміністративно-територіального устрою. Серед іншого, таке становище зумовлене тимчасовою окупацією території АР Крим, сепаратизмом на окремих територіях Луганської та Донецької області. Отже, і фактичний стан, і нормативно-правова база потребують удосконалення та узгодження між собою.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - ст. 141.
2. Конституційне право України. // За редакцією В. Ф. Погорілка. - К. Наукова думка. - 1999. - с. 609-675.
3. Новик В.П. Формування адміністративно-територіальної структури України: історичні реалії та сучасні проблеми // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2004. – Випуск 2/2004. – с. 18-32.
4. Ткачук П. Адміністративно-територіальний устрій України: досвід і уроки// Місцеве самоврядування. -1998. -№ 5-7 (14). - с. 141-151.
5. Шаповал В. Територіальна організація держави в конституційному праві//Новий етап розвитку місцевого самоврядування, реформування житлово-комунального господарства в Україні. – с. 260-274.

ПРИНЦИПИ ПРАВА

Стасюк М.В., студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННІПІ НАВС Пустовіт Ж.М.

Актуальність даної проблематики обумовлена тим, що інструментом правозастосовної діяльності виступає тлумачення норм права. Саме тому формування та розвиток новітньої правової думки та переосмислення надбань юридичної науки в сучасних умовах зумовлює звернення до витоків теорії тлумачення норм права. Однак на сьогодні ще багато аспектів теорії тлумачення правових норм залишаються не розкритими та не дослідженими. Центральним маловивченим питанням все ще досі є визначення принципів тлумачення норм права.

Як зазначає з цього приводу Н. М. Крестовська, тлумачення права перебуває сьогодні в центрі уваги юридичної науки, проте такий важливий аспект цієї проблеми, як принципи тлумачення, поки що перебуває на периферії дослідницьких загальнотеоретичних студій [1, с.32].

Для обґрунтування основних принципів тлумачення норм права, насамперед, слід з'ясувати зміст самого поняття.

Як відомо, принципи (лат. *principium* - начало, основа) - основні вихідні положення наукової системи, теорії ідеологічного напрямку, те первинне, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки і характеризує її призначення [2., с.734]. Зрештою принципами права є керівні засади (ідеї), які визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин. Їхнє значення полягає в тому, що вони в стисло і концентровано відображають найсуттєвіші риси права, є його квінтесенцією, «обличчям» [2., с.128].

Під тлумаченням правових норм розуміють спеціальний вид юридичної діяльності органів держави, посадових осіб, громадських організацій чи окремих громадян з розкриття змісту правових норм, встановлення вираженої в них волі законодавця. Це - складний вольовий процес, спрямований на з'ясування обсягу та точного змісту, закладено в нормі права, і на роз'яснення його для інших [3., с. 408].

Тлумачення - центральна частина юридичної діяльності. Вона передбачає конкретизацію змісту норми для того, щоб перевірити можливість її застосування до

конкретних обставин справи. Тлумачення як процес є частиною вчення про розуміння правових норм (герменевтики) і повинно певним чином виробляти зміст останніх через їх «пристосування» [4., с.54-55]. Для проведення такої діяльності суб'єкт тлумачення повинен виходити з основоположних засад, керуватися принципами тлумачення норм права.

Отже, принципами тлумачення правових норм визначаються основні керівні засади, якими керується суб'єкт тлумачення під час розкриття змісту правової норми, що в результаті забезпечує ефективне застосування (реалізацію) законодавчого положення. Це становить ідеологію тлумачення правових норм.

Питання виділення принципів тлумачення норм права як для вітчизняної, так і для зарубіжної юридичної науки залишаються дискусійними. Деякі вчені (Х. Гаджиев, Н. Гранат та ін.) вважають, що принципи права є тотожними принципами тлумачення правових норм. На цій підставі стверджується, що принципи права такі ж, як принцип законності, демократизму, рівності всіх перед законом, взаємної відповідальності особи й держави, відповідальності при наявності вини, одночасно притаманні і тлумаченню норм права. Ці принципи закладено в Конституції України. Вони діють безпосередньо, мають універсальний характер. Справді, у своїй інтерпретаційній діяльності органи державної влади, посадові особи повинні виходити з цих конституційних принципів. Зокрема, принцип законності в діяльності органів державної влади та посадових осіб сприяє охороні прав і свобод людини та громадянина, зміцненню правопорядку [5., с. 85–86].

Дехто з науковців вважають, що оскільки тлумачення норм права – вид юридичної діяльності, то йому притаманні загальні принципи юридичної діяльності. А до них належать законність діянь юристів та їхніх рішень, рівність суб'єктів перед законом та правом, незалежність юриста при провадженні юридичної справи, неупередженість, об'єктивність рішень, професіоналізм, справедливість, гуманізм, повага до особи, її прав та свобод, права загалом, поєднання гласності та конфіденційності [5., с. 86]. Частково погоджуючись з цим, все ж потрібно наголосити на тому, що цим не вдається врахувати особливості специфічної інтерпретаційної діяльності, зокрема того, що стосується повноти використання способів тлумачення, адекватного розкриття змісту норми права тощо. Саме тому, поділяючи думку таких вчених, як Ю. Тодика, Д. Гаврилов, наголошуємо на виділенні, крім загальних принципів права, що притаманні і тлумаченню правових норм, також специфічних принципів тлумачення, незважаючи на те, що ці принципи взаємообумовлюють один одного, є взаємопов'язаними.

На підставі вищевикладеного можна стверджувати, що:

- на етапі побудови в Україні правової держави надзвичайно актуальним є як розробка нових нормативно-правових актів, так і реалізація вже чинних, запорукою цього є правильне тлумачення правових норм;
- на жаль, на цьому етапі багато теоретичних аспектів інституту тлумачення правових норм у вітчизняній теорії держави та права ще не досліджено, серед найменш досліджених - питання принципів тлумачення норм права;
- принципами тлумачення правових норм є основні керівні засади спеціального виду юридичної діяльності органів держави, посадових осіб, громадських організацій чи окремих громадян щодо розкриття змісту правових норм, встановлення вираженої в них волі зако-нодавця, що в результаті забезпечує ефективну правотлумачну діяльність та правильне правозастосування;
- до основних принципів можна віднести компетентність, об'єктивність, всебічність, телеологічність, систематичність та однаковість тлумачення правових норм.

Список використаних джерел:

1. Крестовська Н. З Забезпечення якнайкращих інтересів дитини як принцип тлумачення норм ювенального права / Н. Крестовська // Актуальні проблеми тлумачення і застосування юридичних норм : зб. ст. учасн. міжнар. наук.- практ. конф., присвяч. пам'яті проф. П. О. Недбайла, 28–29 берез. 2008 р. – Львів в : Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2008. – С. 32.
2. Рабінович П.М. Принципи права // Юридична енциклопедія: в т. 6 / редкол.: Ю.С. Шемчушенко (гол. редкол.). – К.: Українська енциклопедія, 1998. – Т. 5: П–С. – 734 с.
3. Стефанюк В.С. Принципи адміністративного права й особливості тлумачення адміністративних норм / В.С. Стефанюк // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 6. – С. 54–55.
4. Засць А.Г. Тлумачення норм права – спеціальний вид юридичної діяльності / А.Г. Засць // Держава і право. – 2005. – Вип. 28. – С. 85–86.
5. Капліна О.В. Правовий зміст принципів правозастосовного тлумачення норм кримінально-процесуального права / О.В. Капліна // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та пра-ва. – 2008. – Вип. 3 (27). – С. 282–288.

КОНСТИТУЦІЙНІ ОBOB'ЯЗКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Проценко О.М., учениця 11 класу Вишенської ЗОШ I-III ступенів Бориспільської районної ради Київської області

Керівник: вчитель вищої категорії, заступник директора з виховної роботи Вишенської ЗОШ I-III ступенів Бориспільської районної ради Київської області, вчитель української мови і літератури та світової літератури *Костенко Н.В.*

Конституція України, регламентуючи обов'язки людини і громадянина, виходить з принципу згідно з яким кожна людина має обов'язки перед суспільством, а це, в свою чергу, забезпечує вільний і всебічний розвиток усіх особистостей, держави і суспільства у цілому. При цьому даний принцип впроваджується Конституцією України без врахування того, чи дійсно забезпечується державою і суспільством вільний і всебічний розвиток особистості. Адже бажання людини завжди перевищують можливості держави і суспільства, навіть якщо вони є найрозвинутішими. Тобто Конституція України, регламентуючи обов'язки людини і громадянина, виходить з того, що вони є об'єктивними для розвитку нашої держави і суспільства, а щодо конкретної людини це означає, що здійснення прав і свобод можливе тільки за наявності виконання обов'язків суб'єктом цього права чи свободи, а також іншими суб'єктами. Це цілком відповідає існуючим міжнародним стандартам, адже ст. 29 Загальної декларації прав людини встановлює, що «Кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особи».

Отже, одним з провідних принципів будь-якого правового статусу у його сучасному розумінні є єдність прав та обов'язків. Обов'язки – це вимоги, що пред'являються до людини і громадянина, діяти певним, чітко визначеним правовою нормою, чином (або утриматися від вчинення відповідних дій) для забезпечення інтересів суспільства, держави, інших людей і громадян. Розрізняють обов'язки, що закріплюються у Конституції України, інших законах та підзаконних нормативно-правових актах, а також в індивідуально-правових актах. Це повністю стосується конституційного статусу людини і громадянина України. [1, с.55].

Конституція України, поряд з основними правами і свободами людини і громадянина, закріплює конституційні обов'язки громадян України, іноземців і осіб без громадянства та біженців, які проживають чи тимчасово перебувають на території України.

Ознаками конституційних обов'язків людини і громадянина в Україні є те, що вони: а) закріплені в конституції та законах України; б) встановлені державою в інтересах усіх членів суспільства; в) вид і міра необхідної поведінки людини і громадянина; г) обмежують права людини; г) є основою правового статусу; д) мають найвищий юридичний захист; е) рівні і невід'ємні; є) гарантовані щодо здійснення необхідності; ж) передбачають встановлення юридичної відповідальності за не виконання чи не належне виконання необхідної поведінки. [2, с.146].

Обов'язки, на відміну від прав і свобод, є вид і міра необхідної поведінки людини і громадянина. Вони установлюються зобов'язуючими нормами права для фізичних і юридичних осіб, організацій і спільнот. Суб'єкт зобов'язується не лише виконувати правовий припис але і дотримуватися певних заборон.

Отже, конституційні обов'язки – це встановлені в інтересах усіх членів суспільства та гарантовані державою і суспільством, закріплені в Конституції і законах України необхідні моделі поведінки людини і громадянина, що обмежують їх права і за не виконання чи не належне виконання яких передбачена юридична відповідальність.

Конституційні обов'язки, залежно від різних критеріїв класифікації, можуть бути поділені на різні види. Для групування конституційних обов'язків слід визначити певні критерії їх класифікації: а) за однорідністю матеріального змісту; б) за однорідністю конституційних норм, що закріплюють права і свободи; в) за сторонами життя і діяльності людини і громадянина; г) за змістом правовідносин, що виникають в процесі реалізації обов'язків; д) за їх спеціальним призначенням в суспільстві; е) за їх значенням для суб'єкта, характером, способами здійснення, суб'єктивним складом здійснення; є) за механізмом реалізації чи забезпечення реалізації; ж) за часом, місцем та колом осіб в процесі їх здійснення; з) за матеріальним чи процесуальним порядком регулювання та охорони тощо.

Виділяють і інші критерії для їх класифікації. [3, с.67].

Список використаних джерел:

1. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В.Л. Федоренка. – 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В.М. Шаповала. – К.: 2012. –727 с.
2. Актульні проблеми конституційного права України: підручник /за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. -554 с.
3. Єловських, Уляна Олексіївна. Конституційне право України : навч.-метод. посіб. для студ. усіх спец. ун-ту ден. форм навч. / У. О. Єловських; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». — Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2013. — 182 с

ДЕМОКРАТИЧНИЙ РЕЖИМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Мазай Д.С., учениця 11-А класу ліцею № 144 м. Києва імені Г. Ващенко

Актуальність обраної теми полягає у тому, що проблема становлення демократії є однією з найважливіших в Україні.

Демократія в етимологічному тлумаченні – влада народу. Класичне означення демократії дав А. Лінкольн: «Демократія – це правління народу, обране народом і для народу». Сучасні підходи до сутності демократії досить різноманітні, їх можна згрупувати в два основні напрями. Одні автори вважають, що демократія — це не метод організації особливої політичної сфери життя, а спосіб функціонування й розвитку всього суспільства як цілого. Інші вчені розглядають демократію як технологію формування і здійснювання влади. Найповнішого втілення такі погляди набули в теоріях елітарної демократії.

На думку американського політолога Р. Макайвера, «демократія не може бути правлінням більшості чи правлінням мас. Це, насамперед, — спосіб визначання: хто правитиме і, в загальному плані, з якими цілями». Класичним у цьому плані є характеристика демократії, яку запропонував І. Шумпетер: «Індивіди добиваються влади для приймання рішень засобами конкурентної боротьби за голоси народу», отже, «демократія є правлінням політиків».

Ідеальних демократичних режимів не існує. Вони досить різноманітні. Однак є деякі спільні ознаки, притаманні всім демократіям:

- вільні вибори правителів, які передбачають щонайменше три умови: 1) свободу висування кандидатур; 2) свободу виборчого права, тобто загальне й рівне виборче право за принципом «одна людина – один голос»; 3) свободу голосування (воно має бути таємним), рівність усіх в інформації й можливості вести пропаганду під час виборчої кампанії;
- наявність представницьких органів, які формуються на основі загальних виборів;
- виконавча влада походить від народу (президентська республіка) чи від представницького органу (парламентська республіка);
- поділ державної влади на гілки: законодавчу, виконавчу і судову з визначенням функційних прерогатив кожної з них;
- легальна діяльність політичних і громадських організацій;
- визнавання і здійснювання на практиці принципів конституційності і законності як з боку владних органів, так і окремими громадянами;
- рівноправність громадян, проголошення і здійснювання на практиці демократичних прав і свобод;
- економічний плюралізм і розвинуті сектори економіки, вільні від прямого державного втручання;
- розвинуте громадянське суспільство.

Існування демократії пов'язують з республіканською формою правління і виділяють два підтипи демократичних режимів: парламентський і президентський, характеристики яких відповідають цим формам і які я вже розглянула вище.

Основними демократичними принципами, що забезпечують функціонування сучасного цивілізованого суспільства, є такі: 1) політична свобода – свобода вибору суспільного ладу і форми правління, право народу визначати і змінювати конституційний лад (ст. 5 Конституції України), забезпечення захисту і її людини. Свобода має первинне призначення — на її основі може виникнути рівність і нерівність, але вона допускає рівноправність; 2) рівноправність громадян – означає рівність усіх перед законом, рівну відповідальність за скоєне правопорушення, право на рівний захист перед судом. Дотримання рівноправності гарантується: не може бути привілеїв або обмежень за

ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового становища, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Найважливіший аспект рівноправності – рівність прав і свобод чоловіка і жінки, що мають однакові можливості для їх реалізації; 3) виборність органів держави і постійний контакт із ними населення – допускає формування органів влади і місцевого самоврядування шляхом народного волевиявлення, забезпечує їх змінюваність, підконтрольність і взаємоконтроль, рівну можливість кожного реалізувати свої виборчі права. У демократичній державі ті самі люди не повинні тривалий час безперервно обіймати посади в органах влади: це викликає недовіру громадян, призводить до втрати легітимності цих органів; 4) поділ влади – означає взаємозалежність і взаємне обмеження різних гілок влади: законодавчої, виконавчої, судової, що служить перешкодою для перетворення влади на засіб придушення свободи і рівності; 5) прийняття рішень за волею більшості при обов'язковому дотриманні прав меншості – означає поєднання волі більшості з гарантіями прав особи, яка перебуває в меншості – етнічній, релігійній, політичній; відсутність дискримінації, придушення прав особи, яка не є у більшості при прийнятті рішень; 6) плюралізм — означає багатоманітність суспільних явищ, розширює коло політичного вибору, допускає не лише плюралізм думок, але й політичний плюралізм – множинність партій, суспільних об'єднань тощо з різними програмами та статутами, що діють у рамках конституції.

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ УКРАЇНІ ЄДНІСТЬ, ЦІЛІСНІСТЬ ТА КОНСОЛІДАЦІЮ?

Ковальчук М.О., учениця 10 класу спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 148 м. Києва
Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін
ННІПП НАВС Камінська Н.В.

На нашій планеті немає жодного куточка, де не жили б живі організми. Для існування кожного з них потрібно не тільки певне середовище, але й складові, які забезпечують їхнє життя.

Наша Україна також є живим організмом. Західна Україна – це совість та, найголовніше, – серце. Центральна Україна – це свідомість, східна – це працьовиті руки, південна – це радість та гумор. Голова і розум в нашій країні – це Київ. Тут приймаються важливі рішення, плани дій та шляхи вирішення ситуацій. А північна Україна – це привабливість та чарівність, яка доповнює красу всієї країни.

А тепер уявімо, що деякі з цих складових перестануть гідно функціонувати. Організм не зможе працювати. Для нормального існування будь-якої живої істоти потрібна чудова злагодженість роботи усіх її складових. А в разі хвороби – звертатися до лікаря. А хто у нашому випадку лікар? Сусідні держави? Кількість повернених вкрадених у нас грошей? Чи може щоденні звернення чиновників Європейського Союзу? Народ – ось справжній лікар!

Кожен з нас повинен виправляти свої помилки. А іноді – й чужі, якщо мова йде про суспільство. Деякі люди, які відповідальні за роботу певних складових частин – адміністративно-територіальних одиниць України зараз або не розуміють скоєного, або мають недостатньо досвіду у деяких своїх вчинках.

Дуже великі труднощі в економічному і політичному житті нашої країни призвели до хвороби під назвою «криза». Наразі ця хвороба має критичну стадію, але як завжди, в організмі, що занедужав, на боротьбу з нею повстає імунітет. Ім'я цьому імунітету – український народ. А народ, розуміючи стан нашої країни, зараз як ніколи згуртувався і почав усвідомлювати, що тільки він відповідальний за одужання України.

На шляху до цього одужання народ поніс величезні втрати: як територіальні, так і людські. Славні герої Небесної сотні, загиблі українські солдати назавжди залишаться з народом і будуть прикладом мужності, рішучості на шляху до свободи і незалежності України.

І тепер, перед загрозою подальшого розвитку зовнішньої агресії, наш народ став єдиним як ніколи: на півночі і півдні, на заході та сході.

Саме тепер ми можемо сказати, що ми – НАЦІЯ, ми – УКРАЇНЦІ, і наша країна ЄДИНА, НЕЗАЛЕЖНА і ЦІЛІСНА!

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Костенко В.М., учень 10 класу Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області

Керівник: учитель-методист, вчитель історії та правознавства Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області *Варич Л.В.*

Серед рис і особливостей правової держави варто вказати на такі, як повна гарантованість і непорушність в умовах його існування прав і свобод громадян, а також встановлення і підтримка принципу взаємної відповідальності громадянина і держави. Як громадяни несуть відповідальність перед державою, так і державна влада повинна нести відповідальність перед громадянами.

Однак чи завжди це мало місце в нашій державі? Чи гарантувалися раніш і чи гарантовані повною мірою зараз права і свободи громадян України? Значною мірою – так. Гарантовані політично, юридично і частково економічно. Хоча і не у відношенні всіх громадян. Гарантії діяли і діють в основному у відношенні «осіб влади».

Разом з тим визначені гарантії зберігалися і зберігаються у носінні прав і свобод інших, «рядових» громадян. У колишній УРСР і в сучасній Україні аж ніяк не завжди формальною декларацією були і є конституційні положення, що закріплюють рівність громадян перед законом, також їхні соціально-політичні й особисті права і свободи. Це стає особливо очевидним тоді, коли мова йде про гарантії права на працю, на відпочинок, на одержання освіти, медичне обслуговування, користування досягненнями культури й ін. Дані права значною мірою гарантувалися в УРСР. У визначеній мері вони гарантуються для всіх громадян і в сучасній Україні.

У той же час очевидним є і те, що в силу економічних соціальних причин, росту цін і інфляції, посилення бюрократизму і корупції в управлінському апараті гарантії прав і свобод громадян значною мірою послаблюються. Як раніше, так і тепер рядовий громадянин нерідко змушений виступати в ролі ходка по «коридорах влади» і бути прохачем навіть у тих випадках, коли мова йде про задоволення його законних прав і інтересів.[1, с.42]

Зрозуміло, при таких положенні справи, коли в державі в особі її різних органів і безлічі чиновників переважними є привілеї і права, а в рядових громадян — переважно обов'язки, не може бути і мови про реалізацію принципу взаємної відповідальності держави по відношенню до громадянина. Протягом всієї історії розвитку України спочатку піддані, потім громадяни несли і несуть усілякі повинності і відповідальність перед державою. Однак ні держава в цілому, ні його окремі органи чи чиновники за багато своїх діянь, включаючи самі катастрофічні по своїх наслідках, фактично ніякої відповідальності ні перед суспільством, ні перед окремими громадянами не несуть.[2, с.54]

У сфері теорії держави і права відбулася досить значна зміна політичних і ідеологічних орієнтирів. Однак у практичному політико-правовому житті, що стосується правової держави і принципу поділу влади, за останні роки не відбулося яких-небудь істотних змін. Наявність їх без сумніву свідчило б про рух держави і суспільства по шляху не декларованої, а реальної для всіх громадян Української демократії.

У числі найважливіших ознак і рис правової держави виступає не тільки створення, але і підтримка в суспільстві режиму демократії, законності і конституційності, запобігання спроб узурпації влади, зосередження її в одних чи декількох руках.

Саме на наш погляд, у правовій державі (як один з головних ознак його існування) повинно бути досягнуте реальне забезпечення прав і свобод рядових громадян. Повинний бути створений механізм їхньої повної гарантованості і всебічної захищеності; послідовно проводитися в життя принцип оптимального сполучення прав і свобод громадян з їх конституційними обов'язками.

Крім названих, є й інші ознаки і риси, що характеризують правову державу і принципово відрізняють її від не правової держави. Їх досить багато і вони дуже різноманітні. У своїй сукупності вони дають загальне уявлення про те, що є правова держава, яка її сутність зміст, основні цілі її створення і призначення. Нарешті, які умови її формування і функціонування.

Останнє є принципово важливим, особливо для сучасної України, так само як і для інших країн, що ставлять перед собою завдання формування на базі існуючих державних структур правової держави. Тому що якщо в країні немає реальних – об'єктивних і суб'єктивних умов для створення, а потім – нормального функціонування правової держави, то не може бути і мови про успішне рішення даної проблеми.

Що ж собою являють ці умови чи передумови? З чим вони зв'язані? Насамперед, вони асоціюються з необхідністю досягнення високого рівня політичної і правової свідомості людей, з виробленням у них необхідної для активної участі в політичному і громадському житті загальнолюдської культури.

Принципово важливими передумовами державотворення в нашій країні є також: вироблення в широких шарів працюючого населення навичок, потреб і досить високого рівня компетентності для свідомої участі їх у керуванні державними і суспільними справами: наявність у суспільстві міцного правопорядку, непорушної законності і конституційності; ствердження принципу плюралізму думок і суджень у всіх сферах життя суспільства і держави; розвиток системи самоврядування народу в центрі і на місцях; послідовне розширення і поглиблення в сфері економіки, політики, культури, науки, у соціальній сфері життя суспільства принципів реальної демократії.

Важливими умовами і передумовами формування правової держави в Україні є також створення внутрішньо єдиного, несуперечливого законодавства. Існуючі нині протиріччя в правовій системі, що виникає час від часу боротьба діючих законів і законодавчих актів, видаваних на місцях, не тільки не наближають країну до правової держави, але, навпаки, ще більше віддаляють. Ця боротьба руйнівню позначається на економіці, суспільстві і самій державі. Зневажливе відношення до існуючих законів автоматично породжують таке ж відношення і до місцевих актів, це веде до трагічних наслідків для багатьох мільйонів людей.

Серед існуючих умов і передумов успішного формування і функціонування правової держави варто назвати наявність у країні громадянського суспільства. Як зазначала М.І.Матузова ідея правової держави є ідея взаємоуправління громадянського суспільства і держави, що припускає руйнування монополії держави на владу з одночасною зміною співвідношення волі держави і суспільства на користь останнього й окремої особистості».[3, с.65]

В даний час Українська дійсність характеризується невисоким рівнем політичної і парламентської культури, правовим нігілізмом, слабкістю демократичних традицій і навичок. Якщо і можна для України визнати концепцію правової держави, то, зрозуміло, з цілим рядом застережень, з огляду на відношення громадян України до права як соціального інструменту, історичну прихильність до сильної держави, низьку «природну» правову активність і ініціативу.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права / За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора В. В. Копейчикова. - К.: Юрінком, 1997.
2. Загальна теорія держави і права / За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора В. В. Копейчикова. - К.: Юрінком, 1997.
3. Теория государства и права. Курс лекций /Под ред. Н.И.Матузова и А.В.Малько.- М.: Юристъ, 1997.- с. 187

ІДЕЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ЯК ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА ЦІННІСТЬ

Боса Ю.О., учениця 10 класу Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області

Керівник: учитель-методист, вчитель історії та правознавства Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області *Варич Л.В.*

Проблеми правової держави завжди хвилювали передових людей, прогресивних мислителів стародавності, середньовіччя і сучасності. Питання типу – що таке правова держава? Коли з'явилася ця ідея і як вона розвивалася? Які її основні ознаки і риси? Яка мета і призначення правової держави? – практично завжди знаходилися в полі зору філософів, юристів, істориків незалежно від з поглядів і суджень, а також від того, як кваліфікувалося і як називалася ця держава – чи державою закону, справедливості, державою загального чи благоденства або ж державою законності.

Зрозуміло, суть і зміст ідеї правової держави в одних мислителів, політичних і суспільних діячів найчастіше розходилися із суттю і змістом його в інших мислителів і державних діячів.

Питання правової держави широко обговорюються й у наш час. Основна причина такої уваги до правової держави ґрунтується не тільки на гуманізмі самої ідеї його виникнення, але й у пошуках шляхів її найбільш адекватного оформлення й ефективного здійснення.[1, с.5]

Правова держава – це така держава, у якій створюються умови для найбільш повного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також для найбільш послідовного зв'язування за допомогою права політичної влади з метою недопущення зловживань.

Серед існуючих умов і передумов успішного формування і функціонування правової держави варто назвати наявність у країні громадянського суспільства.

Словосполучення «громадянське суспільство» умовно, тому що «не громадянського», а тим більше «антигромадянського» суспільства не існує. Будь-яке суспільство складається з громадян і без них немислимо. Тільки додержавне, нецивілізоване (родове) суспільство не можна було назвати громадянським. По-перше, в силу його незрілості, примітивності; по-друге, тому, що там узагалі не було таких понять, як «громадянин», «громадянство».

Не могло бути, громадянським суспільством також і рабовласницьке суспільство, тому що воно не визнавало значну частину своїх членів і якості вільних і рівноправних. Раби були не суб'єктами, а об'єктами домагань з боку собі подібних. Те ж саме можна сказати про феодальне суспільство з його кріпосним правом.[2, с.26]

Здійснення основних прав людини всіма особами, що проживають у певній країні, може забезпечити насамперед відповідна держава: адже тільки вона здатна надати формальної (юридичної) загальнообов'язковості тим умовам, які конче необхідні для використання кожною людиною її основних прав. І якщо держава максимальною мірою реалізовуватиме таку здатність, зробить це своєю основною функцією, вона може вважатися правовою. Отже, правова держава – це держава реальних прав людини.

Правова держава – це держава, в якій юридичними засобами реально забезпечено максимальне здійснення, охорону і захист основних прав людини. Саме така держава є одним із найвизначніших загальнолюдських політико-юридичних ідеалів.

Концепція правової держави формувалася в історії, політико-правової думки, поступово втілюючи кращі гуманістичні здобутки соціальної теорії та практики. При цьому використовувались окремі положення, висловлені такими видатними мислителями як Платон і Аристотель, Т. Гоббс і Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо і Ш.-Л. Монтеск'є.[3, с.76]

Головним фундатором зазначеної концепції цілком заслужено вважається видатний німецький філософ І. Кант (хоча сам він вживав дещо інший термінологічний вислів – «правовий державний устрій»). Серед тих, хто підтримував і розвивав ідею правової держави наприкінці ХІХ – початку ХХ ст., були українські вчені (зокрема, Б. О. Кістяківський, М. І. Палієнко, С. Дністрянський, А. Малицький, В. Старосольський), відомі юристи-теоретики Росії (В. М. Гессен, С. А. Котляревський, М. М. Коркунов, Ф. В. Тарановський тощо) і представники багатьох інших країн.

Список використаних джерел:

1. Дарендорф Р. От социального государства к цивилизованному обществу / Р. Дарендорф // Полис. – 1993. – № 5 (17) – С. 5-15.
2. Волинка К. Г. Теорія держави і права: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. — 240 с.
3. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів] М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.; За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків: Право, 2002. - 432 с.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Лазаренко Р.Ю., учень 9 класу Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області

Керівник: вчитель вищої категорії, заступник директора з виховної роботи Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області, вчитель української мови і літератури та світової літератури *Костенко Н.В.*

Правова держава передбачає передусім розвиток законодавства. В останні роки в Україні прийнято чимало законів, які регулюють суспільні відносини в різних сферах життя. У недавно прийнятій Конституції України критерієм закріплення основних прав та свобод громадян міжнародні стандарти, загальновизнані принципи й норми міжнародного права, зафіксовані, зокрема в Статуті ООН, Загальній декларації прав людини, Пакті про громадянські та політичні права, Паризькій хартії для нової Європи.

Розвиток конституційних положень щодо прав людини і громадянина здійснюється в законах України, зокрема, про власність, підприємництво, свободу совісті та релігійних організацій, про статус суддів, прокуратуру, адвокатуру та інших.

Верховенство закону, зміцнення його авторитету досягається шляхом поліпшення

якості законів, удосконалення законодавчого процесу.

Крім прав і свобод людини, в законах повинні бути визначені також права нації, національностей, народу. Прикладом виконання цієї вимоги можна назвати Закон України «Про національні меншини в Україні», який прийнято з метою гарантування національним меншинам права на вільний розвиток.

Також на законодавчому рівні знайшов своє відображення загальнодозвільний принцип. У чинних законах значно розширено сфери діяльності громадянина, межі його свободи. Наприклад закон передбачає право власника вчиняти щодо свого майна будь-які дії, що не суперечать закону, а підприємці мають право самостійно приймати рішення і здійснювати будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству.[1, с.62]

У плані реалізації такої ознаки, як взаємовідповідальність особи та держави, слід зазначити, що вона діяла раніше лише в напрямі відповідальності громадянина перед державою. Тепер ситуація змінилася. В Україні прийнято низку законів, згідно з якими держава несе відповідальність перед громадянином у разі порушення його прав. Наприклад, Закон «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» встановлює порядок видачі компенсацій незаконно репресованим, надання їм пільг.

Уже дещо зроблено в Україні і для підвищення політичної культури населення. Так, закони України публікуються в засобах масової інформації, проводиться трансляція пленарних засідань сесії Верховної Ради, систематично виходять в ефір телерадіоканали політичної тематики, збільшено набір студентаів у юридичні вузи та на юридичні та політологічні факультети.

Побудова правової держави неможлива і без чіткого розмежування повноважень між різними гілками державної влади. В Україні законодавча влада належить парламенту - Верховній Раді України. Виконавчу здійснюють Президент, Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Республіки Крим, органи державної виконавчої влади (центральні, місцеві та Республіки Крим), судову владу доручено здійснювати судовим органам - Конституційному Суду України, загальним, військовим, арбітражним судам. Верховна Рада приймає закони та здійснює контроль за їх виконанням; виконавчі органи займаються організацією проведення їх у життя; суди здійснюють правосуддя (шляхом вирішення кримінальних, цивільних, господарських та інших справ).[2, с.32]

Важливим у плані побудови правової держави є також створення ефективного механізму охорони прав особи. На сьогодні в Україні діють Кримінально-процесуальний, Цивільний процесуальний та Арбітражний процесуальний кодекси, які передбачають процедуру звернення до суду за захистом порушених прав. Нові положення, які значно розширюють засоби захисту прав громадян, містять закони «Про адвокатуру», «Про нотаріат».

На підняття авторитету судових органів, забезпечення незалежності суддів і підпорядкування їх тільки закону спрямований Закон України «Про статус суддів». Він встановлює порядок обиравання суддів, процедуру здійснення правосуддя та недопустимість втручання в цю діяльність, а також інші важливі положення. Високими є вимоги щодо осіб, котрі обираються на посаду судді.

На сьогодні значно розширено коло питань, з яких можна звернутися до суду. Доступність суду для кожного громадянина - це своєрідний показник того, як близько суспільство підійшло до правової держави.

Правова держава може функціонувати лише в режимі законності, тобто такого стану відповідності суспільних відносин Конституції та іншим законам держави, який утворюється в результаті виконання законів усіма суб'єктами права (учасниками суспільного життя). Забезпечити відповідність законів та інших нормативних актів Конституції України покликаний Конституційний Суд України. Вищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Радою Міністрів Республіки Крим, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевої виконавчої влади, самоврядування, політичними партіями, громадськими організаціями, посадовими особами та громадянами здійснюється органами прокуратури.[3, с.126]

Аналіз ознак правової держави та напрямів її формування засвідчує, що, хоч у чинній Конституції Україна проголошена правовою державою, насправді це положення є дещо декларативним. Тому, незважаючи на певні здобутки в справі побудови правової держави, нам необхідно ще докласти чимало зусиль для вирішення цієї проблеми.

Зважаючи на молодий вік Української держави та відсутність досвіду державотворення, можна з упевненістю стверджувати, що положення про те, що Україна є

правовою державою, які закріплені в Конституції, є декларативними. Нам потрібно докласти ще багато зусиль для того, щоб Україна вийшла на той рівень стандартів суспільного, правового та політичного життя, який дасть їй змогу почувати себе рівною серед інших правових держав. Наш народ з давніх давен славився тим, що ми всіма силами намагаємось досягти поставленої мети. Тому будемо вірити в поставлену перед нами ціль розбудови правової держави, не зходити з обраного шляху. Маємо надію, що в недалекому майбутньому українці будуть жити в країні, якої вони гідні.

Список використаної літератури:

1. Козак В. Форми політичної участі громадян у державотворчих процесах// Розбудова держави.- 1998.-№1-2.- с.62-70.
2. Політична культура демократичного суспільства: стан і перспективи в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26-27 лютого 1998р.-К.: Гнозис, 1998.-226с.
3. Політологія: Посібник для студентів вищих навчальних закладів/ За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка.-К.: Видавничий центр «Академія», 1998.-368 с. (Гаудеамус).
4. Правознавство / За ред. М. Настюка.-Львів: Світ, 1994.-272 с.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ – ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Антонова К.В., учень 11 класу Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області

Керівник: учитель-методист, вчитель історії та правознавства Національної академії внутрішніх справ Вишенської ЗОШ І-ІІІ ступенів Бориспільської районної ради Київської області
Варич Л.В.

Актуальність даного питання є надзвичайно пріоритетним в умовах становлення України як демократичної, правової та соціальної держави, що, в свою чергу, зобов'язує державу до створення відповідних умов для розвитку національних меншин як самостійної складової української поліетнічної нації, наслідком чого є утвердження конституційно-правового статусу національних меншин.

Варто нагадати, що Україна не є класично багатонаціональною країною, скажімо, як Індонезія, Росія чи Індія, на території яких проживають десятки автохтонних етносів. Або як Канада, де терени автохтонних народів зайняли переселенці з багатьох країн світу. Але Україна не є і мононаціональною державою.

Поняття «національна меншина» вперше з'явилося в 19 столітті. Саме в цей період, з метою опору значним національним рухам, влада Австро-Угорщини, Пруського королівства, а також Османської і Російської імперії йшла на певні поступки, надаючи самостійності і більших прав багаточисельним етнічним групам, що проживали на цих територіях.

І вперше, поняття «національна меншина» на рівні міжнародного договору було закріплено у Генеральному акті Віденського національного Конгресу у 1814-1815 році.

Особливої актуальності проблема національних меншин набула після другої світової війни. Зокрема, було прийнято Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року, в якому було проголошено зобов'язання для країн, в яких є етнічні, релігійні та мовні меншини, не відмовляти їм у користуванні своєю культурою і мовою, сповідуванні своєї релігії тощо (стаття 27).

Традиційною є точка зору про те, що національні меншини – це етнічно визначені спільноти громадян певної держави, кожна з яких за кількістю осіб, що належать до неї, є меншою аніж та етнічна спільнота, котра дала свою назву цій державі (титульна нація).

Стаття 3 Закону України «Про національні меншини» визначає, що До національних меншин належать групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою.

Отже, національні меншини - це групи людей, які є громадянами України, але не мають етнічної належності до України, відрізняються від громадян України мовою, культурою та традиціями, а також є менш чисельними відносно титульної нації.

Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні визначається Конституцією України, Законами України та міжнародними договорами.

Так, стаття 11 Конституції України зазначає, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів та національних меншин в Україні.

В статті 1 Закону України «Про національні меншини» чітко визначено, що Україна гарантує громадянам республіки незалежно від їх національного походження рівні політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи, підтримує розвиток національної самосвідомості й самовиявлення.

Усі громадяни України користуються захистом держави на рівних підставах.

При забезпеченні прав осіб, які належать до національних меншин, держава виходить з того, що вони є невід'ємною частиною загальноновизнаних прав людини.

Законом також визначено, що держава гарантує всім національним меншинам права на національно-культурну автономію: користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, використання національної символіки, відзначення національних свят, сповідування своєї релігії, задоволення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації, створення національних культурних і навчальних закладів та будь-яку іншу діяльність, що не суперечить чинному законодавству.

Список використаних джерел:

1. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В.Л. Федоренка. – 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В.М. Шаповала. – К.: 2012. – 727 с.
2. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник / за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 554 с.

ЩОДО МІЖНАРОДНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Свиридюк Н.П., к.ю.н., доцент, докторант Національної академії внутрішніх справ

Сучасні інтеграційні та глобалізаційні тенденції розвитку світового співтовариства мають дещо суперечливий характер, у зв'язку з чим багато хто з науковців та практичних фахівців у сфері міжнародних відносин наголошують на існуванні ряду негативних наслідків глобалізації, на визнанні цілеспрямованого впливу зовнішніх факторів, що несуть загрозу економічній та національній незалежності держав. У світлі актуалізації проблем вітчизняної економічної системи спостерігається також посилення уваги науковців до питань стабілізації цього сектору в умовах розвитку міжнародної економіки.

Результатом системного аналізу становлення стабілізаційної політики в Україні та впливу світових глобалізаційних процесів на українське макроекономічне середовище стало дисертаційне дослідження Юрчишина В.В., в якому визначаються напрями та механізми державного управління, що спрямовані на утвердження стабілізаційних процесів та формування політики розвитку. У свою чергу, аналіз стану та динаміки розвитку макроекономічного середовища в Україні допоміг визначити якісні та структурні зміни, що здатні позитивно сприяти економічному розвитку. Автор також окреслив та обґрунтував пріоритетні напрями державної політики, які, на його думку, сприятимуть удосконаленню механізмів сприяння економічного розвитку України [1].

Водночас Онищенко В.О. та Романова Т.В. приділили увагу особливостям формування ефективної регіональної економічної політики в сучасних умовах розвитку інтеграційних процесів [2], які узгоджуються із загальноновизнаною в нашій країні ідеєю децентралізації влади та посилення її на місцях.

При цьому, неоднозначне тлумачення ролі інновацій у формуванні конкурентних переваг національної економіки здійснено у роботі Федірко О.А., який розробив методологію дослідження конкурентних переваг національних економік в умовах глобалізації [3].

Проблематика державного регулювання процесів інтеграції України в європейську економічну систему стала предметом наукових пошуків й інших авторів [4], які охарактеризували методичні та практичні аспекти регулювання процесів інтеграції України до європейської економічної системи, розкрили стратегічне значення національної економічної політики, розробили відповідні концептуальні засади подальшої європейської інтеграції в економічну систему ЄС, наголошено на виключній ролі державного регулювання у забезпеченні інтеграційних процесів.

Такий підхід щодо ролі держави у реалізації інтеграційної стратегії є вірним та обґрунтованим, з огляду на те, що силами громадянського суспільства, зусиллями його окремих представників такі перспективні завдання навряд чи можуть бути вирішені, а отже пріоритет у цих питаннях маємо надати інституціям держави.

Інша група робіт, підготовлених в контексті міжнародних відносин, торкаються аналізу глобальних проблем світового співтовариства та цілей тисячоліття. Їх автори аналізують історію виникнення глобальних проблем, наукові позиції вчених щодо розуміння їх сутності, інтерпретують відповідні дані організацій, які займаються дослідженням глобальних проблем людства (Римський клуб, ООН, Світовий банк реконструкції та розвитку, Світовий економічний форум), на підставі чого пропонують нову класифікацію глобальних проблем людства. [5] Відповідно до даної класифікації, проблеми розподіляються за основними сферами життя суспільства, зокрема: економічною (прискорення науково-технічного прогресу, зміна міжнародного розподілу праці, зріст фінансової нестабільності тощо), екологічною (зменшення лісових масивів та площі плодородних земель, утилізація відходів тощо), соціальною (перенаселення, старіння нації, зростання нерівності між багатими і бідними країнами тощо), геополітичною (зміна моделі світового устрою, міжнародний тероризм та ін.), культурно-духовною (стандартизація цінностей за західним зразком, ріст організованої злочинності та ін.).

Виокремлюється робота Стрижиченка К.А., який зацентрував увагу на проблемах формування нової економічної парадигми в умовах глобальної фінансової кризи та систематизував основні принципи, покладені в її основу, зокрема: принцип виміру та гарантування економічного прогресу, принцип демократизації економіки, принцип перегляду поняття глобалізації, орієнтації на місцевих інвесторів, принцип обмеження прав корпорацій та ін. [6]. Автором було здійснено аналіз основних наслідків фінансової кризи та недоліків глобалізації сучасної світової економіки, на підставі чого обґрунтовано необхідність переходу до нової економічної парадигми.

Подібні роботи є вагомим внеском у систему знань про фактори зовнішньої дії на реалізацію економічної політики держави, проте їх загальним недоліком є те, що вони можуть бути використані як приклад конкретно-історичного етапу, що охоплює лише незначний період життя країни, яка знаходиться у тривалому кризовому становищі.

Поряд з цим, колективом авторів проведено спільне дослідження можливостей і загроз від членства України в СОТ у сфері зовнішньої торгівлі [7], у результаті чого виявилось можливим зробити висновок про необхідність формування та реалізації такої стратегічної економічної політики держави, яка була б спрямована на розвиток зовнішньої торгівлі з країнами ЄС та Митного Союзу. Крім того, запропоновано ряд загальних рекомендацій щодо підтримання та розвитку виробничого потенціалу України, зокрема, в авіабудівній сфері, а також наголошено на провідній ролі державного регулювання у сфері забезпечення національної економіки.

Як вбачається з наведеного вище, результатом сучасних інтеграційних та глобалізаційних тенденцій розвитку є поява як позитивних, так і негативних факторів, що впливають на функціонування національних економік країн світу. За таких умов, а також з огляду на особливості розвитку слабких та перехідних економік, особливого значення набувають питання захисту національних інтересів, зокрема, економічної незалежності та безпеки.

Список використаних джерел:

1. Юрчишин В. В. Стабілізаційна економічна політика в Україні в епоху глобалізації : дис. ... доктора наук з держ. упр. : 25.00.02 / Юрчишин Василь Володимирович. – К., 2003. – 342 с.
2. Онищенко В. О. Особливості формування ефективної регіональної економічної політики в сучасних умовах розвитку інтеграційних процесів / В. О. Онищенко, Т. В. Романова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – Т. 1. – № 5. – С. 42–44.
3. Федірко О. А. Роль інновацій у формуванні конкурентних переваг національної економіки : дис. ... канд. екон. наук : 08.05.01 / Федірко Олександр Анатолійович. – К., 2005. – 200 с.
4. Сальник О. М. Державне регулювання процесів інтеграції України в європейську економічну систему : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 / О. М. Сальник. – К., 2005. – 20 с.
5. Кизим М. О. Аналіз глобальних проблем світового співтовариства та цілей тисячоліття / М. О. Кизим, П. В. Проноза, Н. В. Белікова // Проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 3–8.
6. Стрижиченко К. А. Формування нової економічної парадигми в умовах глобальної фінансової кризи / К. А. Стрижиченко // Проблеми економіки. – 2013. – № 2. – С. 20–24.
7. Кизим М. О. Можливості і загрози від членства України в СОТ у зовнішній торгівлі продукцією високотехнологічних галузей в умовах співпраці з країнами ЄС і Митного союзу ЄврАзЕС / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, В. Є. Хаустова, О. В. Козирєва, Д. М. Костенко, Ю. М. Моїсеєнко, І. Ю. Бунтов // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 6–25.

ПРОВАДЖЕННЯ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Калініченко В.В., аспірант кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Враховуючи історію становлення незалежності України та розбудови національної системи судочинства у відповідності до європейських стандартів, доцільним є узагальнення історії становлення правового регулювання касаційного провадження в господарському судочинстві України, виокремлення й аналіз етапів цього становлення та обґрунтування тенденцій його розвитку на сучасному етапі.

Необхідно зазначити, що формування інституту касації в українській правовій системі здійснювалося суперечливо, непослідовно, і відбувалося в силу історично-політичних передумов в межах правової системи спершу Російської імперії, а згодом – Союзу РСР. Досліджуючи інститут касації в межах господарського судочинства не можна не відмітити, що початком створення на території України господарських судів слід вважати заснування комерційного суду в Одесі у 1807 р. Подальша історія розвитку судової системи свідчить, що за радянського періоду переважна частина господарських спорів між державними підприємствами і організаціями розглядалася державними посадовими особами за позасудовими процедурами наглядового провадження.

Проголошення незалежності України відіграло важливу роль у зародженні та подальшому становленні касаційного провадження в господарському судочинстві України. Водночас, на тимчасових умовах в ст.4 Закону України «Про правонаступництво України» було закріплено положення про те, що «органи державної влади і управління, органи прокуратури, суди та арбітражні суди, сформовані на підставі Конституції (Основного Закону) Української РСР, діють в Україні до створення органів державної влади і управління, органів прокуратури, судів та арбітражних судів на підставі нової Конституції України». Таким чином, система перегляду рішень суду в порядку нагляду в господарському судочинстві зберігала свою структуру та правове регулювання без змін, проте декларувалося, що такий стан «правонаступництва» має тимчасовий характер. І лише Законом України «Про арбітражний суд» була ліквідована система державних арбітражів і передбачено утворення арбітражних судів як юрисдикційних судових органів, які стали розглядати спори між господарюючими суб'єктами за правилами Арбітражного процесуального кодексу від 6 листопада 1991 р.

Ключовою подією в процесі вдосконалення та розвитку судової системи України стало прийняття у 1996 р. Конституції України, положення якої заклали основу для розбудови судової системи України, у тому числі й судів касаційної інстанції. Принципове значення для розвитку касаційної інстанції господарського судочинства має ст. 125 Конституції України, якою встановлено, що система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації. Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди.

Однак лише внесення змін Законом України від 21 червня 2001 р. до Господарського процесуального кодексу України шляхом доповнення його новим розділом XII «Перегляд судових рішень у касаційному порядку», положення якого замінили інститут перевірки рішення, ухвали, постанови в порядку нагляду, на нашу думку, можна визначити започаткуванням в Україні інституту касації в господарському судочинстві.

Таким чином, із внесенням зазначених змін у чинне законодавство України, створювалось правове поле для діяльності вищих спеціалізованих судів, у тому числі і в сфері господарського судочинства, з одного боку, а з іншого – ці зміни стали логічним продовженням реалізації положень Конституції України та проведення судової реформи в Україні.

Враховуючи те, що Закон України «Про судоустрій України» був прийнятий ще у 1981 р. та за період функціонування зазнав численних змін і доповнень, 7 лютого 2002 р. був прийнятий новий Закон України «Про судоустрій України», яким оновлювалось і правове регулювання діяльності судів касаційної інстанції в господарському судочинстві. Надалі, враховуючи необхідність проведення судової реформи 7 липня 2010 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про судоустрій і статус суддів», який діє і на сьогодні. Необхідно відзначити, що вказаними змінами положень чинного законодавства України було приведено систему касаційного оскарження рішень суду у відповідність з нормами Конституції України, розмежовано повноваження вищого спеціалізованого суду та Верховного Суду України в сфері повноважень щодо касаційного розгляду справ. Таким чином, окремий етап розвитку правового регулювання касаційного провадження в

господарському процесі України розпочався в середині 2010 р. та триває і на сьогодні.

З огляду на зазначені вище особливості розвитку правового регулювання касаційного провадження в господарському судочинстві України доцільно окремо звернути увагу на специфіку тенденцій розвитку правового регулювання касаційного провадження. Перш за все, варто зазначити, що касаційне провадження в Україні знаходиться у стані реформування, що відбувається, з одного боку, під впливом загальної судової реформи в державі, а з іншого – під впливом міжнародних вимог щодо забезпечення доступності та справедливості судочинства. При цьому, безсумнівно, що касаційне провадження в господарському судочинстві є складовим елементом системи оскарження судових рішень, що забезпечує можливість повноцінної реалізації права суб'єктів на захист, забезпечує справедливий та всебічний характер вирішення правових спорів. Однак, на жаль, касаційне провадження в господарському судочинстві України має досить безсистемний розвиток свого правового регулювання, що зумовлюється досить частими змінами чинного законодавства України, наявністю прогалин у правовому регулюванні статусу судів касаційної інстанції та процесуальних основ здійснення касаційного провадження. Водночас, розвиток касаційного провадження у господарському судочинстві України знаходиться на сьогодні в стані трансформації, що зумовлено переходом до спеціалізації діяльності касаційної форми оскарження судових рішень в цілому.

Вочевидь, нагальною є необхідність вироблення єдиної концепції розвитку та функціонування касаційної інстанції в господарському судочинстві, у змісті якої необхідно закріпити напрями реформування касаційного провадження в господарському судочинстві на найближчий період. Не менш важливою, на наш погляд, є активізація наукових юридичних досліджень проблем касаційного провадження в господарському судочинстві з метою уніфікації та обґрунтування єдиних доктринальних засад розвитку та функціонування касаційного провадження. Загалом, помітною є тенденція до уніфікації господарського процесу в цілому, у тому числі й касаційного провадження, з нормами та практикою касаційного провадження в судочинстві іноземних держав, з метою спрощення та формування однотипності процедури оскарження судових рішень.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Кузьменко О.П., здобувач кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Масові заворушення – злочин, відповідальність за який передбачена ст. 294 КК України. Його вчинення спричиняє значні збитки державі, суспільству, громадським організаціям та окремим громадянам, завдаючи шкоду життю, здоров'ю, честі й гідності людей, різним формам власності, громадській безпеці, авторитету органів державної влади та управління. Вони порушують громадський порядок, нормальне функціонування державних і громадських установ, ритм суспільного життя та спокій людей.

Складність організації розслідування масових заворушень залежить, в першу чергу, від їх масштабності. Так, у випадку, коли вчинені масові заворушення ірраціонального типу, тобто наприклад, футбольними вболівальниками, відвідувачами масових заходів (концертів, спортивних змагань тощо), то такий злочин може бути розслідуваний невеликою групою місцевих слідчих без створення слідчо-оперативної групи (далі - СОГ).

У більшості випадків розслідування масштабних масових заворушень, можливе лише силами слідчо-оперативних груп, у тому числі міжвідомчих, що створюються та функціонують у відповідності з положеннями Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, затвердженої Наказом МВС України № 700 від 14.08.2012 р.

На випадок виникнення масових заворушень використовується заздалегідь розроблений план, спрямований на їх припинення. У ході такої роботи багатьох відомств і служб реалізується принцип взаємодії і, перш за все, між слідчими та оперативними підрозділами, уповноваженими на проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій.

Створена для розслідування масштабних масових заворушень СОГ може включати в себе слідчих та працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ (кримінальної, транспортної та спеціальної міліції, спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю, державної автомобільної інспекції та ін.), органів безпеки (контррозвідки, військової контррозвідки, захисту національної державності, боротьби з

корупцією і організованою злочинною діяльністю, боротьби з тероризмом і захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів, інформаційно-аналітичного, оперативно-технічного, оперативного документування, адміністративно-господарського), органів державної пенітенціарної служби, органів Державної прикордонної служби України та нараховувати від декількох десятків до сотень чоловік.

Враховуючи великі обсяги слідчо-оперативної роботи при розслідуванні масових заворушень, оперативні працівники і слідчі відряджаються для роботи в СОГ на тривалий термін. Відповідно до вимог відомих нормативних актів відрядження слідчих з одного органу в інший вирішується керівниками цих відомств або їх уповноваженими заступниками. Відповідальність за обґрунтованість клопотань про прикомандирування слідчих і їх ефективне використання, а також компенсація витрат на їх відрядження й утримання покладається на керівництво органів, до яких слідчі відряджаються.

Перевагою такого кадрового забезпечення розслідування масових заворушень є швидкість концентрації зусиль для розслідування злочину цього виду, відсутність особистої зацікавленості прикомандированих працівників у результаті розслідування та зменшення незаконного впливу на них.

Треба враховувати, що населення міста, району, регіону де відбулися масові заворушення, як правило, поділяється за приналежністю до тих чи інших національностей, етнічних груп, партій або за іншими ознаками на протидіюючі, ворогуючі групи або угруповання, і їх ворожнеча інколи доходять до збройного конфлікту. Тому слідчі місцевих правоохоронних органів можуть розглядатися як прибічники тієї чи іншої сторони, особливо коли масові заворушення направлені проти місцевої влади. При цьому, як потерпілі від масових заворушень, так і прибічники активних учасників безпорядків можуть мати сумніви щодо об'єктивності та неупередженості місцевих слідчих та інших працівників правоохоронних органів.

Тому, з урахуванням слідчої обстановки СОГ формується переважно не з місцевих працівників. Саме це є одним з головних чинників успішного розслідування але, одночасно, уворює суттєві труднощі його практичної реалізації. Прикомандировані оперативні працівники й слідчі на першому етапі недостатньо орієнтуються в оперативній обстановці в регіоні, не знають специфічних факторів, що впливають на цю обстановку. Також суттєвим негативним фактором є відсутність у них негласних джерел.

Проблемними аспектами організації роботи великої СОГ є те, що вона починається з необхідності організації прийняття, зустрічі, доставки прикомандированих співробітників у потрібні пункти, матеріально-технічного, побутового забезпечення (розселення, харчування, відпочинок, періодична ротація, озброєння (за необхідності) відповідною стрілецькою зброєю і (чи) засобами індивідуального захисту, створення робочих місць, охорона пунктів розселення і роботи її членів).

Важливу роль як у складі СОГ, так і поза нею відіграють співробітники місцевих правоохоронних органів (СБУ, МВС, прокуратури). Найчастіше до складу групи включають місцевих слідчих у випадках розслідування заворушень, які вчинені на ґрунті міжнаціональних конфліктів. Вони здатні чіткіше орієнтуватися в місцевих умовах, як правило, знають мову (наприклад, кримськотатарську), добре орієнтуються у місцевих особливостях, звичаях. Фактор, що ускладнює роботу співробітників місцевих органів полягає у тому, що вони, члени їх сімей, їх власність у низці випадків можуть бути об'єктами посягання масових заворушень та інших злочинів. Якщо до слідчої групи входять місцеві слідчі, то їх робота не повинна бути пов'язана із керуванням цією групою.

Досить складно організувати взаємодію як між членами великої СОГ, так і СОГ з постійними регіональними правоохоронними органами. Це питання вирішується шляхом створення штабу СОГ, до складу якого повинні входити кілька аналітиків, що відслідковують за наданими їм копіями процесуальних та інших документів всі епізоди вчинення злочинів, причетність до них конкретних осіб. Така організація дозволить вчасно виявляти епізоди, вчинені одними й тими ж особами (злочинними групами), а отже, і більш цілеспрямовано організовувати розслідування, планомірно здійснювати роботу у кримінальному провадженні в цілому.

ЗМІСТ

<i>Учасник</i>	<i>Тема доповіді</i>	<i>Ст.</i>
НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ		
Мозоль Н.І.	Діалектика взаємодії держави та особи у громадянському суспільстві	3
Пустовіт Ж.М.	Історичні передумови становлення і розвитку функцій Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки	4
Колб О.Г.	Сучасна кримінально-виконавча політика України	6
Нескороджена Л.Л.	Реформування господарського законодавства в умовах становлення України як демократичної та правової держави	7
Конопельський В.Я.	Роль та місце диференціації та індивідуалізації у правовому механізмі прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі та шляхи її удосконалення	8
Камінська Н.В.	Децентралізація влади в Україні і проблеми її здійснення	10
Олійник А.Ю.	Поняття законодавчого регулювання конституційних свобод людини і громадянина в Україні	11
Панібудьласка А.В.	Магдебурзьке право – історичний досвід створення та функціонування демократичних інститутів в Україні	13
Джуваго Ю.Ю.	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини	14
Костенко Н.В.	Історія виникнення та розвитку ідеї прав людини	15
Букач В.В.	Верховна Рада України в механізмі забезпечення політичних прав та свобод людини і громадянина	16
Лазаренко Л.А.	Україна як суверенна, демократична, правова держава	17
Колб І.О.	Форми та засоби забезпечення права засуджених до позбавлення волі в Україні на особисту безпеку	19
Лов'як С.С.	Соціальний та правовий характер особливостей судового розгляду справ про позбавлення батьківських прав	20
Колб С.О.	Кримінологічна характеристика злочину, пов'язаного з незаконним заволодінням автотранспортними засобами злочинними угрупованнями	22
Севрук В.Г.	Деякі підходи до класифікації етнічних злочинних угруповань: міжнародний аспект	23
Дудко Є.В.	Участь прокуратури України у кримінально-виконавчій діяльності	24
Юрковська Л.Г.	Принципи організації та діяльності органів самоорганізації населення	26
Кулик Т.О.	Конституційно-правові засади місцевого управління як гарантія становлення України як демократичної правової держави	27
Варич Л.В.	Реалізація ідеї правової держави	29
ТЕМАТИЧНІ ДОПОВІДІ		
Гук О.Г.	Актуальні аспекти розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів в умовах становлення України як демократичної та правової держави	31

Маньковський Н.Я.	Гарантії забезпечення прав людини та громадянина при проведенні негласних (слідчих) розшукових дій	32
Середа Т.М.	Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України	34
Боднар В.Є.	Протидії злочинам у сфері службової діяльності, що вчиняються працівниками ОВС: міжнародно-правові засади	35
Макаренко М.М.	Сучасний стан протидії злочинам, пов'язаних із знищенням, підробкою або зміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу: криміналістична характеристики особи	37
Охман О.В.	Соціально-правова природа заходів безпеки, що застосовуються до ув'язнених під варту та засуджених в Україні	38
Паламарчук І.В.	Спеціальний засіб активної оборони – наручники, як вид публічного майна, що використовується працівниками міліції для здійснення своїх повноважень	40
Моркотун О.В.	Конституційно-правовий статус суддів України: особливості притягнення до кримінальної відповідальності	41
Федорук В.В.	Верховенство права як основоположний принцип в Україні	43
Тодосієнко В.В.	Зміст поняття «правова держава»	44
Гордій Р.А.	Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади України	45
Воробей В.М.	Правова держава та «трудова повинність» підприємців: конституційно-правовий аспект	47
Мілаєва Д.О.	Демократизація культурного життя в Україні: від перебудови до сьогодення	48
Сагач І.М.	Проблема бідності в Україні на етапі євроінтеграції	49
Чиренко Н.М.	Зміст принципу верховенства права та його реалізація в діяльності конституційного суду України	50
Денисенко К.О.	Проблеми розвитку демократії в сучасній Україні	51
Текуцька А.Г.	Поняття та зміст принципу верховенства права	53
Павлюченко В.В.	Взаємозв'язок держави і громадянського суспільства	54
Гладиш Л.С.	Проблеми формування громадянського суспільства в Україні у період незалежності	55
Герасимчук В.Ю.	Проблема реалізації прав людини в Україні	57
Юсіфлі Б.Т.	Становлення і розвиток демократії в сучасній Україні	58
Онищенко О.Е.	Недосконалість багатопартійної політичної системи як одна з перешкод становлення демократичної та правової держави в Україні	59
Потургаєв Д.О.	Муніципальна міліція в Україні: переваги та недоліки	61
Мирець Д.С.	Проблеми реалізації принципу верховенства права в Україні	62
Однорог О.С.	Концепція правової держави у Конституції України	64
Полюга А.В.	Конституційно-правові засади економічного ладу України	66
Піжевська А.В.	Прогалини в праві та шляхи їх усунення	67
Петрик О.С.	Проблеми та перспективи становлення громадянського суспільства в Україні	68

Пачевська В.І.	Проблеми реформування пенсійної системи України в сучасних умовах євроінтеграції	69
Панченко Б.С.	Реалізація принципів правової держави в Україні	71
Клименко Д.К.	Проблеми державотворення і правотворення на різних історичних етапах в Україні	73
Зарудня О.О.	Міжнародно-правові гарантії прав та свобод людини і громадянина в Україні	74
Канціренко Е.О.	Особливості адміністративно-територіального устрою України	76
Стасюк М.В.	Принципи права	77
Проценко О.М.	Конституційні обов'язки громадян України: поняття та види	79
Мазай Д.С.	Демократичний режим на території України	80
Ковальчук М.О.	Як забезпечити Україні єдність, цілісність та консолідацію?	81
Костенко В.М.	Теорія і практика формування правової держави в Україні	82
Боса Ю.О.	Ідея правової держави як загальнолюдська цінність	83
Лазаренко Р.Ю.	Основні напрями формування правової держави в Україні	84
Антонова К.В.	Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні – перспективи удосконалення	86
Свиридюк Н.П.	Щодо міжнародного впливу на формування національної політики	87
Калініченко В.В.	Окремі аспекти розвитку правового регулювання касаційного провадження в господарському судочинстві України	89
Кузьменко О.П.	Проблемні питання організації й планування розслідування масових заворушень	90

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ
ЯК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Збірник матеріалів
круглого столу
(Київ, 17 жовтня 2014 року)

Комп'ютерна верстка С.С. Лов'як